

CEĻŠ

LAIKRAKSTS
RELIGIJAI
UN
GARA DZĪVEI

4.

JŪLIJS/AUGUSTS

1938.

S a t u r s.

	Lpp.
Vienības apļecinājums	213
Prof. Dr. F. Žilka, Prāgā — Kolektīvās sociālās kristietības izpratnes pamati Jaunajā derībā	215
Doc. Edg. Rumba — Sarunas ar Anglijas baznīcas pārstāvjiem	228
Stud. theol. J. Bērziņš — Dzejnieks Fricis Bārda reliģiskā skatījumā	235
Stud. theol. V. Grāvītis — Aizkapa dzīve latviešu tautas tradīcijās	242
A. Rībelings (André Riebeling), Stokholmā — Zviedrijas sociālā kristietība	252
Skola un pēdagogija:	
Cand. theol. Bernhards Kasars — Ticības mācības stunda pamatskolas 2. klasē	256
Grāmatu apskats:	
Dziesmu grāmatas pēlikums (Prof. L. Ādamovičs) 263. Longīns Ausējs — Grāmata par iaulību (R. Skrābāns) 271. Prof. St. Kolbuševskis — Poļu literatūra viduslaikos un renesansē (E. Ķiploks) 272. Iss pārskaats par jauniznākušām grāmatām (Alb. F.) 274. Leonhard Fendt — Grundriss der Praktischen Theologie für Studenten und Kandidaten (E. Rumba)	279
Chronika:	
Latvija	281
Ārzesmes	283

» C E Ļ Š «

Laikraksts reliģijai un gara dzīvei.

Atbildīgais redaktors: doc. Dr. Alb. Freiljs.

Redakcijas kolēģija: prof. Dr. K. Kundziņš, prof. Dr. V. Maldonā,
prof. Dr. L. Bērziņš, māc. G. Šaurums,
māc. P. Detlavs.

Redakcijas adrese: Rīgā, Cēsu ielā 12, dz. 1. Tālr. 95248.

Ekspedīcija: Rīgā, Vaļņu ielā 27. Tālr. 32885.

Abonēšanas maksa:

Par 1 gadu ar piesūtīšanu Ls 4,—

Atsevišķa burtnīca „ 0,80

Abonēšanas maksa iemaksājama Ev.-Lut. Baznīcas grāmatnīcas tek. rēķinā 867.

Abonēšanu pieņem visās pasta nodaļās un arī draudžu mācītāji

CEĻŠ

L A I K R A K S T S
R E L I Ģ I J A I U N G A R A D Z Ī V E I

№ 4

Jūlijs / Augusts

1938. g.

Vienības apliecinājums.

Mēs esam viens ticībā uz mūsu Kungu Jēzu Kristu, miesā tapušo Dieva vārdu. Mēs esam viens saistībā ar viņu, ar baznīcas galvu, kēniņu kēniņu, kungu kungu. Mēs esam viens tanī pārliecībā, ka šai saistībai ir priekšrocība visiem citiem uz ticības pienākumiem.

Šī vienība nepastāv mūsu domāšanas un gribas saskaņā. Tā ir pamatota pašā Jēzū Kristū, Viņā, kas dzīvoja, mira un atkal uzcēlās, lai vestu mūs pie mūsu Tēva, un kas Svētā Garā dzīvo savā baznīcā. Mēs esam viens tāpēc, ka visus mūs aptver Dieva milestība un žēlastība un tāpēc, ka Viņš mūs ir aicinājis dot liecību par Viņa evaņģeliju visā pasaulē.

Mūsu vienība ir garīga vienība. Mūsu dzīve Kristū savā ārējā veidā ir saskaldīta, tāpēc ka Viņa gribu Viņa baznīcā dažādi saprotam. Bet mēs ticam, ka dziļāka izpratne mūs vedīs pie vienotās patiesības izpratnes, kas ir dota Jēzū.

Visā pazemībā mēs atzīstam, ka mūsu saskaldīšanās ir pret Kristus gribu, un mēs lūdzam Dievu viņa žēlastībā paīsināt mūsu sašķelšanās dienas un vest mūs caur savu Garu pie pilnīgas vienības.

Ar pateicību mēs sajūtam, ka beidzamos gados esam nākuši viens otram tuvāki, un ka aizspriedumi ir pārvarēti un pārpratumi novērsti, un ka patiess, kaut arī vēl ierobežots solis ir sperts uz priekšu ceļā uz mūsu mērķi, uz Gara vienību.

Ar pilnu pazemību mēs varam apgalvot, ka Dieva Gars mums šinī sanāksmē ir devis gatavību mācīties vienam no

otra, un ka Viņš mums ir devis pilnīgāku patiesības skatu un ir mūsu ticības pārdzīvojumu darījis bagātāku.

Kopīgi lūgšanā mēs esam savas sirdis pacēluši uz augšu; mēs esam dziedājuši vienas un tās pašas dziesmas, mēs esam kopīgi lasījuši vienus un tos pašus Svētos rakstus. Mēs atzīstam viens otrā pāri visām šķirējām robežām kopkristīgu uztveri un līdzīgus vērtēšanas mērķus.

Un tāpēc mums ir viena vienības drošība, kas ir dziļāka nekā mūsu saskaldīšanās.

Mums ir pārliecība, ka vienība, kas mums ir prātā un par mērķi, dabūs izteiksmi tādā veidā, ka tā arī pasaulei kļūs redzama; zināms, mēs vēl skaidri nezinām, kādu ārēju veidu viņa varētu pieņemt.

Mēs ticam, ka katrs patiess mēģinājums sastrādāties Dieva valstības lietās vedīs šķirtās baznīcas pieaugošā savstarpējā izpratnē un draudzīgā prātā vienu otrai tuvāki. Mēs uzaicinām visus kristīgos visās baznīcās, piekopt šādu kopdarbību; pacietīgi pārdomāt visus nesaskaņas cēloņus, lai tos pārvarētu; labprāt mācīties no tiem, kas ir citādi nekā viņi paši; par visu to rūpēties, visu to novērst, kas kā skaldīšanās sekas kavē evaņģēlija izplatīšanos nekristīgā pasaulē; un pastāvīgi lūgt Dievu par vienību, kuŗu, kā to ticam, mūsu Kungs un Pestītājs grib redzēt savā baznīcā.

Beidzot mēs vēlamies visiem tiem, kas to grib dzirdēt, skaidri pateikt, ka esam pārliecināti, ka vērā ņemot pretrunās nogrimušo tagadni, vienīgi Kristus sniedz mūsu pasaulei cerību uz vienību.

Mēs zinām un atzīstam ar skumjām, ka mūsu liecību kavē mūsu saskaldīšanās. Un taču mēs esam viens Kristū un Viņa Gara kopībā. Mēs lūdzam Dievu, lai visi cilvēki visās vietās saskaldītā un sarežģītā pasaulē atgrieztos pie Jēzus Kristus, mūsu Kunga, kas mūs vieno par spīti visai mūsu nevienprātībai, lai Viņš saslēgtu tos kopā, kas ir šķirti pasaules dažādu prasījumu dēļ; un lai pasaule galu galā atrastu Viņā mieru un vienību. Viņam lai ir slava un godība mūžīgi!*)

*) Šādu vienības apliecinājumu nemine contradicente pieņēma Edinburgas konference par ticību un baznīcas kārtību, 1937. g. 18. augustā. Konferencē piedalījās 414 delegāti no 122 kristīgām baznīcām 43 valstīs.

Prof. Dr. F. Žilka — Prāgā.

Kolektīvās sociālās kristietības izpratnes pamati Jaunajā derībā.

Kristietībai kā katrai reliģijai ir divas puses — personīgā un kolektīvā, resp. individuālā un sociālā, līdzīgi tam, kā blakus individuālai ētikai pastāv sociālā ētika. Arī protestantisms, kas īpaši savā luteriskajā formā izšķirēju nozīmi piešķir reliģijas un ētikas individuālajai pusei, nevar un nedrīkst neievērot, ka reliģijā un ētikā ir divi — individuālās un kolektīvās intereses poli, tās pašas parādības divas kopā sa-derīgas puses.

Ja kristietība sevī ietvertu vienīgi reliģiskās problēmas individuālās intereses, tad būtu izslēgta viņas līdzdalība sabiedrībā. Ja reliģija un ētika aprobežotos vienīgi ar reliģisko personību, tad tam neizbēgami sekotu divējāda morāle; kristietībai tad vairs nebūtu tiešas ietekmes visā sabiedriskajā dzīvē, valstī un sabiedrībā, iedarbības dzīvē visā viņas visumā.

Diemžēl ir patiesība, ka kristietība pa lielākai daļai vairs nav izšķirējs faktors valsts un sabiedrības dzīvē. Es šo parādību izskaidroju galvenā kārtā ar to, ka baznīcā virsroku ieguvusi tīri individuālā reliģijas uztvere.

Šī patiesība liek kristīgiem domātājiem no jauna pievērsties jautājumiem par reliģijas būtību, un es ceru, ka šiem pārspriedumiem sekos arī pārvērtējums. Ir atzīts, ka kristietība, lai tā piepildītu savu sūtību, nedrīkst ierobežoties šaurajā individuālās reliģijas un ētikas laukā, ka tai jāpārorientējas un jāatmet uzskats par kristieša tīri individuālo attiecību pret pasauli. Tas arī notiek. Neviens domātājs kristietis šodien apzinīgi neizvairās no apsvērumiem par tautas, tautiskuma, valsts, sabiedrības un sociālās problēmas nozīmi, par šo parādību attiecībām pret reliģiju, vai kristietības attieksmi pret šīm parādībām. Mēs nedrīkstam stāties ceļā centieniem noskaidrot kristieša pienākumus pret šīm dzīves parādībām.

Tauta, valsts un sabiedrība kristietim nav abstraktas problēmas, bet dotas reālītes. Problēma gan ir: kas par tautu, kas par valsti, kas par sabiedrību, vai: kāds ir mans

un tavs kristīgais pienākums pret tautu, valsti un sabiedrību, kādam jābūt manam darbam tautas, valsts un sabiedrības labā.

Te varētu likties, ka kristietības nostāju noteic ārēji apstākļi, pretēji viņas gribai, varbūt pat pretēji viņas būtībai, tā noliedzot vai vājinot viņas sūtību. Ja kristietība sekotu tikai šādam ārējam spaidam, viņai nebūtu nekādas tikumiskas vērtības. Tad rastos arī neuzticēšanās, jo būtu jādomā, ka baznīca šādu pārvērtējumu izdara vienīgi savās interesēs.

Šāds spriedums būtu nepareizs. Kristietības kolektīvā un sociālā uztvere (ar evaņģelisko sociālo, kristīgo sociālo vai sociālo kristīgo virzienu kā konsekvencēm) ir nepieciešama un sākotnēja kristietības sastāvdaļa, kas pamatota viņas būtībā.

Mans nodoms šajā rakstā, — kas ir daļa no plašāka darba, — ir rādīt, ka kolektīvai sociālai kristietības uztverei ir principiāls un vēsturisks attaisnojums, un ka tā sakņojas Jaunā derībā.

Isā pārskatā vispirms gribu rādīt, ka kolektīvā-sociālā reliģijas uztvere ir vecāka par kristietību.

Isrāēla reliģija sākotnēji ir nācionāla reliģija. Dievs šeit ir attiecībās ar nācionāli veselo. Tas nonāk tik tālu, ka individu bieži pilnīgi aizmirst. Dieva žēlastības un soda objekts ir tauta, nemaz neņemot vērā individu. Individs priecājas par Dieva žēlastību kā ģimenes, cilts, tautas loceklis. Dieva lāsts skar individu līdz trešam un ceturtam augumam kā ģimenes loekli.

Tas, protams, nenozīmē, ka atsevišķais cilvēks nav nekas. Dievs dzird un uzklausa ķēniņa Dāvida un citu dievbijīgo lūgšanas (Ps. 27, 4—6; 28, 6 u. c.), novērš individuālās briesmas, uzsūta slimību un nāvi kā sodu (Gen. 38, 10 u. c.). Individs ar kolektīvu tomēr neatdalāmi saistīts (Ps. 85, 1—8, 9—14). Isrāēliešu reliģija pazīst kolektīvu dievkalpojumu un pazīst arī privātu lūgšanu. Lūdzējs savam Kungam izsaka savas paša pēsonīgās lietas un dod pēsonīgus solījumus, tāpat kā viņš Kungam izteic visas nācionālās vai reliģiskās vienības intereses un apņemšanos.

Vēlākā attīstībā, apmēram kopš 8. g. s. pr. Kr., reliģiskais individuālisms parādās plastiskāk, sevišķi pie profētiem,

Bet līdztekus tam dzīvo tālāk arī nacionālā kolektīva tautas reliģija. Šī tautas reliģija reprezentē zemāku un mazvērtīgāku reliģijas tipu, bet viņu vada, ceļ un apgāro radītājas personības. Individs savā reliģijā tomēr nešķiras un nenoslēdzas no visas tautas caurmēra reliģijas. Pat tad, kad lielas reliģiskas personības Dieva vārdā nostājas pret neuzticīgo tautu, viņas vienmēr grib tai kalpot, viņas grib — kā nezināmais Deuterocesaja — savu tautu, nacionālo kolektīvu mierināt un vadīt. Tautas likteņa problēma nepazūd, gluži otrādi — tā parādās visā savā nopietnībā, skarbumā un cēlumā, kā piem., eksilā. Pēc tautas kā politiskās formācijas katastrofas, reliģija pāriet uz jaunu kolektīvu un reliģiskā sabiedrība atkal pakļaujas individu vadībai.

Kristietība balstās šajos pamatos un šajā attīstībā iet tālāk abos virzienos.

Ir tiesa, ka Jēzus aicina uz personīgu izšķiršanos. Grēku nožēla ir personīgs akts. Ticība nevar būt citāda, kā vienīgi personīga, tāpat kā mīlestība uz Dievu un tuvāko. Aicinājums sekot un kļūt par mācekļiem vienmēr vērsts uz individu, uz Pēteri un Andreju (Mt. 4, 19), uz rakstu mācītāju (Mt. 8, 22). Tikai personīgā izšķiršanās var kļūt par sākumu jaunam dzīves virzienam (Mk. 16, 24).

Tāpat arī apustuļa Pāvila misijas darbība vērsta pret individu, jo ticība, kādu viņš prasa, ir personīgs akts, tāpat kā viņa paša atgriešanās pie Damaskas bija personīgs pārdzīvojums.

Tomēr — un tas šeit sevišķi jāuzsver — tajā pašā elpas vilcienā Jēzus un Pāvils kā saistību un pienākumu sludina kristietības kolektīvo-sociālo uztveri.

Es varētu savu uzdevumu atvieglot vienkārši citējot Jēzus izteicienu, pēc kuŗa dievišķo likumu summa un tāpēc arī reliģijas summa un būtība izsakāma divos lielos baušļos: Tev būs Dievu mīlēt par visām lietām, un savu tuvāku kā sevi pašu (Mk. 12, 28—31). Pēc teksta otrs bauslis pielīdzināts pirmajam.

Visas bauslības ietveršana divos līdzvērtīgos baušļos nozīmē, ka tuvāku mīlestība nav vienkāršs piekarinājums vai papildinājums mīlestībai uz Dievu, nav pakārtota reliģijas sa-

stāvdaļa un konsekvence, bet līdzvērtīga un līdzīga saistītāja daļa. Mīlestība uz Dievu ir pirmā, bet mīlestība pret tuvāku stāv tai blakus. Varētu šē vēl citēt Jēzus atbildi uz jautājumu, kas cilvēkam darāms, lai iegūtu mūžīgo dzīvību (Mt. 19, 16—20). Jēzus saka: Ja tu gribi ieiet dzīvībā, tad turi baušļus. Tev nebūs nokaut; tev nebūs laulību pārkāpt; tev nebūs zagst; tev nebūs dot nepatiesu liecību; godā savu tēvu un māti; un tev būs savu tuvāku mīlēt kā sevi pašu. Tie ir baušļi tikai par tuvāku mīlestību, bez jebkāda norādījuma par attiecībām pret Dievu — no kā, bez šaubām, neizriet, ka mīlestība pret Dievu būtu nevajadzīga.

Līdzīgi varētu citēt apustuli Pāvilu: Nesiet cits cita nastas, tā jūs izpildīsiet Kristus likumu (Gal. 6, 2). Otra nastu nešana un atvieglošana šeit uztverta kā tiešs Kristus likums. Es, protams, neteikšu, ka tas ir vienīgais Kristus likums, kas izteiktu ļau visu. Tam pretrunā nostājas arī Pāvila individuālistiskais apliecinājums: Jo ikkatram jānes sava paša nasta (Gal. 6, 6.). Šē uzsvērtā personīgā atbildība, kas reliģijā pati par sevi saprotama, bet iepriekš bija uzsvērtā doma, ka dzīvē neviens cilvēks nestāv savrup — viņa pienākums palīdzēt citiem grūtībās, tāpat kā viņam tiesība sagaidīt citu atbalstu.

Ir drošs un skaidrs, ka reliģijai ir divas līdztiesīgas saistītājas puses: individuālais ticības pienākums, mīlestība pret Dievu, un kolektīvā-sociālā individa attieksme pret visumu un visuma attieksme pret individu.

Tomēr es neapmierinājos ar šo vieglo lokālās citēšanas metodi, kaut man šķiet, ka tā pārlicina. Es gribu savu uzskatu vēl pamatot ar principiāliem apsvērumiem, lai rādītu, ka reliģijas kolektīvā-sociālā uztvere Jēzum un Pāvilam nav vienīgi kristietības praktisks kazuistisks secinājums, bet viena no abām viņas būtības integrālām sastāvdaļām.

Es iziešu galvenā kārtā no Jēzus vēstījuma par visu vairāk uzsvērtās Dieva valstības.

Tikai garāmejojot es pieskāršos pretrunām Dieva valstības zinātniskā izpratnē, kur arvien vēl mostas vecās šaubas — vai Dieva valstība saprotama tīri eschatoloģiski, vai tagadņēji. Tīri eschatoloģisko izskaidrojumu es uzskatu par nepareizu. Protams, Dieva valstībā ir spēcīgi eschatoloģiski momenti,

bet tajos ir arī tagadnējās sastāvdaļas. Jānis Kristītājs sagaida Dieva valstības iestāšanos tuvākā nākotnē. Eschatoloģiska uztvere tā tad pastāv Kristītāja ticībā, ka ar Debesu valstības iestāšanos sāksies jauns aiōns, jauna kārtība. Neizšķirts, pat neaizskarts paliek jautājums, vai jaunais aiōns sāksies zemes virsū un būs pašreizējās pasaules tiešs turpinājums. Turpretim ir gluži skaidrs, ka arī eschatoloģiskā uztvere ņem vērā cilvēku, gan pārvērstu, bet tomēr dzīvu sabiedrības cilvēku. Pārvērtība būs tik dziļa, ka atkal būs cilvēki, kas dzīvos jaunajā aiōnā. Kā viņi dzīvos? Pilnīgi individuāli, vienīgi ideālās attiecībās ar Dievu? Vai arī kolektīvi, noteiktās saistībās ar saviem tuvākiem? — Pietiek ar šo jautājumu, jo atbilde ir tikai viena. Savstarpējās kolektīvas attiecības noteikti pastāvēs. Tās, protams, noteiks Dievs un reliģija. Tās pārkārtos uz jauniem pamatiem, tās būs vai āk tīri reliģiskas un tikumiskas.

Dieva valstība bez šaubām ir dievvaldība, bet ne tukšā telpā, tukšā pasaulē. Valdība pati noteic ko veselu, pār ko viņa valda. Pie tam ir pilnīgi nesvarīgi, kāds mums priekšstats par Dieva valdību par cilvēkiem, tāpat kā nav svarīgi pasvītrot, ka Dieva valstība ir vienīgi Dieva darbs un Dieva dāvana bez jebkādas cilvēka līdzdalības. Katrs Dieva darbs tiek darīts cilvēku labā, bet arī caur cilvēkiem; Dieva dāvana tajā pašā laikā ir arī uzdevums, uzdevums šo dāvanu izlietot. Ko mēs darīsim ar šo dāvanu, kad viņa mums piešķirta? Vai mēs viņu izlietosim pilnīgi individuāli, vai mēs tajā dalīsimies arī ar citiem? Un ja Dieva dāvana piešķirta visiem vienādi, vai tā apdāvinātie cilvēki ies vienaldzīgi viens otram garām?

Jēzus mums Dieva atklāsmes saturu atklāj dievvaldības Dieva valstības formā. Tas bez šaubām ir kolektīvs, sociāls jēdziens.

Jēdziens *βασιλεια* no vienas puses izteic valdīšanu kā funkciju, godību, valdīšanas formu, bet no otras puses arī valstību zināma no v a d a nozīmē, uz kuru šī valdīšana attiecas.

Ja mēs Dieva valstības jēdzienu uztveram kā Dieva valdību par pasauli, tad Jēzus vēstījums par Dieva valstības tu-

vumu ir apsoliņums vai arī drauds, ka Dievs pats uzņemsies tiešu valdīšanu par cilvēkiem.

„Dzenaties par visām lietām pēc Dieva valstības un pēc viņa taisnības“, tā tad nozīmē: dzenaties pēc tā, lai dievvaldība un ar viņu sakarā esošā un no viņas atkarīgā taisnība kļūtu īstenība. Tā ir dievvaldības apliecināšana, izšķiršanās pakļauties Dieva gribai, dievišķā likuma atzīšana un cenšanās, lai Dieva taisnība kļūtu dzīves norma.

Te ir ielikts arī atzinums, ka Dieva likums saista. Vai pastāv šaubas par to, kādu pienākumu uzliek dievišķais likums? Ir noteikti pienākumi, kas ietverti dotos, zināmos Dieva likumos. Zināmais, dotais Dieva likums satur divus skaidrus attiecību virzienus: pret Dievu un tuvāko. Vai ir iedomājams, ka ideālais stāvoklis jaunajā aiņā aprobežotos vienīgi ar attiecībām pret Dievu, izslēdzot savstarpējās saistības cilvēku starpā?

Dieva valstībā zināmā, noteiktā stāvoklī atrodas tie, kas atzīst Dieva valdību. Ja šo stāvokli būtiski raksturo Dieva taisnības jēdziens, tad taisnības jēdzienu ļoti grūti attiecināt vienīgi uz subjektu — Dievu. Arī tad, ja lieta grozās ap taisnību kā Dieva dāvanu, kā Dieva apžēloto un apdāvināto cilvēku personīgu īpašību, arī tad šī taisnība — kas valda, kurai Dieva valstībā jāvalda un kas tur valdīs — ir tiešā pretstatā pasaulīgās, bezdievīgās valsts iezīmēm un būtībai. Tā būs pretstats varai un netaisnībai, no kā cilvēks cieš, kad viņš nav varas un privilēģiju īpašnieks, un ko izlietā tie, kas ir valdonības un varas nesēji vai instrumenti.

Dieva valdības būtība noteikti būs pilnība. Ja jaunā valsts nebūtu pilnīga, ja tā būtu tikai pastāvošās kārtības turpinājums vai neliels uzlabojums, ja tā nebūtu dievišķa un vēlama, — tad tā nemaz nebūtu nepieciešama.

Dieva valstības gaidīšanā vispirms ietelp drošība, ka izbeigsies svešo, pagānisko un naidīgo varu spēks. Vai tautai kā vienībai vai viņas locekļiem kā individiem būtu palīdzēts, ja arī turpmāk vēl pastāvētu netaisnība, grēks un ļaunums? Vai pašu ļaužu netaisnība nesāp tāpat kā svešo varas darbi? Tā sāp bieži vēl vairāk.

Kristietis, kas lūdz par Dieva valstības nākšanu, kas to

gaida un strādā viņas virzienā — ja viņš nav egoists šī vārda sliktākā nozīmē — ilgojas ne tikai pats būt taisns un pilnīgs Dieva priekšā, bet ilgojas arī, lai šī personīgā taisnība un pilnība, tāpat kā objektīvā taisnība būtu piešķirta visiem vienādi un pilnā mērā.

Arī tas, kas Dieva valstības iestāšanos sagaida kā Dieva dāvanu, jūt pienākumu jau šajā pasaulē censties panākt saņiedzamo un piepildāmo taisnību visiem un augstākā mērā.

Nevaru iedomāties, ka būtu kristīgi teikt: ar Dieva valstību visiem būs piešķirta taisnība, bet blakus tai valdīs ne-taisnība, nevienlīdzība un egoisms!

Kristietība nav tikai šīs pasaules reliģija. Bet viņa nav un arī nevar būt tikai reliģija ārpus šīs pasaules. Ticība mūžībai un taisnībai mūžībā ir reliģijas radītājs spēks, bet tā nedrīkst kļūt par cēloni vienaldzībai pret šo pasauli un bezdarbībai šajā pasaulē. Makarismos atrodas arī apsolījums, ka pazemīgie iemantos zemi.

Starp zīmēm, kas liecina, ka Dieva valstība patiešām nonākusi pie cilvēkiem, Jēzus pieskaita arī to patiesību, ka viņš ar Dieva varu izdzen daimonus. Miesas slimību daimonus viņš ir izdzinis; vai viņš un viņa mācekļi var pieļaut, ka tālāk valda tikumisko pārkāpumu daimoni, egoisms un netaisnība?

Mūsu Kunga lūgšanā ir lūgums, lai Dieva griba notiek kā debesīs tā zemes virsū. Vai tā ir abstrakta Dieva griba, vai arī tur pieder baušļi par brāļu mīlestību, taisnību un labdarību?

Dažus vārdus vēl par izteicienu, kas dažiem liek pieņemt pārpasaulīgu Dieva valstības izpratni, proti — Mataja evaņģelijā minēto „Debesu valstību.“ Daži no tā secina, ka Jēzus iecerējis Dieva valdību debesīs — kā pārpasaulīgu, tīri eschatoloģisku jaunās pasaules stāvokli pēc šīs pasaules katastrofas.

Šādu izskaidrojumu es uzskatu par maldīgu. Nav izslēgts, ka Jēzus lietojis izteicienu „Debesu valstība“, un ka Matajs tā saglabājis pirmatnējāku terminu. Bet paliek zīmīgais fakts, ka Marks un Lūka viscaur saka „Dieva valstība“ — lai vērstos pret nepareizo uzskatu, itkā Dieva valstība

būtu tikai pār pasauli. Par vēl pareizāku un vienkāršāku izskaidrojumu es uzskatu domu, ka vai nu Jēzus pats vai arī Matajs gribējis izvairīties no Dieva vārda pieminēšanas, to atvietojo ar debesīm, tāpat kā līdzībā par pazudušo dēlu, kur mēs lasām: „Es esmu grēkojis pret debesīm (t. i. Dievu) un pret tevi.“

Dieva valstība ir apsolījums, bet arī uzaicinājums, ir dāvana, bet arī u z d e v u m s, ir žēlastība, bet ir arī pienākums. Ar to mēs saprotam atsevišķā cilvēka, visas sabiedrības un cilvēces nostāšanos uz dievišķīgā pamata — Dieva aspekta un mērķa priekšā. Kristīgais šo Dieva valdību sagaida un tajā pašā laikā pārdzīvo viņas drošību pastāvīgās Dieva klātbūtnes pieredzē.

Esmu izvēlējis vēl vienu piemēru — no Jeruzālemes draudzes dzīves. Pirmdraudze, bez šaubām, dzīvoja saspīlētā cerībā uz Mesijas drīzu atgriešanos. Uz to gatavodamās draudze aicināja savus locekļus ticēt un nožēlot grēkus. Gaidot jauno aiōnu, draudze pārdzīvoja kristietību sevišķā, sastruktūrētā formā. Neskatoties uz to — vai varbūt tieši tāpēc — apustuļu skati bija pievērsušies debesīm un novērsušies no zemes un cilvēciskās sabiedriskās dzīves. Barības baudīšanu (Acta 2, 46), sadraudzību un maizes laušanu (Acta 2, 42) var uzlūkot kā paplašinātu vai pārveidotu vakarēdienu, mīlestības mielastu. Un arī tas nav bez nozīmes. Kāpēc kopīgā ēdiena baudīšana kļuva par dievkalpojuma sastāvdaļu? Es te neredzu ne mazākās upura mielasta vai misteriju elementu pazīmes. Katrā ziņā iesākums un paraugs te bija Jēzus atvadīšanās mielasts. Kopējās maltītēs es saskatu ilgas pēc ģimenes vienības un savstarpējās piederības un vienlīdzības apziņas izpausmi. Šajā stadijā nebija iespējams, ka viens ikdienas piedalītos bagātīgās maltītēs, bet otram ar izsalkušiem skatiem nāktos sekot druskām, kas nokritī no bagātā galda. Te bija ticības kopība un arī maizes galda kopība; te bija kopība garīgā izsalkumā un brālīga, miesīgā izsalkuma apmierināšana.

Ja arī šī mazā Jeruzālemes draudzes dzīves aina tā izskaidrojot būtu tvērtā pārāk vienpusīgi sociāli, tad tomēr nevar būt ne mazāko šaubu par šādu izteicienu nozīmi: „Un viss

tiem bija kopīgs“ un „neviens neko no savas mantas nesauca par savu, bet viņiem viss bija kopīgs“ (Acta 2, 44; 4, 32), tāpat: „Viņu starpā arī nebija neviena, kam kā trūktu“ (Acta 4, 34).

Te varbūt varētu piebilst, ka Jeruzālemes draudzes locekļiem bija viegli savā starpā izdalīt īpašumus, jo tie gaidīja Kunga atnākšanu jau varbūt rīt. Tādā gadījumā eschatoloģija būtu izsaukusi komūnismu. Es tomēr šajā vēsturiskā faktā nesaskatu nekādu mētāšanos ar īpašumiem, bet kristīgi konsekventu saimniekošanu ar īpašumiem. Katrā ziņā kolektīvā sociālā prakse bija pirmā un tiešā jaunās reliģijas izpausme.

Es zinu, ka būtu nepareizi šajā rīcībā saskatīt apzināta komūnisma sistēmu. Bet man šķiet, ka šī brīvprātīgā rīcība ir kas vairāk nekā sistēma; tā ir reliģijas organiskā izpausme — nevis pavadparādība, bet pati ticības dzīve. Jaunās attiecības pret Dievu caur Kristu tajā pašā laikā pārkārtoja cilvēka attiecības pret citiem cilvēkiem un sabiedrību. Tiklīdz cilvēks Kristū stājās Dieva priekšā, viņš tūlīt arī cilvēku redzēja citā gaismā. Viņš tajā sakatīja Dieva dēlu, savu brāli, un praktiski apjauta, kas ir viņu tuvākais un ko sniedz tuvāku mīlestība.

Apustuļu darbos (4, 32) mēs atrodam apliecinājumu: „Ticīgo pulks bija viena sirds un viena dvēsele.“ Tas pārlicina par reliģijas kolektīvās uztveres pareizību.

Ļoti svarīgs moments ir arī nereflektētais tiešums. Jeruzālemes draudzē sociālā darbība nerodas reformu prasību ceļā, bet to izraisa nemaldīgs kristīgās mīlestības instinkts. Pirmajiem kristiešiem šī reliģijas puse nebija problēma, bet nepieciešama izpausme.

Ar lieliem panākumiem draudze pārvarēja pirmās grūtības, kas vai nu vecu aizspriedumu vai organizāciju trūkuma dēļ radās starp ebrējiem un pienākušajiem hellēnistiem (Acta 6, 1). Apustuļiem un arī visiem Jēzus mācekļiem Jeruzālemē nebija šaubu par to, ka kristīgai labdarībai jāattiecas uz visiem bez izšķirības. Vienīgi fiziski motīvi mazliet tālāk stāvošos hellēnistus nobīdīja uz laiku nedaudz pie malas. Pietika ar vienu mājienu, lai draudze nolemtu kalpot visiem bez izšķirības. Tā kalpošanai ar vārdu (Acta 6, 4) faktiski un bez

refleksijas pievienojās un atrada blakus sev vietu dienišķā apkalpošana (Acta 6, 1) — ikdienišķais, materiālais, charitatīvais sociālais dienests. Der atzīmēt, ka pirmā, no nepieciešamības izaugusē un draudzes brīvā gribā izvēlēta baznīcas funkcija bija diakonija.

Te man vēl jāaizrāda, ka jaunajai mācībai izplatoties tālāk, šo dienestu Jeruzālemes trūcīgo labā uzņēmās arī pagānu kristieši Maķedonijā un Grieķijā (Rom. 15, 26; 2. Kor. 9, 1). Pēc manām domām nozīme ir arī tam, ka apustulis Pāvils šo palīdzības darbu trūcīgo labā saista ar draudzēm piešķirto Dieva žēlastību (2. Kor. 8, 1), pat nosauc to par žēlastību, Man šķiet, ka Pāvils Dieva žēlastībā saskata divas strāvas: vienā ir žēlastība kā izlīdzināšana un grēku piedošana, otrā — brālīgā kopībā saistītās kristīgās saimes žēlastība. Tas rāda, ka Pāvilam kolektīvā-sociālā uztvere ir būtiska kristietības sastāvdaļa.

Kā Jēzum, tā Pāvilam ticība ir personīgās izšķiršanās akts, personīgās sirdsapziņas lieta. Ticēt var tikai individuāli, pēc individuālo grēku piedošanas tikai personīgi var saņemt Dieva žēlastības dāvanu, tikai personīgi var pārdzīvot jaunās dzīves īstenību.

Bet tieši no šīs individuālās dāvanas un no šīs personīgās ticības pieredzes izaug Pāvila un visa apustuļu laikmeta apziņa par jauno kopību un kopības apziņu. Tā izaug tieši no reliģijas, no reliģiskiem pārdzīvojumiem. Pirmā, teiksim, ceremoniālā funkcija, bija maizes laušana mājās. Ēst un dzert cilvēks gluži labi var vienatnē, izsalkums ir individuāla lieta, un cilvēki to sajūt dažādos intervalos. Tomēr kopīgās ģimenes maltītēs ir izveidojusies kopīgas izsalkuma apmierināšanas sistēma. Tā ir zināma mērķtiecīga oikonomija, kurai nav tīri materiāls pamats vien. Kopīgā ēšana ir sociālās nepieciešamības izpaudums. Tam ir liela tikumiska nozīme, ka kopīgās ikdienišķās maltītēs visi bauda vienu ēdienu, kaut arī ne visiem tas garšo vienādā mērā; individs šeit piemērojas kopībai, viņš ievēro kopību.

No šīs vienkāršās patiesības Pāvilam izriet tikumiskas un reliģiskas konsekvences (1. Kor. 10, 16). Viņš pierāda, ka dzeršana no viena kausa un vienas maizes ēšana nav tikai

simbols kopībai ar Kristu, bet arī visu dalībnieku vienībai — „Jo kā ir viena maize, tā mēs daudzi esam viena miesa“ (1. Kor. 10, 17). Kristiešu izveidotais priekšstats par kopīgo miesu ir ļoti nozīmīgs. Gaŗām ejot gribu aizrādīt uz mistisko priekšstatu vēstulē efesieŗiem, kur baznīcas attiecības pret Kristu pielīdzinātas miesas attiecībām pret galvu. Galveno svaru es lieku uz divām vietām, kur ŗis priekšstats izteikts — Rom. 12, 4 un 1. Kor. 12, 12. Pēc Rom. 12 mēs visi, neskatoties uz mūsu uzdevumu un spēju daŗādību, esam viena miesa; mēs esam ne tikai vienas miesas locekļi, bet locekļi arī savā starpā (Rom. 12,5). Tas liek priecāties ar priecīgiem, raudāt ar tiem, kas raud (15. p.) un turēt vienādu prātu citam pret citu (16. p.).

Pēc 1. Kor. 12 vienotājs faktors ir Dieva gars (4. p.), viens pats Kungs, viens pats Dievs (5. un 6. p.). Dāvanu daudzveidībā atklājas miesas organisma vienība.

Interesanti, ka arī ŗe Pāvils argumentē reliŗiski un reliŗiski izveido uzskatu par miesas vienību, kur katru caurstrāvo tas pats gars. Priekšstatu par vienu miesu ar daudziem locekļiem, no kuŗiem katram savas funkcijas, noslēdz tieŗš aicinājums (25. p.): „Lai locekļi saticīgi gādātu viens par otru“ un atzinums (26. p.): „Un kad viens loceklis cieŗ, tad visi locekļi cieŗ līdzi; vai kad viens loceklis top godāts, tad visi locekļi priecājas līdzi.“

Ļoti svarīgi, ka Pāvils ŗo uzskatu pamato tieŗi reliŗiski, un nevis sociāli, kā tas būtu tad, ja ŗis uzskats būtu reliŗijas pavadparādība vai tikumiska konsekvence. Kopībā ar Kristu sakņojas cilvķeku kopība. Gars, kas ir viens, Kristus, kas ir viens, veido cilvķeku vienību; reliŗiskais pārdzīvojums vakarēdienā rada dalībnieku kopību. Ko tas nozīmē? Vai viena locekļa cieŗšanu pārvērŗana par kopīgām cieŗšanām izskaidrojama tā, ka te domātas vienīgi garīgās cieŗšanas, un apustulis ticējis atseviŗķa locekļa paaugstināŗšanai vienīgi nākamā dzīvē? Tā-tas nav! Apustulis domā par miesas cieŗšanām, izsalkumu, salu, un par panākumiem un izdoŗanos ŗajā pasaulē. Ja kāds aizbildinādamies ar paŗa nabadzību gribētu atteikties no kolektīvās atbildības, sociālās līdzdalības un līdz ar to no praktiskās palīdzības snieŗšanas, tad tas būs pielīdzi-

nāms dievbijīgajam kristietim, kas tēlots Jēkaba vēstulē (Jēk. 2, 15—19): „Ejiet ar mieru, sildaties un baudat barību,“ saka viņš, bet nedod to, ko miesa prasa. Tā ir mirusi ticība ar dievbijīgu masku, bet bezjūtīgu sirdi.

No pārējām Jaunās derības daļām pietiek citēt divas vietas Jāņa 1. vēstulē (3, 17 un 4, 20): „Bet kam ir laicīga man-ta, un viņš redz savu brāli ciešam trūkumu un aizslēdz viņam savu sirdi, kā gan Dieva mīlestība paliktu viņā?“ „Ja kāds saka: es mīlu Dievu un ienīstu savu brāli, tad viņš ir melis; jo kas nemīl savu brāli, ko viņš ir redzējis, nevar mīlēt Dievu, ko viņš nav redzējis.“

Otrs teikums tieši skar mūsu tematu: bez mīlestības uz tuvāko, bez kolektīvās intereses par citiem cilvēkiem un bez sociālās prakses reliģija subjektīvi ir pašapmānīšanās, illūzija, bet objektīvi aplūkojot — meli. Pirmais teikums praktiski un konkrēti runā par to, cik pašsaprotamām attiecībām jāvalda starp bagāto un trūcīgo brāli, proti — atklātai sirdij. Sirds, kas aizslēgta tuvāku mīlestībai, ir aizslēgta arī Dieva mīlestībai un mīlestībai uz Dievu. Bez kolektīvām-sociālām attiecībām pret cilvēkiem nav iespējama individuāla reliģija.

Šajā sakarā mēs varam arī jautāt, vai mums tikai tikumiski un sociāli jāsaprot Jēzus apsolījums Jāņa evaņģelijā: „Lai visi ir viens, itin kā tu, Tēvs, manī, un es tevī, lai pasaule ticētu, ka tu mani esi sūtījis“ (Jāņa ev. 17, 11—23). Šo vienību bieži līdz zināmai pakāpei uztur mistiski. Bet kristīgā mistika atšķiras no nekristīgās ar savu tikumisko saturu. Visu kopība Dievā nav un nevar būt tikai sakara pārdzīvojums ar Dievu, bet tai jāpastāv tikumiskā spēkā un darbībā. „No tam visi pazīs, ka jūs esat mani mācekļi, ja jums būs mīlestība savā starpā“ (Jāņa 13, 15).

Kristietības tīri individuālā uztvere izaugusi no vienpusīgas, nepilnīgas reliģijas sapratnes. Reliģiski noskaņots un vēsturiski izglītots cilvēks viegli sapratīs, kāpēc Pāvils kristīgo ceļu uz Dievu tieši tā formulējis, un kāpēc Lutere šo apustuļa atklājumu sevišķi uzsvēris. Viņā izteiktā patiesība ir mūžīgā īstenība. Nedrīkst neievērot to, ko Pāvils sludinājis ticības jēdzienu tuvāk paskaidrojot ar vārdiem (Gal. 5. 6): *πίστις δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη*, proti, ka tā ir ticība,

kas izpaužas mīlestībā, ticība, kas savu spēku attīsta mīlestībā. Evanģelisko kristietī nedrīkst maldu ceļos novirzīt galīgais ekstrēms — vēlākās kristietības labo darbu teorija un prakse. Isti bibliiski un kristīgi ir Jēzus vārdi: „Tāpat lai jūsu gaisma spīd ļaužu priekšā, ka tie ierauga jūsu labos darbus un godā jūsu Tēvu, kas ir debesīs“ (Mt. 5, 16), tāpat vārdi Pēterā 1. vēstulē (2, 12): „...lai tie... ievērotu jūsu labos darbus un pagodinātu Dievu.“

Jēkaba vēstulē tīrai, Dieva priekšā neaptraipītai dievbijībai ir divi uzdevumi: „Sevi no pasaules pasargāt neapgānītu“ un turklāt „pieskatīt bāriņus un atraitnes viņu bēdās“ (1, 27).

Kopā savēlot var teikt, ka pēc Jaunās derības uztveres indivīds ar savām personīgām attiecībām pret Dievu ieslēgts organiskās attiecībās ar citiem indivīdiem, ar indivīdu kolektīvu, ar sabiedrību. Un, protams, arī otrādi: attiecības pret Dievu pastāvīgi un būtiski noteic attiecības indivīda un kolektīva starpā.

Reliģisko kopību un sabiedrību veido indivīdi, kurus skāris Dievs; tas ir organisms, kas sastāv no dzīviem, savā starpā saistītiem locekļiem. Visai cilvēku sabiedrībai ir reliģisks pamats; tā ir viena ģimene, kurai ir viens tēvs — Dievs.

Es nebūt negribu aizstāvēt tikai kolektīvu kristietības izpratni. Ja es uzsveru kristietības kolektīvo sociālo pusi, tad tāpēc, ka šodien visvairāk draud šīs abpusīgās saistības aizmiršana.

Es apzinos, ka mūsu dienās daži mēģina glābt reliģijas individuālās vērtības. Lai šīs vērtības un līdz ar to varbūt arī pati reliģija neietu bojā, viņi tās izvirza priekšplānā. Es nevēlos izdabāt šai strāvai. Šo uztveri es saskatu kristietības pamatos, un mēģinu rādīt un pierādīt, ka tā ir reliģiski pamatota. Es paturu vērā vēlamo līdzsvaru. Sevišķi gribu uzsvērt, ka ar šādu pirmatnējā un pastāvīgā kristietības uzdevuma izpratni kristietība pierāda savu spēju saprast laikmeta dvēseli, radoši un preventīvi ietekmēt maldos grimošo dzīvi un celt jaunu cilvēku, jaunu sabiedrību, nodibināt cilvēcē Dieva ģimeni.

Doc. Edg. Rumba

Sarunas ar Anglijas baznīcas pārstāvjiem.

Rīgā un Tallinā no 18.—24. jūnijam 1938. g.

Pēdējā nedēļā pirms Jāņiem Rīgā un Tallinā notika apspriedes starp Anglijas, Latvijas un Igaunijas evaņģēlisko baznīcu pārstāvjiem. Tās norisinājās divos posmos: no 18.—21. jūnijam Latvijas, bet no 22. līdz 24. jūnijam Igaunijas galvas pilsētā. Šinīs apspriedēs tika turpinātas un līdz labvēlīgam atrisinājumam novestas sarunas, kas, uz Anglijas baznīcas ierosinājumu, iesākās Londonā 1936. g. martā.

Angļu delegāciju vadīja Anglijas baznīcas Ārlietu padomes priekšsēdis Glosteras (Gloucester) bīskaps Dr. A. C. Hedlems (Headlam), viens no vecākajiem un redzamākajiem oikūmenisko kustību vadoņiem. Delegācijas pārējie locekļi bija Dābijas (Derby) bīskaps A. E. J. Rōlinsens (Rawlinson), Fulhemas (Fulham) bīskaps B. S. Betijs (Betty), Čičesteras (Chichester) katedrāles prāvests A. S. Denken-Džōnss (Duncan-Jones), Dr. A. J. Makdonālds (Macdonald) un māc. H. M. Uodamss (Waddams), kas izpildīja delegācijas sekretāra pienākumus. Fulhemas bīskaps bija klāt tikai Rīgas apspriedēs, bet pārējie pieci pārstāvji devās arī līdz uz Tallinu. Igaunijas baznīca uz Rīgu bija sūtījusi trīs pārstāvjus: bīskapu H. B. Rahamāgi, vikarbīskapu F. Jūrgensonu un Dr. J. Taulu. Tallinas apspriedēs kā Igaunijas baznīcas pārstāvji piedalījās arī pārējie trīs vikarbīskapi un trīs konsistorijas asesori. Par Latvijas baznīcas pārstāvjiem oficiāli skaitījās archibīskapa tēvs, prof. V. Maldonis, prāv. K. Avots, prāv. A. Kundziņš, māc. Dr. V. Grūners (vācu draudžu bīskapa vietā) un doc. E. Rumba; sēdēs piedalījās arī pārējie Baznīcas virsvaldes garīgie locekļi un prāv. V. Rozenieks, bet atklāšanas sēdē — Baznīcas virsvalde pilnā sastāvā. Kā tulks darbojās zvēr. adv. A. Rūsis un sekretāra pienākumus Rīgas apspriedēs izpildīja iekšmisijas inspektors māc. P. Detlavs. Tallinas apspriedēs piedalījās trīs Latvijas baznīcas pārstāvji: archibīskapa tēvs, prof. Maldonis un doc. Rumba. — Kā viesi Rīgas sēdēs ņēma dalību vietējais anglikāņu mācītājs T. Lintons un Amerikas luteriešu pārstāvis māc. Sigmonds.

Rīgā bija paredzētas divas darba sēdes, sestdien, 18. un pirmdien, 20. jūnijā. Atklājot konferenci Baznīcas virsvaldes sēžu zālē, archibīskapa tēvs apsveica abas viesu delegācijas un starp citu izteicās: „Londonā pirms diviem gadiem mūs nodarbināja četri galvenie jautājumi: Svētie raksti, ticības apliecības, sakrāmenti un garīgais amats. — Trīs pirmajos jautājumos mums nebija grūti saprasties. Svētie raksti ir mūsu kopīgais pamats, tāpat arī ticības apliecības. Arī jautājumā par sakrāmentiem mēs neatdūrāmies uz būtiskām domstarpībām. Tagad mums būs jāapskata dažādi garīgā amata vērtējumi. Mēs gribam sekmēt kristīgās baznīcas apvienošanu, jo vienībā ir spēks. Mums visiem ir viens Dievs un Jēvs debesīs, ko mēs pielūdzam. Mums ir viens Pestītājs un Kungs, ko mēs apliecinām. Mums ir viena ticība uz dzīvo Dievu. Mums ir viena galva, Jēzus Kristus, un mēs visi esam vienas miesas locekļi. — Vēsturiskā attīstība ir novedusi pie dažādībām baznīcas iekārtā, bet balstīdamies uz kopīgā stiprā pamata (sal. Efez. 4, 3—6), mēs varam lolot un izteikt drošu cerību, ka mūsu pārrunas novedīs pie saprašanās.“ — Atbildot uz apsvēkumu, arī Glosteras bīskaps pasvītēja, ka zīmējoties uz kristīgās ticības pamatjautājumiem dažādo konferencē pārstāvēto grupu uzskatos domstarpību nav. Tālākos bīskaps uzsvēra, ka lai gan sarunu nolūks nav panākt uniformitāti satversmes un garīgā amata iekārtas jautājumos, tomēr Anglijā šos jautājumus uzskata par visai svarīgiem un oikūmeniskā darba pieredze rāda, ka īsta vienība baznīcā nav domājama, bez kā tie būtu apmierinoši atrisināti. Savu runu viņš nobeidza ar lūgšanu pēc gara vienības un īstās gudrības — visus jautājumus apskatīt pareizā gaismā. — Igaunijas bīskaps savā runā atgādināja paaugstinātā Pestītāja vārdus: „Redzi, es esmu pie jums ikdienas līdz pasaules galam,“ un norādīja uz dzīvā Kristus klātbūtni. Bez tam viņš izcēla evaņģeliskās baznīcas kopīgos likteņus Latvijā un Igaunijā, izteikdams prieku, ka abu zemju baznīcām ir dota izdevība vienā laikā un vietā vest sarunas ar Anglijas baznīcas pārstāvjiem.

Pēc konferences atklāšanas angļu bīskapi un Igaunijas bīskaps achibīskapa tēva pavadībā izdarīja oficiālās vizītes pie Valsts un Ministru Prezidenta un pie Iekšlietu ministra. — Sēdi

atjaunojot latviešu pārstāvji deklarēja savu viedokli jautājumā, par garīgo amatu, iesniedzami sekojošu izvilkumu no zviedru bīskapu 1922. g. paskaidrojuma:

„Nekāda īpaša baznīcas organizācija vai garīgā amata iekārta nav iestādīta *iure divino*. Tā kā katras organizācijas un katra veida baznīcas iekārtas uzdevums ir sludināt Dieva vārdus un izdalīt sakrāmentus (sal. Augsburgas tic. apl. 5. art.), tad mūsu baznīca nevar atzīt, ka divu vai triju amata pakāpju starpā, kas baznīcā ir izveidojušās *de iure humano*, uzdevuma vai autoritātes ziņā pastāvētu būtiska atšķirība *de iure divino*.

Katras baznīcas organizācijas un katras garīgā amata iekārtas vērtība ir atkarīga no tā, cik viņa ir piemērota un spējīga ievadīt Dieva atklāsmi cilvēcē, būt par šķīstu trauku atklāsmes supranatūrālajam saturam.

Šāds viedoklis nekādā ziņā nepadara mūsu baznīcu vienalzīgu pret pastāvošajām organizācijas un garīgā amata iekārtām, kas ir izveidojušās vēsturē svētā Gara vadībā, atbilstot kristīgās draudzes vajadzībām un atkarībā no viņas pieredzes. Baznīcas īpatnējās formas un tradīcijas mēs uzlūkojam nevien ar godbijību, kāda pienākas katram cienījamam pagātnes mantojumam, bet mēs viņās saskatām arī vēstures noteicēja Dieva svētību.“ (Sal. The Declaration of the Swedish bishops 1922. Bell, G. K. A. — Documents on Christian unity 1920 — 4. 187. 188. lpp.)

Iesniegtā deklarācija ierosināja dzīvas pārrunas. No angļu puses tika aizrādīts, ka apspriežot jautājumus, kas skar garīgo amatu, nav iespējams šķirot starp momentiem, kas iestādīti *iure divino* un citiem, kas nodibinājušies *iure humano*, kā luterieši mēdz darīt. Tika uzsvērts, ka garīgā amata izdevumiem bez Dieva vārdu sludināšanas un sakrāmentu izdalīšanas pieskaitāma arī baznīcas pastorālā vadīšana. Lai apgaismotu Anglijas baznīcas viedokli jautājumā par episkopātu un bīskapa amatu, bīskaps Rōlinsens nolasīja attiecīgo vietu neilgi atpakaļ publicētajā ziņojumā, ko devusi Kenterberijas un Jorkas archibīskapu ieceltā komisija mācības jautājumu iztirzāšanai (Doctrinal Commission):

„Episkopātam par labu runā daudzi dažādi apsvērumi.

Tos mēs varam īsumā atzīmēt. Bīskapa amats tikai tad ir īsts, ja viņā apvienojas visi šie elementi:

1. Episkopāts simbolizē un paliekošā veidā nodrošinā apustuļu misiju un autoritāti baznīcā; vēsturē episkopāts ir kļuvis šīs misijas un autoritātes organs.

2. Baznīcas agrajos laikos nepārtrauktās amata nesēju rindas dažādajos bīskapu krēšlos ieguva savu vērtību kā skaidrās apustuļu mācības sargātājas, piemēram pret jaunu un maldīgu mācību ieviešanos, kas izplatījās gan rakstos, gan slepenu tradīciju veidā un tika nepareizi pierakstītas apustuļiem. Vajadzība pēc šāda aizsarglīdzekļa bez šaubām kļuva mazāka, kad tika pieņemti autoritāтиви ticības mācības formulējumi un fiksēts sv. rakstu kanons. Bet baznīcas pasargāšana no maldu mācībām joprojām palika viena no episkopāta funkcijām.

3. Bīskaps sava amata spēkā ir visas baznīcas pārstāvis sava iecirkņa vidū un priekšā, bet arī sava iecirkņa pārstāvis baznīcas kopīgajos koncilos. Tādā ziņā viņš ir baznīcas vienības un universālā rakstura dzīvs reprezentants.

4. Bīskaps savā iecirknī attēlo Labo Ganu; gana rūpes nav šķīramas no bīskapa amata. Kā garīdznieki, tā draudžu locekļi uzlūko bīskapu kā sava iecirkņa virsganu. Viņa amatā labāki kā citur atspoguļojas gana tēvišķā daba.

5. Tā kā baznīcas vienību pa daļai nodrošinā jauno garīdznieku kārtīga iestādīšana amatā un tā kā bīskaps ir īstais baznīcas vienības un universālā rakstura organs, tad viņš arī ir piemērotais rīkotājs, kas ordinācijā turpina un uztur baznīcas apostoliskās misijas autoritāti.

Kā jau sacīts, bīskapa amats iegūst savu izcilo nozīmi tad, ja visi šie elementi ir sastopami vienā personā. Komitejā vai sapulcē šo elementu apvienošanās nevar notikt tādā mērā kā atsevišķā personībā. Ja visi pieminētie elementi attīstīsies piemērotā veidā, tad viens vai daži no tiem nevarēs attīstīties nevēlamā virzienā. — Bīskaps tikai tad varēs pienācīgi pārstāvēt savu iecirkni baznīcas kopīgajos koncilos, ja viņš cieši un draudzīgi sadarbosies ar garīdzniekiem un draudzes locekļiem, nevis, ja viņš valdīs autokratiskā garā.

Baznīcā, t. i. Dieva namturībā, bīskapam sava iecirkņa robežās ir jābūt īstam tēvam. Ja baznīcas pārvaldē trūkst tē-

višķības, tad viņas garīgā dzīve cieš. Vairākas personas kopā nevar būt „tēvs Dievā“. Bīskapam ganāmais pulks nav jāvalda, bet jāuzrauga tēvišķā garā. Neviens, kam uzticēts bīskapa amats, nekad nedrīkstētu aizmirst, ka viņš pats arī ir avs Kristus ganāmajā pulkā, kam tāpat kā citiem ir nepieciešama dvēseles kopšana“ (Report of the Doctrinal Commission 121.—123. lpp.).

Bet paši angļi (īpaši Fulhemas bīskaps) atkārtoti uzsvēra, ka šim ziņojumam nav oficiāla rakstura un ka Anglijas baznīcā jautājumā par bīskapa amatu pastāv ļoti dažādi uzskati. — Igaunijas bīskaps, atsaukdamies uz luteriešu simboliskajiem rakstiem, aizrādīja uz to, ka luterieši atzīst bīskapa amatu par vajadzīgu un pat ļoti nozīmīgu, bet prasa, lai tas darbotos saskaņā ar evaņģeliju, lai baznīcu vadītu īsti bīskapi.

Otru sēdi, pīrmdien 20. jūnijā, ievadīja Glosteras bīskapa lūgšana. Atgriežoties pie angļu doktrinālās komisijas ziņojuma, tika konstatēts, ka tur sniegtais bīskapa raksturojums luteriskajās baznīcās varētu zīmēties uz katru draudzes mācītāju. Turpmākās pārrunas koncentrējās ap jautājumu par apostolisko sukcesiju, ko apskatīja gan no vēsturiskā un praktiskā, gan arī no principiālā viedokļa. — Šo pārrunu rezultātā Latvijas baznīcas pārstāvji vienojās ap sekojošu paskaidrojumu, kas tika iesniegts un kā pirmais dienas kārtībā apskatīts nākošajā sēdē Tallinā, 22. jūnija rītā:

„Oikūmeniskās vienības un kristīgās tautas audzināšanas un celsmes interesēs mēs atzīstam garīgā amata, episkopāta un bīskapa amata lielo nozīmi.

Episkopāts sakņojas mūsu Kunga un Pestītāja un viņa Gara uzdevumā (iure divino). Bet episkopāta konkrētās formas, kas izveidojušās vēstures gaitā, ir cilvēku gara ietekmētas (iure humano). Tādēļ mēs uzdrošināmies apgalvot, ka atšķirība, kas pastāv dažādo konfesiju virsgana amata formās un funkcijās, nekavē cenšanos pēc baznīcu oikūmeniskās vienības un tās vajadzību. Mēs ticam, ka cilvēka pestīšana ir atkarīga vienīgi no Dieva žēlastības un atrodama vienīgi ticības taisnošanā (luteriskais materiālais princips).

Latvijas ev.-lut. baznīcas pārstāvji, balstīdamies uz šī ticības pamata, izsaka cerību, ka Latvijas baznīca savā vēstu-

riskajā attīstībā nākotnē, pieņems tādas bīskapa amata formas un funkcijas, kas varēs sekmēt oikūmeniskās vienības realizēšanos kristīgajā baznīcā.

Mēs lūdzam Dievu, lai Viņš, Visvarenais, dāvinā mums šinī vēsturiskajā brīdī oikūmeniskās vienības garu arī Dieva vārdu pasludināšanā, sakrāmentu izdalīšanā un baznīcu vispārīgajā kopīgajā darbā.“

Šis iesniegums tika pieņemts bez diskusijām un ierunām. Igaunu baznīcas pārstāvji bija formulējuši vairākus jautājumus, ko informācijas nolūkos uzstādīja angļu delegācijai. Trešdien, 22. jūnijā, kad bija noliktas divas sēdes, pēc Latvijas delegātu iesnieguma pieņemšanas paguva apskatīt četrus pirmos un svarīgākos jautājumus: 1) Kā Anglijas baznīca skatās uz ticības apliecībām un kādas ticības apliecības lieto dievkalpojumos un citos svētdarījumos? 2) Kas nodrošinā mācības vienību Anglijas baznīcā un kāda autoritāte ir aicināta mācību pareizi iztulkot? 3) Kādi ir sakari un attieksmes starp Dieva vārdiem un sakrāmentiem? 4) Vai ir būtiski svarīgi, ka vienīgi bīskaps izdara konfirmāciju? — Dodot atbildes uz šiem jautājumiem, angļu delegāti iepazīstināja ar savas baznīcas t. s. k o n v o k ā c i j u sastāvu un nozīmi, kuŗām ir vienojošs spēks un autoritāte mācības jautājumos. Abos archibīskapu iecirkņos ir katrā sava konvokācija. Katrā konvokācijā ir savs „augšnams“, kur sapulcējas bīskapi, un savs „apakšnams“ ar divām sekcijām. Vienā darbojas garīdzniecības un otrā draudžu locekļu pārstāvji. Konvokāciju izlemšanai ir padoti visi svarīgākie ierosinājumi vai grozījumi mācības un iekārtas jautājumos. Zīmējoties uz pārējām, tīri formālajām lietām, tika atkārtots jau agrāk Londonas un Rīgas apspriedēs pārrunātais, kas lieku reizi deva izdevību uzsvērt, ka ticības vai sakrāmentu mācībā pastāvošās atšķirības nevarētu traucēt saprašanos. Pie tam Glosteras bīskaps, kas bija novērojis sv. vakarēdiena un iesvētes dievkalpojumu kārtību, izteica pārliecību, ka daudzi Anglijas baznīcas garīdznieki atmestu visus aizspriedumus pret luterisko liturģiju, ja tie ar savām acīm dabūtu redzēt, kāds celmsmīgs spēks viņā izpaužas. Pārējie igauņu pārstāvju jautājumi, par valsts un baznīcas attieksmēm Anglijā, par Anglijas baznīcas attieksmēm ar Romas baznīcu un brīvājām biedrībām vai grupām, par Anglijas baznīcas sociālo darbu

u. tml. bija ar tīri informātīvu raksturu un mazāk atbilda apspriežu tiešajam mērķim.

Priekšpēdējā sēdē izvirzījās doma, ka sanāksmju praktisko iznākumu t. i. apspriedēs panākto vienošanos vajadzētu formulēt un pieņemt ziņojuma veidā, ņemot par paraugu 1934. ziņojumu par vienošanos starp Anglijas un Somijas baznīcām (skat. Report of the Committee appointed by the Archbishop of Canterbury to confer with representatives of the Church of Finland. London 1934. 6.—7. lpp.). Starplaikā līdz pēdējai sēdei Jāņu dienas pēcpusdienā attiecīgā ziņojuma teksts tika pienācīgi rediģēts un pēdējā sēdē ar nedaudz grozījumiem pieņemts sekojošā veidā:

Kopīgs ziņojums

Kenterberijas archibīskapam, Latvijas archibīskapam un Igaunijas bīskapam.

Kā Jūsu ieceltā komisija attieksmju pārbaudīšanai starp Anglijas baznīcu un Latvijas un Igaunijas baznīcām, mēs pagodināmies ziņot sekojošo:

Ar lielu uzmanību mēs esam pārbaudījuši to, kas visu pieminēto triju baznīcu mācībā un parašās ir kopīgs un kādas pastāv dažādības. Mums jāziņo, ka svarīgākajos mācības jautājumos ir konstatēta saskaņa. Attieksmes starp baznīcām, kādas mēs ieteicam, neprasa no pieminētajām baznīcām, lai tās viena vai otra pieņemtu visu mācību, visas sakrāmētālās vai liturģiskās ierašas, kas ir raksturīgas kādai no pārējām. Mēs paredzam tādas attieksmes, lai katra baznīca būtu pārliecināta par to, ka arī pārējās ievēro kristīgās ticības svarīgākās pamatmācības. Mēs atrodam, ka visas trīs pieminētās baznīcas ievēro kristīgās ticības svarīgākās mācības.

Tāpēc mēs ieteicam:

1) Gadījumā, ja Latvijas archibīskaps vai Igaunijas bīskaps uzaicinātu Kenterberijas archibīskapu izraudzīt kādu bīskapu, kas piedalītos bīskapu iesvētīšanā Latvijas vai Igaunijas baznīcā, Kenterberijas archibīskaps būtu ar mieru to darīt; tāpat arī, ja Kenterberijas archibīskaps uzaicinātu Latvijas archibīskapu vai Igaunijas bīskapu izraudzīt kādu bīskapu, lai tas piedalītos Anglijas baznīcas bīskapa iesvētīšanā, tad lai arī viņi būtu ar mieru to darīt.

2) Anglijas baznīcas delegācija ieteic, lai Latvijas un Igaunijas baznīcu locekļi tiktu pielaisti pie svētā vakarēdiena Anglijas baznīcā, un ņem vērā to, ka arī Latvijas un Igaunijas baznīcas pieņem kā viesus sv. vakarēdienā Anglijas baznīcas pilntiesīgos locekļus.

3) Komisija ieteic, lai gadījumā, ja Lambetas konferences laikā vai kādā citā laikā notiktu Anglijas baznīcas bīskapu apspriede ar citu baznīcu bīskapiem, kas atrodas sadraudzībā ar Anglijas baznīcu, tiktu uzaicināti arī Latvijas un Igaunijas bīskapi, tāpat arī Latvijas un Igaunijas baznīcām uz priekšu līdzīgās konferencēs būtu jāauzicina Anglijas baznīcas bīskapi, ja tādas notiktu.

4) Lai Anglijas baznīcas garīdznieki būtu gatavi kristīt un laulāt Latvijas un Igaunijas evaņģēlisko baznīcu locekļus Anglijā un visās anģļu kolonijās; tāpat arī, lai Latvijas un Igaunijas baznīcu mācītāji būtu gatavi izpildīt līdzīgus svētdarījumus pie Anglijas baznīcas locekļiem, kam nebūtu pieejams savas baznīcas mācītājs; pie tam tiek izteikta vēlēšanās, lai šādos gadījumos tiktu izsniegtas arī kristības un laulības apliecības.

Ziņojuma tekstu parakstīja visi klātesošie delegāciju pārstāvji. Tas iegūs saistoša lēmuma raksturu pēc tam, kad viņu būs pārbaudījušas un pieņēmušas Anglijas baznīcas konvokācijas, kas sanāks 1939. g. janvārī un attiecīgās vadošās instances Latvijas un Igaunijas baznīcās.

(Turpinājums sekos)

Stud. theol. J. Bērziņš

Dzejnīeks Fricis Bārda reliģiskā skatījumā.

1

Savā apcerējumā esmu balstījies tikai uz abām Fr. Bārdas dzeju grāmatām: Zemes dēls un Dziesmas un lūgšanas Dzīvības kokam. Šīs grāmatas ir vērtīgākā dzejnīeka literārā mantojuma daļa ne tikai no tīri mākslinieciskā viedokļa, bet tās ir arī ļoti spilgtas Fr. Bārdas reliģiskās personības izteicē-

jas. Patieso māksliniecisko radīšanu var salīdzināt ar dievkalpojumu, kas ir svētuma piešalkots, jo šajā brīdī cilvēkadarītāja garā ir iestrāvojis kādas augstākas varas spēks.

Šādas daiļradīšanas nemirstīgas liecinieces ir pieminētās Bārdas grāmatas, kurās tādēļ arī neatvietojamas dzejnieka reliģiskas pasaules noskaidrošanā. Viņa apcerējumi, dažādie tēlojumi un fantazijas kā arī vēstules reliģiskā ziņā sniedz maz, un tādēļ šo materiālu savā darbā arī neesmu izlietojis. Iedvesmē rakstītā dzejā plūst primārais radīšanas pārdzīvojums. Ja temats šādi rakstītai dzejai reliģisks, tad mēs tur atradīsim primāro reliģisko pārdzīvojumu (lai gan ne absolūti!). Tādēļ dzejas, kurās dokumentējās šāds pārdzīvojums, ir nepieciešamas paša dzejnieka reliģiskās dzīves pētišanā. Citādi tas ir ar abstrakto domāšanu. Arī šeit gan nevarēsīm noliegt zināmu reliģisku noskaņu, kas gājusi pa priekšu tīri teorētiskai domai. Bet parasti šī noskaņa ir mazāk intensīva un spilgta kā daiļradīšanas brīdī. Bez tam abstraktā pieeja zināmam pārdzīvojumam parasti notiek pēc tā pilnīgas izskaņas, kad dvēseles kustības atkal rit normālās robežās. Tādēļ bieži reliģiskā ziņā visbūtiskākajiem momentiem izskanējušā pārdzīvojumā mūsu prāts nemaz netiek klāt.

Dzeju parasti uzraksta tieši pārdzīvojuma laikā, vai arī tad, kad tas izgaidsams vēl dzejniekā skan. Rindās ieslēgtais vilņojums plūst tālāk uz lasītāju un izsauc viņa dvēselē līdzīgas jūtas. Savu pārdzīvojumu dzejnieks nekad nepakļauj loģikas likumiem un saprāta analīzei. Reliģiskā ziņā tas ir ļoti svarīgi, jo tādā gadījumā ir dota iespēja tikt tuvāk paša reliģiskā pārdzīvojuma kodolam. — Ievērojot augšā sacīto, kļūst skaidrs, ka šāda pieeja dzejnieka reliģiskās dzīves parādībām nevar pretendēt uz pilnīgu objektivitāti tā iemesla dēļ, ka paša dzejnieka pārdzīvojums tiek laužts aplūkotāja dvēseles prizmā. Līdz ar to tas var iegūt dažas subjektīvas pieskaņas. Tomēr kontrolējot ar prātu radušos pārdzīvojumu, ir iespējams zināmā mērā šos subjektīvos elementus izslēgt. To arī centos darīt.

Savā apcerējumā apzinīgi centos izteikties, kur vien tas bija iespējams, paša dzejnieka īpatnējiem vārdiem, lai tādā kārtā, kaut arī mazā mērā, saglabātu viņa savdabīgo kolorītu.

Daudzās vietās esmu viņu citējis, vietām zināma dzejoļa saturu īsi skicējis, bet visur savos spriedumos esmu balstījies uz doto materiālu, iekavās norādot dzejoli, uz kuŗa pamatojas attiecīgais secinājums.

Un tagad kā godbijīgi vērotāji iesim Fr. Bārdas dzejas dārzos un mēģināsim sadzirdēt mūžīgā Dieva balsi, kuŗu ir dzirdējis Zemes dēls ar zvaigžņu dvēseli — nepiekusušo meklētāju dvēseli, kas skumst zem dzīvības koka ilgās tikt reiz atraisītam.

Literātūras vēsture Frici Bārdu pieskaita romantiķiem. Nav mans uzdevums tuvāk noskaidrot romantisma būtību. To dara literātūras vēsture. Šeit tikai gribu aizrādīt, ka romantisms ir pasaules uzskats, ko veidojusi nevis tīri racionālā doma, bet gan jūtas un intuīcija, kas lietas un parādības tver totāli. Tādā nozīmē arī Fr. Bārda ir romantiķis. Ja savukārt būtu jāraksturo Bārdas romantiskais pasaules uzskats, tad jāsaka, ka tas dziļākā būtībā ir stipri reliģisks.

Nepareizs ir uzskats, ka romantiķi novērstos no reālās īstenības un visu savu eksistenci nodotu kādai pārempīriskai sapņu pasaulei. Patiesībā romantisms ir ļoti universāls. To vērojam arī pie Bārdas. Savā pirmajā grāmatā Zemes dēls dzejnieks gan it kā augšā minēto domu apstiprina. Šeit zemes smagumu mēs tik tikko jaužam — viss šeit ir kādas citas, ideālās pasaules gaismas piestarots. Zemes dēls atraisījies no savas dzīvības devējas mātes, dzīvo ilgās pēc Zvaigžņu meitas. Sapņotāja Paža milas objekts ir vairāk irreāls sapnis, nekā zemes būtne. Bet Tamāras naktī jau dzirdam karsto asiņu balsi — dzejnieku arvien vairāk sāk saistīt zeme. Otrā grāmatā — viņš pienāk tai vēl tuvāk, izjūt to vēl varenāk. Tomēr romantiskās ilgas un nemiers arī šeit neapklust. Bet var gan it kā nomanīt, ka viņa romantiskie sapņi apvienojas ar racionālu filozofisku domu. Zemes dēls ir brīnišķa gaismas ilgu un sarkanā asiņu nemiera sintēze. Pašas dzīvības izjūta šeit daudz spēcīgāka nekā otrajā grāmatā, kas gan saucas Dziesmas un lūgšanas Dzīvības kokam. Šeit mēs vairāk kā Zemes dēlā izmanam pašu zemes dzīvi tās lielajā dažādībā un dzejnieka filozofiskās domas nostāšanos pret to, bet pati dzi-

vības izjūta vairs neaizsniedz to spraigumu, kāds dzirkstī Zemes dēla pantos. Tomēr iepriekšējā grāmatā, kā vēlāk redzēsīm, lielais sapņotājs un sarkanā nemiera dziesminieks, ienāk-dams ikdienas dzīvē un mācīdamies pazīt to tādu, kāda tā patiesībā ir, nonāk pie izlīdzinātājas un pestītājas atziņas, pie atziņas par miera Dievu, kas spēj visu dziedēt, klusēt. Savādi Bārda izjūt savu cilvēcīgo eksistenci. Viņš šķiet sev pašam kā divas dažādā augstumā, bet tomēr ūnisonā skanošas stīgas. Tādēļ būs pareizi, ja mēs dzejnieku nosauksim viņa paša vārdiem par Zemes dēlu ar zvaigžņu dvēseli, kas vienlīdz pieder sarkanai zemes liesmai un mūžam baltai debess skaidri-bai. Kā bērns, nākot pasaulē, raud, jo jūt to sev svešu, tā skumst dzejnieka gars, tikko tas izmana savu ierobežoto eksistenci nīcības veidā. Kad nakts un mūžība kāpj zvaigžnājā, Zemes dēlam rokas ziedu pinekļos sāp. Naktī ir kaut kas mistisks — lietu reālitate zūd, un dzejnieks itkā atraisās no zemes:

„Kā gurdu vēsmu krūtīs zemes elpu
gan nesu vēl, bet aizvien vieglāk eju
caur svešo gaismu... Spārni mirdz pa telpu
un paradīzes ziedi birst uz sejas.“

(Zemes dēls — Lielā vientulība.)

Sapnī — vīzijā viņš redz kādu citu pasauli, to pasauli, kas remdē viņa neizprotamās skumjas un ilgas. Dīvaina, prātam nesaprotama atziņa dzejnieku pavada zemes dzīvē, kuŗu viņš salīdzina ar tumšu tuneli (Dz. un lūgš. Dz. k. — Tunelis). Viņš intuitīvi zina to, ka gaisma ir bijusi šī tunela sākumā un ka gaisma būs arī tur, kur viņš beigsies. Un tagad viņš saprot arī savu skumju un ilgu cēloni:

„Tik atcerēšanās — šī atzišana visa!
Lūk — skumju cēlonis: reiz bija gaišs, tad — dzisa.
Un pilnība, šī ilga visu svētā —
ir tumša atmiņa no vienreiz pazaudētā —“

Tā tad dzejnieka dvēsele ir jau dzīvojusi pirms ienākšanas cilvēkā kādā ideālā gaismas pasaulē (pirmdzīves jeb prēksistences doma). Par šo gaismas pasauli dvēselei ir vēl

palikusi neskaidra atcere (sal. Platona mācību par „ideju valsti“ un „anamnēzi“). Šī atziņa dzejniekā rada neapklusināmas ilgas reiz tur atkal atgrieties. Tās ir pilnības ilgas, kuŗas viņš nepazītu, ja dvēsele reiz nebūtu šajā pilnības stāvoklī atradusēs, ja tā nebūtu pirms ienākšanas nīcības veidā skatījusies pašā Dzīvības un Gaismas pirmavotā. Tikai sapnim vienīgajam ir iespējams dzejnieku aizvest atpakaļ laimīgajā pirmstāvoklī, tā remdējot kaislās ilgas (Mani sapņi — Z. d.):

„Tik sapņos un tumšajās skumjās
man debess ir tuvu un mirdz.

Kā rožu pumpurs pilns smaržas,
tā sapņu un skumju mana sirds...“

Dzīvība, viņam sagādā vienīgi sāpes:

„Zem dzīvības koka dvēsele skumst.

Līst asins ēnas un diena tumst.“

(Zem dzīvības koka.)

Dvēsele skumst, jo viņa ir rada ideālajai gaismas pasaulei. Tā ir viņas dzimtene, zem dzīvības koka tai — cietums. Sapnis nāk kā atpestītājs:

„Sveši mīļš un gaišs viss kļūst,
brīdi neziņā tu tvīksti.

Kokles elsā, smaržas plūst —
tajās atpestīta slīgsti.“

(Sapņu valsts durvīs — Dz. un lūgš. Dzīv. kokam.)

Bet ir arī brīži, kad dzejnieks sāk šaubīties par to, vai sapņi vien dos apmierinājumu viņa ilgām. Tāpēc viņš raksta elegiju:

„Man zvaigznēs iemīloties, dvēsele kļuva slima.
Man viņu mirdzums bija svēts un mīļš līdz sāpēm.
Un sapņi dvēselē — un sapņi-sapņi dzima
Un saucot tos, pa baltām marmorkāpēm
es kāpu bezgalības svešās brīnum sfairās
ar rokām izstieptām, kā tverot kaut ko tuvu.
Ne mirkli skats mans no tām nenovērās,
ne mirkli rokas atlaist nepaguvu...“

Un tomēr tukšas reiz tās lejup slidēs.
Pie zemes mitrās karstā pierē klausies — —
Bet zvaigzneš tāpat vienaldzīgi spīdēs
Un citus maldinājot pielūgt ļausies — — —“

(Elegija — Zemes dēls.)

Gaismas valsts atcere un tās radītie sapņi dzejnieku nepmierina. Viņš jūtas noguris. Sapnis ir tikai sapnis, tas nepalīdz nest dienu krustu, bet dara to vēl smagāku. Sapnis liek viņam ilgot vienaldzīgās zvaigznes, bezgalībā mirdzošās. Tur aiz šīm zvaigznēm neatverams un nepazīts paliek arī viņa Dievs. Pagurušais meklē atpūtas. Viņš ierauga mātes-zemes miklo klēpi. No bezgalības ceļiem atgriežas cilvēks ar bērna ticību un bērna pašāvēību sirdī. Bērna acīm viņš skatās pasaulē un redz — zaļā zeme ir kā liels, neredzēts brīnums. Dievs ir nostājies viņam blakus, Dievu viņš redz visur — zaļā velēnā, brūnā pumpurā, sārtā bērزلapītē, baltā taurenītē (Mans Dievs — Dz. un lūgš. Dzīv. kokam). Pavasarī Dievs staigā pa zemi zaļām pastalām (Pirmā zāle — Dz. un lūgš. Dzīv. k.). Visa radība ir apdievota — sākot ar zvaigznēm un beidzot ar vismazāko asniņu — pašu cilvēku ieskaitot. Tālumus un izšķirības ir tikai šķietamas (Tuvi tālie — Dz. un lūgš. Dzīv. kokam). Purva ķīvīte ir dzejnieka skumjā māsa un jautrais brālis — ziedošs rožu zars. Dzīvība it kā saplūst ar Dievu. Tas ir panenteisms (Dievs un dzīvība — Dz. un lūgš. Dzīv. kokam). Līdz ar visu dzīvo radību dzejnieks jūt arī sevi kā mazu, Dievā iegremdētu pasauli. Bet tad dzīve vairs nav nasta — zeme vairs nav dvēseles cietums. Tā ir kā zaļš Dieva nams, kur dzejnieku apņem lieglaime:

„Tur zīlītes dziesma saulei
un vēja kokle skan
tik saldi, ka sirmajās stundās
tvīkst asaras acīs man...“

(Dieva nams — Zemes dēls.)

Šādā panenteistiskā noskaņā sākas Fr. Bārdas grāmata Dziesmas un lūgšanas Dzīvības kokam. Mēs varētu iedomāties, ka šī noskaņa paliks līdz beigām, bet tā tomēr nava. Viņš ir un paliek bezgalības ceļinieks — gājējs uz mūžīgās

Dzīvības un Gaismas pirmavotu. Tāpēc tālš ceļš vēl ir priekšā zemes dēlam — viņam jāiet pāri šai pasaulei. Mazu brīdi viņš tikai šeit atpūšas, lai sakrātu spēkus tālākam ceļam. Tādēļ ir nepareizi Bārdu uzskatīt tikai kā panenteistu. Tā būtu liela vienpusība. Nav šaubu, ka sevišķi viņa dabas dzejoļi pauž šo uzskatu. Bet tas ir tikai pirmais posms Bārdas reliģiskās dzīves attīstībā, kuŗu viņš drīzi vien pāraug. Panenteistiskā pasaules izjūta ir vispār raksturīga mūsu dainu reliģijai. Senais latvietis ir organiski saaudzis ar visu dzīvo dabu, kas tāpat kā viņš ir apdvēselota, resp. apdievota. Šādu tuvības izjūtu dabai ir mantojis arī Bārda no saviem senčiem. Bet šādas organiskas sakarības izjūta tomēr arī netraucē viņu pacelties pāri empīriski esošajam. Bārdas tālākā reliģiskās dzīves attīstībā var vērot, kā viņa dievatziņa pamazām emancipējas no reāli esošā. Šo tieksmi varam jau konstatēt arī dažos viņa panenteistiskos dzejoļos, piem., Mans Dievs (Dziesmas un lūgšanas Dzīvības kokam). Šeit mēs lasām:

„Tev vienā rokā nakts un iznīcība,
bet otrā — visa zvaigžņu bezgalība.“

Te jau ir nenoliedzama Dieva transcendences izjūta. Viņš stāv aiz visas redzamās esamības kā valdītājs spēks, kas aptver nakti, iznīcību un visu zvaigžņu bezgalību. Šī paša dzejoļa pirmā pusē autors raksta, ka Dievs nolist uz zemi ar lietu un sēd kopā ar cīrulīti vagas galiņā. Bet tūlīt viņš parādās kā nesaprotamais, kas bēdu ļaudīm izdzēs pēdējo sveci un laimes bērniem nes ziedu klēpjus. Te dzejnieks ir nonācis pretrunā, jo dzejas beigās tomēr pasaka, ka viņa Dievs nav paslēpies. Šī pretruna ir loģiskas dabas un labi raksturo dievatziņu vispār. Tā nav ietverama racionālos jēdzienos bez loģiskām pretrunām, jo dievatziņa pamatojas dievpārdzīvojumā, kas savā dziļākā būtībā ir irracionāls.

Piegriežoties panenteisma domai, jāsaka, ka tā, nogremdējot visu empīrisko esamību Dievā, tomēr nepasaka, kāds ir pats Dievs. Tādēļ arī saprotam, ka Dieva būtības pārdomās dzejnieks nonāk pretrunā pats ar sevi.

Stud. theol. V. Grāvīts

Aizkapa dzīve latviešu tautas tradīcijās.

III. nodaļa.

Mīrušo liktenis.

§ 1. Miers un klejošana.

1. Divējādi likteņi. Divējādi likteņi gaida mīrušo aizkapa dzīvē: miers un klejošana. Tas vēl nav vēlāko laiku viņsaules sadalījums pēc atmaksas principa paradīzē un soda vietā. Abi šie likteņi pieder pie pirmatnīgiem priekšstatiem, bet tie gan ir sagatavojuši vēlāko divdalījumu debesīs un ellē. Savukārt šie likteņi saistās ar „mirona“ un „veļa“ priekšstatiem.

Miers ir „veļa“ klusais liktenis aizmirstībā, neredzamībā, tālu no dzīvajiem. Tas ir mīrušā galīgais, izlemtais stāvoklis viņā saulē — nemierīgā klejotāja mūžīgo ilgu priekšmets. Vairāk par šo likteni nekā nezinām; tautas tradīcija pār „veļu“ mierīgo eksistenci klāj skumjās neizzināmības pelēko segu.

Klejošana ir nolādētā „mirona“ bezmiera liktenis. Tam ir nolemta nemierīga „apkārtblandīšanās“ un „maldīšanās“ starp viņu sauli un pasauli. Tādi nemierīgi mironi pēc apglabāšanas nāk mājās un „prasot darbu“ (Mārupē). Tad tiem ir jādod, kad cita nekā neesot, pīt no smiltīm virves. Tač „tā vērpjot, ka svurkstot vien, un smiltis pa gaisu ejot.“ Dūnikā, Nītaurē un Līgatnē atkal tic, ka mironi, ja tiem neesot viss vajadzīgais dots līdzī kapā, naktī „nākot strādāt“, lai „nopelnītu šo ziedu“.

2. Otrā nāve. Kaut gan šis klejotāju nemiers nekādas fiziskas mokas un ciešanas sevī neietver, tad tas ar savu nenoskaidrotu divdomību tomēr primitīvajai psiholoģijai ir tik nepanesams un neiespējams priekšstats, ka tas „mūžīgi“ nav iedomājams. Un tiešām eksistē kāds līdzeklis šī nepanesamā stāvokļa izbeigšanai: tā ir otrā nāve. Mironim tā sakot vēl reiz ir jāmirst, lai tas tiktu atsvabināts no savas klejošanas un ievests veļa eksistences galīgumā. Uz šo priekšstatu aizrāda ļoti interesants ticējums: „Par mīrušu cilvēku jāaiz-

lūdž baznīcā četrdesmit dienu laikā. Ja neaizlūdž, tad viņa dvēsele staigā virs zemes un netiek ne debesīs, ne ellē. Bet no tā laika kad aizlūdž, tad dvēsele tiek vai nu ellē, vai debesīs“ (Beļavā). „Aizlūgums“ tāpat kā skaitlis četrdesmit, sakarā ar sekundāro dvēseles priekšstatu, ir kristīgi elementi. Jo vairāk pārsteidz uzskats, ka kristīgas lūgšanas panākums var būt mirušās dvēseles ievietošana ellē. Šis ticējums ir izskaidrojams tikai kā kristīgā priekšstatu materiālā ietērptais senais uzskats par abiem likteņiem. „Dvēsele staigā zemes virsū un netiek ne debesīs, ne ellē“, tas nozīmē, ka šim mironim ir nolemta klejošana. Šis liktenis ir jāgroza. Līdzeklis ir kultisks paņēmieni — šinī gadījumā aizlūgums, pie maza bērna dvēselēm tā ir kristīšana. Šī paņēmiena panākums ir „atpestīt“ mironi no viņa „maldona“ likteņa un ievest viņu galgumā.

Vienkāršāki un pirmatnīgāki ir priekšstati par miroņa otru nāvi, kuŗa var iestāties trejādā veidā. Tādā vietā, kur aprakti tāda nemierīga „mirona — baidītāja“ mirstīgās atliekas, pirmkārt var iespert pērkonu. „Tas izspārda visus kauļņus, tad dvēselītei miers“ (Patkulē). Nāve no pērkona spēriena atsvabina arī mironi pasakā par „pērkonu, kas nosper veli“,⁷⁰⁾ un par „pērkonu, kas nosper Lietuvēnu“,⁷¹⁾ Otra iespēja ir tā, ka dzīvie cilvēki tāda nemierīgā miroņa miesām „nocērt galvu un ieliek to kāju starpā“, kā pasakā par „no-beigto veli“. ⁷²⁾ Tas arī izdarīts pasakā par „mironi kāzās“. ⁷³⁾ Trešā iespēja beidzot ir tā, ka pienāk pāragrā nāvē mirušā īstais, nolemtais „mirstamais laiks“, un tas pats no sevis „pazūd“ (Saukā).

3. Katoļu interpretējums. Interesantu piemēru tam, cik lielā mērā katoļu, pēc būtības primitīvās, mācības nāk pretī senajām tautu tradīcijām, sniedz šāds ticējums: „Dvīsiālai pēc šķēršanos nu mīsas pyrms jei nokliust dabasu valsteibā, ir joīt caur iaļņi vai slaucamū guni“ (Nāutrēnos). Ka purgatorija ir tikai šķīstīšanas iestāde ceļā uz „debesu val-

⁷⁰⁾ Šm. pas. XIV. 347. sek. 2. u. 3. var.

⁷¹⁾ Turpat XIV. 482. sek. 1. var.

⁷²⁾ Šm. pas. XIV. 342. sek. 4., 6. u. 8. var.

⁷³⁾ Šm. pas. V. 221. sek. 5. var.

stību“ un pēc būtības jau pieder pie tās, to zina tikai teoloģiski izglītotais. Vienkāršā tauta, kā redzams, to identificē ar elli, un dvēseles mokas purgatorijā, jauktas ar baigām cerībām uz debesu valstību, ir tikai vecā priekšstata transformējums par miroņa klejošanas likteni un tā nokļūšanu galīgumā.

§ 2. Nemiera motīvi.

1. Nemierīgo pulki. Nemierīgie mirušie klist un maldās pa pasauli. Viņu laiks ir nakts, un viņi „rādās“ dzīvajiem visvairāk sapņos. Šo „nemierīgo pulku“ galvenais pārstāvis ir jau attēlotais „dzīvais mironis“ dažādās variācijās. Bez tam tas var piedalīties arī citu nemierīgu garu un daimonu barā. Tādi „nemierīgo pulki“ ir vēl „lietuvēni“ un „vadātāji“. Tie, pēc Šmita domām, nav uzskatāmi vienīgi par mirušo īpatnēju grupu, bet tie ir atsevišķi un pilnīgi patstāvīgi gari,⁷⁴⁾ Tikai viņu barā bieži atrodamī arī tādi, kas cēlušies no miroņiem, un kuŗos darbojas mirušo „nelaimīgās dvēseles“.

Par „lietuvēniem“ tauta mēdz turēt nonāvēto mazu bērnu miroņus, un tie pa laikam ir saistīti ar to vietu, kuŗā viņu miesas ir „noraktas“. Pasakā par „veli“ — „lietuvēnu“ ievadā ir formulēts tautas uzskats: „Lietuvēns nav nekas cits, kā nozūmētu, nekrustītu bērnu dvēseles.“⁷⁵⁾ Tādēļ šo „lietuvēnu jeb „lietūnu“ (Cesvainē) arī iedomājas kā „četrus gadus vecu bērnu“ (Mednē), bet no gaļas vien, bez kauliem“ (Dzelzavā); un kādā pasakā tas ir aprakstīts kā „pļiks, mīksts un smags“.⁷⁶⁾ No šīs pamatdomas gan atšķiŗas „lietuvēna“ priekšstats pasakās, kuŗas to bieži tēlo „melna suņa“ vai „maza sarkana vīriņa“ izskatā, un kas jau tuvojas „velnam“. Bērna motīvu atkal atgādina priekšstati, ka lietuvēns ir saistīts ar zināmu vietu. Tauta labi zina, ka dažās vietās nav labi gulēt, jo tur pastāvīgi „lietuvēns moca“, un ja šīs vietas pārmeklē, tad vienmēr tur atradīs „nožņaugta bērna kauliņus“. Tādas vietas piemēram ir „Bānužu slepkavu rija“⁷⁷⁾ un „vecāis mā-

⁷⁴⁾ Šm. pas. XIV. 194. sek. u. 427. lpp.

⁷⁵⁾ Šm. pas. XIV. 479. sek. 1. var.

⁷⁶⁾ Šm. pas. XIV. 467. sek. 4. var.

⁷⁷⁾ Šm. pas. XIV. 477. sek. 3. var.

jas pamats“.⁷⁸⁾ Arī Vācijā mirušo nekristītu bērnu dvēselēm nav miera, tikai tur tās maldās apkārt kā „maldugunis“,⁷⁹⁾ tādā veidā saistīdamās ar latviešu mitoloģijā citā sakarā stāvošo „vadātāju“, uz kuŗa aprakstu tagad pārejām.

„Vadātājs“ ir zem klajām debesīm nedabīgā nāvē mirušā „mironis“, un kā tāds tas arī ir saistīts pie zināmā apvidus — meža, purva, gravas vai ezera. Kamēr lietuvēna galvenais laiks ir nakts, tikmēr „vadātājs vadā“ visvairāk pievakarē un daimoniskajā diendusas laikā. Tāpēc arī „diendusā“ nedrīkst staigāt pa mežu, tad mānekļi rādās (Babīte). Tādi apvidus „vadātāji“ ir pazīstami Saukā, kur ezerā noslīkušais kaislīgais mednieks zaķīša izskatā „vadāja“ ļaudis,⁸⁰⁾ un arī Raunā, kur kādā atvarā reiz noslīcis jauns puisis, kas tur „vadādot“ cilvēkus un raujot tos ar varu upē iekšā.⁸¹⁾ Kamēr lietuvēna priekšstata simboliskais pamats ir spiedīgais, žņaudzīgais smagums, kas saista fizioloģiskos elpošanas traucējumus miegā ar nožņaugtu bērnu dvēselēm, tikmēr „vadātājs“ tā tad ir neaprēķināmās dabas daimonijai par upuru kritušais cilvēks, kas savukārt iemieso šīs dabas baigo diendusas noskaņojumu personīgā dabas daimona tēlā. Tomēr abiem kopīgais ir tas, ka tie savā baigā eksistencē ir nemierīgo mirušo biedri un iemiesojumi.

Bet no kā ceļas šis aizkapa likteņa nemiers, un kādi ir tā liktenīgie cēloņi un motīvi?

2. Ievainotais dzīvības veselums. Pirmā ideja (primitīvajam cilvēkam varbūt tipiskākā), kuŗa motīvē mirušā nemieru viņā saulē, ir ideja par dzīvības veseluma ievainošanu. Tā ir potenciāli jau ieguldīta pašā sākumā apcerētā senā latvieša bioloģiskajā pasaules uzskatā. Dzīvība vēl nav analītiski sadrupināta, bet tā pirmatnīgā varenībā trauc caur visas dabas organisko satversmi un raisās arī atsevišķos gadījumos slēgtos lokos. Šī instinktīvā apziņa mitoloģiskā uzskatāmībā izpaužas dziļajā pārliecībā, ka „liktenlēmēja“ Laima noslēdz tādu loku ap cilvēka likteni, ciktāl tas

⁷⁸⁾ Šm. pas. XIV. 467. sek. 2. var.

⁷⁹⁾ L. 164. lpp.

⁸⁰⁾ Šm. pas. XIV. 460. sek. 1. var. u. 2. var.

pilda viņa vērojamo dzīvi saules gaismā. Bet arī šī likteņa dziļumā slēptais nevērojamās dzīvības pamats ir padots šiem pašiem orgāniskā veseluma likumiem. Tas tikko manāmi vēl izpaužas ļoti izplatītajā uzskatā, ka cilvēkam, ap kuŗu laiku tas dzimst, ap to pašu arī jāmirst (Dzelzavā), ka tam, kas naktī piedzimst arī naktī jāmirst, un tam, kas rudenī dzimst, tam arī rudenī jāmirst. Vēlāk šī priekšstata pamatdoma jau aizmirsta, un pats priekšstats kļuvis nesaprotams. Tādēļ šis ticējums it kā paskaidrodams vēl piebilst: „un tādām vakara bērnam nav laimes dzīvojot“ (Naudītē).⁸¹⁾ Tāpat arī bērns, kas piedzimst launaga laikā, sasniegs tikai pusmūžu (Dobelē).⁸²⁾ Tā dzīvības ritums saslēdzas lokos, izeja un atgriešanās saplūst vienā. Abos pēdējos ticējumos šis dzīvības loks tiek orientēts pēc dienas laikiem, tādēļ arī viņu priekšstats ir variēts šādi: no launaga vai vakara līdz naktij atliek tikai īss laiks, tad diennakts baltmelns loks atkal slēdzas un noslēdz arī viņā ietvertā cilvēka mūžu.

Cilvēks, kas šo loku patvarīgi šķel, ievainodams tādējādi savas dzīvības veselumu, tas viņā saulē neatrod miera: nemiera trenkāts, tam aizmūža eksistencē ir jāpabeidz savs liktenīgi iezīmētais dzīves gājums, ir jānoslēdz loks, no kuŗa tas šai mūžā bija „nelaikā“ izvairījies ar „pāragro“ nāvi. Tādēļ agrā jaunībā mirušiem un arī noslepkavotiem bērniem un pašnāvniekiem ir jāmaldās pa pasauli, kamēr pienāk viņu „mirstamais laiks“, un viņi otrā nāvē ieiet istajā galīgumā. Pasākās par „pērkonī, kas nospeŗ velti,⁸³⁾ pērķona spēriens ir motīvēts ar to, ka ir pienācis nelaimīgā miroņa „mirstamais laiks“, laiks „cik šā mūžs virs zemes dzīvot bija nolemts“. Tāpat arī jau minētais vadātājs⁸⁴⁾ stāsta, ka viņam tik ilgi ir jāmaldina ļaudis, kamēr tam būs pienācis laiks, kad „būtu bijis jāmirst“.

Zīmīgi ir tas, ka slepkavu, noslepkavotu un arī dabīgi mirušu bērnu min kopā ar abiem piešķirto pašu likteni. Tas ir tikai saprotams no seno latviešu bioloģiskā nāves vērtējuma.

⁸¹⁾ u. ⁸²⁾ R. L. B. VI. 51. lpp,

⁸³⁾ Šm. pas. XIV. 347. sek. 2. u. 3. var.

⁸⁴⁾ Šm. pas. XIV. 466. sek. 3. var.

Abos gadījumos dzīvības veselums ir ievainots pāragrā nāvē. Tas ir vērtējama fakts. No tikumības viedokļa „vainīgs“ ir tikai slepkava, jo tas ir noziedzies vai nu pret savu, vai pret cita kāda dzīvību. Ka viņam par to ir jācieš nemiera sods, tas mums liekas saprotami. Bet kāpēc nevainīgajam noslepkavotam un pat dabīgi mirušajam bērnam ir jācieš tas pats liktenis? Šie bērni savu dzīvību nav iznesuši cauri savam lokam, nav „izdzīvojuši“ to bioloģiski pielaistā āpmērā, un tādēļ arī viņi ir „vainīgi“. Bioloģiskā nāves vērtēšana nēturas pie taisnības principiem, bet vērtē pēc vieliskās dzīvības pirmatnīgā instinkta. Un šādā vērtēšanā īstenībā arī mūsu interpretējumā lietātiem jēdzieniem „sods“ un „vaina“ tagadējā nojēgumā nav nozīmības, nedz vietas. Jo nelaikā mirušā nemiers viņā saulē nav „sods“ par dzīvības izbeigšanu, bet tikai tās neatvairāmās, nepieciešamās sekas, tikai pārtrauktā dzīvības loka turpinājums un noslēgums.

Vēlākos laikos tad šis pirmais nemiera motīvs ir citādi interpretēts. Ar tikumiskās apziņas atmodu un attīstību ieguva arī ētikas „soda“ un „vainas“ jēdzieni savu nozīmību. Līdz ar to bērna slepkavu — māti — sāka uzskatīt par „vainīgu“. Un kaut gan tautas ticējumi viņu par to vēl sevišķi nenosoda, tad šis uzskats tomēr izpaužas jaunā priekšstatā par to, kā bērns ir atsvabināms no sava klejotāja likteņa: bērns iegūst savu mieru ar to, ka māte — slepkava pati cieš nāvi. Te jau paspīd it kā pārliecība par soda izciešanas izlīgstošu varu (Patkulē). Tāpēc saka, ka „nekrustītu bērnu dvēselēm jāizaug tik lielām, kamēr māte, kuŗa tos norakusi — nonāvējusi tīši — mirst“. Līdzīgi arī pasakās lietuvēna bērns⁸⁵) stāsta, ka tam esot jāguļ zināmā vietā tik ilgi, kamēr māte mirst, tad tai jānāk šai vietā. Ar to jau ieskanas vietniecības motīvs. Cēsvainē un Virānē kāds „nožņaugts un turpat mežā atstāts bērns“ esot „māžojies“ un stāstījis, ka viņš no „tās klejošanas agrāk nevarot tikt valā, ka tikai tad, kad jauns viņa vietā tikšot nolikts.“ Bēlavā pazīstams sekošs interesants ticējums: „Nekrustītu bērnu un zīdaiņu dvēseles pēc nāves nav uzņemtas debesīs, bet tām bijis jāklīst pa zemes virsu un tā jāmaidās,

⁸⁵) P. Šm. pas. XIV. 306. sek. 2. var.

līdz atkal kāda tāda pati jauna dvēsele stājusies viņas vietā, jo agrāk arī bez kristības nomirušos bērnus un slīkoņus uzskatīja tādus, kas paši labprāt savu dvēseli atdevuši velnam.“ Šis ticējums ir sarežģīts visu par šo tematu pazīstamu variāciju maisījums ar kristīgu virsslāni. „Dvēseles atdošana“ pēc dvēseles — dzīvības identitātes pirmatnīgā formulējumā būs „dzīvības atdošana“. Kristīgā interpretācija sodāmo šinī notikumā redz „dvēseles atdošanā ļaunajam velnam“, kamēr pirmatnīgā uzskatā kļūmīgais ir meklējams citā momentā, uz kuŗu vēl aizrāda vārdi „labprāt“ un „paši“. Šī dzīvība ir „labprāt“, t. i. patvarīgi dota pirms nolemtā dzīves ceļa nostaigāšanas, un tādēļ šis fakts arī kļūst par nemiera cēloni. Ar šo pirmatnīgo pamatu tad saistās jau minētais „vietniecības“ motīvs kā priekšstats par līdzekli nelaimīgās dvēseles atpestīšanai no nemiera. Tam beidzot piebiedrojas klāt vēl jauns motīvs kā šī nemiera izskaidrojums: šīs dvēseles nav tikušas debesīs, t. i. nav iegājušas galīgumā tādēļ, ka tās nebija kristītas. Šinī gadījumā pirmatnīgais priekšstats par „pāragro“ nāvi kā dzīvības veseluma ievainojumu ārēji vēl sakrīt ar sekundāro kristību trūkuma izskaidrojumu. Bet tad pirmatnējais pamats aizmirsts, un motīvējums tiek ievirzīts pilnīgi kultiskās kļūdas izskaidrojumā: „Ja kāds nomiris nekristīts, tad viņš parādoties tik ilgi, līdz viņu nokrista“ (Rucavā).

3. **Kulta kļūda.** Kultiskajai ceremonijai ir māģiska vara. Šeit mēs to novērojam kā spēcīgu līdzekli mirušā atsvabināšanai no nemiera. Tikpat labi kļūda šinī ceremoniālā var kļūt par tā cēloni. Tādēļ otra un vēsturiski jaunākā atbilde uz jautājumu pēc nemiera cēloņiem ir šī: nemiers ceļas no kādas kļūdas kulta ceremoniālā. Praktiski tautas tradīcijas min trīs tādas kļūdu grupas.

Pirmā grupa saistās ar kristībām. Kā jau aizrādīts, tauta visdažādākos ticējumos bērnu spokus un lietuvēnu bērnus izskaidro ar to, ka šie bērni ir miruši bez kristībām, un ieteic kristības kā līdzekli, ar kuŗu var atbrīvoties no šiem māžiem.⁸⁶⁾

Otrā grupa saistās ar apglabāšanas prasību. Pēc Mer-nera „godīgas bēres“ visās primitīvās tautās tiek uzskatītas

⁸⁶⁾ Šm. p. XIV. 479. sek. 5. var.

par nepieciešamu priekšnosacījumu viņsaules miera iegūšanai.⁸⁷⁾ Tāpēc arī latviešu tradīcijā šīs prasības neievērošana bieži kļūst par nemiera cēloni. Šeit minēsim tikai divas pasakas, kur vienā gadījumā kādā krogā „rādījās“ četri „staigātāji“, bet kopš tā laika, kad pagrīdē atrada un apraka četru vīru kaulus, tie vairs nerādījās.⁸⁸⁾ Pēc ceturrtā varianta kāds bērns lūdza, lai no pagrīdes izņemot „viņa kauliņus“ un aprokot tos. Arī ticējumos mironi bieži griežas ar lūgumu pie dzīvajiem, lai tie „izdarītu labu darbu“ un aprokot viņu kaulus.

Trešā priekšstatu grupa saistās ar „mironu upuri. Ja bērnu ceremonijas tomēr nav pilnīgi izpildītas, un tas praktiski nozīmē, ja mironim nav viss vajadzīgais dots līdzīvi viņa tālajā ceļojumā, tad tas ir nemierīgs un neieklūst viņsaulē. Šis uzskats ir par pamatu bagātīgām līdzdevām, kurās latvieši ir ielikuši saviem mirušajiem zārkā. Vissvarīgākās līdzdevas ir nauda un uzturs. Ja to nedod līdzīvi, tad mironis nāk atpakaļ „spokoties“ (Stendē), vai arī strādāt visu nakti, lai nopelnītu šo „zieda naudu“ (Babītē). Vārdu sakot, pamatojoties uz priekšstata par mirušo dabīgajām vajadzībām arī viņa saulē attiecīga kļūda bērnu ceremoniālā kļūst par mirona nemiera cēloni. Tādā gadījumā ir jāpielietā „mirona upuris“. Viņam uz kapu jāaiznes „no visa pa drusciņai“ (Nītaurē, Līgatnē). Ja mirušais pirmās naktīs pēc apglabāšanas bieži rādās sapņos, tad tā ir zīme, ka viņam kaut kā trūkst (Cesvainē). Bieži tas arī sapņos pastāsta, kas viņam esot vajadzīgs. Tad šie priekšmeti ir jāziedo. To dara tādā veidā, ka attiecīgos priekšmetus iznīcina — sadedzina, aprok, izlej vai arī sasiņ, jo kas šai pasaulē tiek iznīcināts, tas mirušajam tiek viņa saulē. Upuris ar šādu „nomierināšanas“ nozīmi ir vēl uzglabājies kādā bērnu parašā, kurā pielietā visā Latvijā. Lai izsargātos no mirona atgriešanās un spokošanās, tad aiz līķa ratiem un bērnieku bara saimniece mēdz sasist pie vārtu staba pilnu alus krūzi.

4. Saistības ar pasauli. Trešais nemiera motīvs beidzot ir mirušā saistības ar dzīvi un dzīvajiem. Ja pašnāvniekus un nonāvētos bērnus varam uzskatīt par dzīvības

⁸⁷⁾ Mrnr. 123. sek.

⁸⁸⁾ Šm. p. XIV. 241. 9. v.

parādniekiem, kuŗi nav piepildījuši visas dzīvības sniegtās iespējas, tad šis trešās klejotāju grupas nemiera cēlonis ir tas, ka dzīve viņiem ir palikusi par parādnieci; tā nav piepildījusi viņu ilgas un vēlēšanos. Šis uzskats izteicas abos priekšstatos par „pakaļraudāšanu“ un „vampīru“.

Jau tautas dziesma dzied:

Baltu zirgu nejūdziet / Man vezdami smiltainē;
Balti zirgi tāli spīd, / Gauži raud pakaļā.

J. E. T. dz. X. 4126.

Baltu zirgu nejūdziet / Man vezdami smiltainē;
Tāli spīd balti zirgi / Gauži raud māmuliņ.

Turpat 4127.

Tāpēc arī ticējumi aizliedz mirušo gauži apraudāt, jo tad viņam „esot ļoti grūti“ (Klaipēdā). Kāda tautas dziesma šo grūtumu vēl fantastiski iztēlo: „Birs dobē asariņas, / Būs man grūta gulēšana.“⁸⁹⁾ Tādēļ arī pasakā par „labvēlīgiem veļiem“⁹⁰⁾ mirušā vienīgā meita, pēc kuŗas māte gauži raudāja, neatrada mieru, tā pa naktīm rādījās mātei sapņos un lūdza, lai tā vairs neraudot pēc viņas, jo viņai tad esot „tik grūti“. Šis mirušā ciešanas ir saprotamas. Nāve tam ir laupījusi pakalpalicēju mīlestību un draudzību. Tomēr viņš ilgojas pēc tās, un raud gaužās asaras, apliecinādamas viņam līdzīgu vēlēšanos arī dzīvo pusē, tikai kāpina un sarūgtina šis tomēr nepiepildāmās ilgas.

Tas pats uzskats par laupīto mīlestību kā nemiera cēloni slēpjās arī „vampīra“ priekšstatā. „Vampīrs“ ir mironis, kas aiz piekrāptās mīlestības neatrod miera. Mīlestība un atriebības kāre to saista pie dzīvo pasaules, un naktīs tas šausmīgi atriebjas neuzticīgiem dzīvajiem; mirušās sievietes izzīž asinis no dzīslām dzīvajiem vīriešiem un otrādi. Šis priekšstats latviešu tradīcijā nav izplatīts, un tas ir ieviesies tikai ar ceļotāju pasaku materiālu⁹¹⁾ no Rietumeiropas. Vācijā ir pazīstams vecs ticējums, ka, izzīžot asinis, varot „izēst“ vai „apēst“ kāda cilvēka dvēseli, un senākos laikos Lex salica par to paredzēja attiecīgu sodu.⁹²⁾

⁸⁹⁾ J. E. T. dz. X. 775. lpp.

⁹⁰⁾ P. Šm. pas. XIV. 349. sek. 7. var.

⁹¹⁾ P. Šm. IV. 221. lpp. 5. u. 6. var.

⁹²⁾ L. 41. lpp.

§ 3. Miroņu deļa.

Tas pats motīvs par ilgstošo mīlestību, kuļa traucē mirušā mieru un arvien no ļauna to aicina atgriezties pasaulē pie savējiem, pasakās ir izveidojis īpatnēju un plašu priekšstatu kompleksu ap „mironu deļu“.⁹³⁾ Šo pasaku saturu schematizējumu līdz ar īsu interpretāciju sniegsim šeit atsevišķi.

Šis pasakas sākas un beidzas ar „apraudāšanas“ motīvu: gaužām asarām nelaimīgais pakalpalicējs apraud mirušo mīļāko vai laulāto draugu. Šis asaras, kā ļaun redzējam, it kā simbolā ietver visu šo pasaku kopējo moto: mīlestība nav beigusies, tā ir ilgstoša, „stiprāka par nāvi“. Tas ir viņu maģiskais spēks, kas traucē mirušā mieru, kas to aicina un velk atpakaļ pie dzīvā gaidītāja. Naktī mironis arī ierodas. Pirmais iespaids ir ilgu piepildīšanās laime: abi pazīstas, sasveicinās, apkampjas un skūpstas. Viņi atkal ir apvienoti, un šīs laimes augstāko kāpinājumu iezīmē raksturīgā mironu deļa, kuļa bieži ir saistīta vai arī atvīetota ar mežonīgo „ļājienu uz baltā zirga“. Viņi deļo ātri, „lai tik put“ pēc mironu melodijas ritma: „Mēness spīd spoži, / Mironis ļāļ droši.“ Šis „Mironu deļas“ trakajā virpulī izpauļas mirušā daimoniskās kvalitātes un dzīvā dvēseles kaislības, un abas savijas un saplūst kopā varenā, baigā melodijā par bioloģiskā cilvēka nemierīgās sirds daimoniju, kuļu nāve ar savu stindzinošu mieru nespēj klusināt, bet ar savu vienaldzīgo bezcerību tikai kāpina līdz izmisumam un ārpīratam. Tā arī šīs „mironu dziesmas“ refrēna turpinājumā ieskanas baigas nojautas: mirušais ļautā: „Ak tu māna mīlakā, kā tu no manis nebaidies?“ Un tad arī iestājas neatvairāmā vilšanās: dzīvais sajūt nāves dvesmu ap mirušā tēlu, kuļu pasakas izceļ ar ļaun aprakstītiem miesas trūkumiem. Mirušais ir „bāls“, tam ir „salti pirksti“, „aukstas lūpas“, dzīvais piepēši „pārbīstas“, kā „čūskas dzelts“ atraujas un metas bēgt. Seko mironu deļas“ beigu cēliens: mironis vajā dzīvo. Viņš to gan neiedzen un nesatver, bet tikai „atskrien“ un norauļ dzīvās līgavas „priekšautu“ vai „uz krusta pakārto villaini“. Šis beidzamais moments atklāļ vajāšanas jēgu: mirušais dzenas pakal dzīvajam nevis, lai to iznīcinātu, bet viņš izstiepiļ savas rokas un tver pēc dzīvā, lai iegūtu dzīvību pašu. Šo

⁹³⁾ Šm. pas. IV. 246—254. lpp.

priekšstatu par mirušo kā „dzīvības meklētāju mēs vēlreiz sastapsim pašās beigās; šeit pietiek ar to, ka mirušais dzīvo nenasniedz, un kā Laimiņa, „lasīdama biezā grāmatā“, brīdina **dzīvos neraudāt pēc mirušajiem un netraucēt viņu mieru.**

(Turpinājums sekos.)

A. Ribelings (André Riebeling) — Stokholmā.

Zviedrijas sociālā kristietība.

Zviedrijas evaņģeliskā baznīca ir valsts baznīca ar neierobežotām tiesībām savu garīdznieku izvēlē. Bīskapus ievēl bīskapa iecirkņa garīdznieki; kā vienus, tā otru apstiprina karalis — tā tad dēmonkrātiskā valdības koalīcija. Zviedrijas baznīcu no citu zemju baznīcām atšķir likums, ka neviens no baznīcas nevar izstāties, arī bezdievis nē. Otrkārt tas, ka katram Zviedrijas mācītājam savā baznīcā ir neierobežota mācības brīvība. Viņš ir saistīts vienīgi ar noteiktu liturģiska dievkalpojuma formu. Zviedrijā šodien nav ne tautas naidīga noskaņojuma pret baznīcu, ne vienaldzības ticības un baznīcas jautājumos. Tas tāpēc, ka baznīcas jautājumos ieinteresēts arī vienaldzīgais, kurš mēģina ievēlēt mācītāju „savai gaumei“, tāpēc ka kopš Nātana Sēderblūma laika priekšplānā izvirzījies tautas saistītājs moments. Nedrīkst aizmirst, ka kritiskā teoloģija Zviedrijā dažu labu dogmu un tradīciju noguldījusi klusā kapā. Protams, arī Zviedrijā ir nesatricināti ortodoksi bībeles ticīgie un bieži lielāko pilsētu draudzēm ir stingri ticīgi mācītāji. Bet ir novērojams arī pretējais. Tas ir ieaudzinātas tolerances rezultāts. Zviedrijā nereti sastopam parādību, ka kādas sektes sludinātājs vai Pestīšanas armijas virsnieks saka svētrunu valsts baznīcā. Kancelē ir kāpis pat gluži neticīgs sociāldēmonkrāts — parlamenta deputāts šefredaktors Richards Lindstrēms. Viņš savā dzimtenes baznīcā no kanceles runāja par tematu: „Tuvāku mīlestība un solidaritāte“.

Zviedrijas strādnieku kustība, bez šaubām, visā visumā pret reliģiju ir indiferenta. Tas tomēr nekavē viņu vērsties pret mācītāju, kas atmet apustulisko ticības apliecību, dogmu par augšāmcelšanos u. taml. Šim vīram tūlīt jānovelk talārs! Turpretim viņa aizstāv tos apm. 800 mācītājus, kas nodibinājuši sevišķu miera savienību un piekopj propagandu pret kara dienestu (Zviedrijā kara dienestam piemērotās personas var kalpot tik pat ilgū laiku arī darba dienestā).

No otras puses Zviedrijas evaņģeliskā baznīca pēdējos divos gadu desmitos pierādījusi dzīvu interesi par strādnieku kustības sociālo progresu. Ievērojams skaits mācītāju parlamentā iekļuvis ar sociāldemokrātu vēlētajū balsīm, un daudzi mācītāji atrodas strādnieku izglītības organizāciju priekšgalā. Tūlīt pēc archibīskapa Eidema Zviedrijas baznīcas aprindās vislielākā ietekme pieder laju priesterim Natanaēlam Beskovam, kas valstī vairāk simtu vietās nodibinājis bezmaksas izglītības kursus strādniekiem un bērnu dārzus viņu bērniem. Kāds cits šīs zviedru baznīcas jaunās kustības piemērs ir rektora Manfrēda Bjerkvista nodibinātais evaņģeliskais sociālais institūts Sigtunā. Liela daļa provinces mācītāju cīnās par lielāku zemes platību mācītāju mājai, lai valsts paplašinātu draudžu īpašumus, ko valsts arī ir jau darījusi. Viņi aizstāv mozaisko sociālo likumdošanu kā kristietības pamatu (zināma veida tolstoģisms) un sludina, ka kristietība — vai vismaz baznīca — stāv un krīt līdz ar sociālā jautājuma atrisinājumu.

Mācītāji Tords Strēms un Algots Anderbergs mācītāju vienībā „Reliģija un kultūra“ apsūdz garīdzniekus, ka tie savās svētrunās bailīgi izvairās no sociālās problēmas aizskaršanas. „Nav dzīvības maizes tur“, saka viņi, „kur nav vai ir pārāk maz dienišķās maizes.“ Bīskaps Tords Andrē šīs tendences ietver teikumā: „Vispirms maizi izsalkušiem un pajumtu bezpajumtniekiem — tā jums svētrunās jāmodina atbildību citu cilvēku priekšā.“ Protams, bīskaps Andrē šajā laukā vēl stāv gandrīz viens, bet viņš līdz pat pagājušam gadam bija jaunās teologu paaudzes audzinātājs Upsalā. „Mums jāatmet atmaksas teorija, ar kuŗu kopš diviem gadu tūkstošiem maldinošā kārtā mierināta cilvēce. Kaut ar vienu vārdu pie-skaroties sociālām reformām, mēs pilsoniskā sabiedrībā bieži

iegūstam ļoti nospiedošu iespaidu. Mūs dēvē par „sarkaniem velniem“, apbrīno kā kādu zooloģisku retumu un pavada ironiskiem skatiem, kuŗos izpaužas vecie tradicionālie aizspriedumi. Un tomēr mūsu augstākais uzdevums ir strādāt posta novēršanas, bērnu labklājības celšanas, jaunatnes izglītības izveidošanas un vecumu aizgādniecības laukā. Mums, garīdzniekiem, šeit jāsasniedz vairāk nekā parlamentiem,” teica mācītājs Nilsons kādā priekšlasījumā Stokholmā. Turklāt trūkumcietēju Zviedrijā nav tik daudz, kā citās zemēs. Tomēr, šādi uzskati, nepiespiesti un atkārtoti ievadīti sapratīgās aprindās, skaidri rāda, ka kristietība, ja tā atrod pati sevi, vēl reprezentē varu.

Tieši bīskaps Tors Andrē, kas tiecas pēc veseluma un ir iepazinies praksē ar visām sociālām organizācijām un palīgīdzekļiem, sākot ar Stenleju Džonsu un beidzot ar Pestīšanas armiju, aizstāv tezi, ka kristīgai ētikai vistuvāk stāv kooperatīvā ideja, daudz tuvāk, nekā labuma iegūšanā pamatots pasaules uzskats. Viņš apzinīgi attālinās no visiem tiem, kas gribēdami apklusināt savu sirdsapziņu, citiem cilvēkiem apsola debesu valstību. „Vispirms cilvēkam jāapmierina izsalkušais vēders un jāiegūst pastāvīgs darbs; pēc tam ar viņu var runāt par kultūrālām lietām un viņpasauli. Vai priesteriem nav bailes cilvēkiem rožainākās krāsās attēlot paradīzi, ja cilvēki — ticēdami apsolījumiem — cenšas pēc paradīzes pašu rokām?“ Zviedru kristīgo sociālo reformātōru vokabulārā bībeles izteicieniem: „Ar sviedriem vaigā tev būs savu maizi ēst“ un „Bagāts sastopas ar nabagu; tas Kungs viņus visus radījis“ nav vairs nekāda dogmatiska pamatojuma. Gluži kā Japānas apustulis, sociālpolitiķis Kagakava, kuŗš kooperatīvās saimniecības formas uzlūko un apliecina kā „Dieva iestādītu“ kārtību, viņa domu biedri Zviedrijā strādā pie kristīgas tagadnes teorijas jaunbūves, lai ciniskais izteiciens „Reliģija ir opijs tautai“ nebūtu vairs patiess. Padomju Savienībā priesteriem vispirms jānopelna iztika ar savu roku darbu, un tikai tad viņi var sludināt. Vācijā garīdznieki drīkst runāt tikai par debesu valstību un nedrīkst nodarboties ar pasaulīgām lietām. Zviedrijā, šķiet, izkristalizējas jauns virziens, ko nevar neņemt vērā. Zviedrijā necenšas dot baznīcai vairāk varas ar

palīdzību no ārienes, lai tādā kārtā viņa sabiedrībā atgūtu zaudēto nozīmi. Šeit cenšas panākt, lai kristietības nesēji apzinātos uzdevumus, kas likti šī pasaules uzskata pamatos, un lai viņi tos izpildītu ar tās varas palīdzību, kas viņiem vēl palikusi. Pret līdzšinējo tradīciju visā kultūrālā pasaulē paceļas balsis, kas prasa intensīvākā darbībā reālai kristietībai atkal piešķirt vērtību pasaules norises pārveidošanā.

Bīskaps Andrē un mācītājs Strēms ar saviem palīgiem sludina sociālas kristietības pasaules revolūciju. Viņu centieniem var novēlēt patiesus panākumus.

SKOLA UN PAIDAGŪĢIJA

Cand. theol. **Bernhards Kasars**

Ticības mācības stunda pamatskolas 2. klasē.

Stundas viela: Jāņa ev. 10, 1—17; Lūk. ev. 15, 4—7.

Stundas mērķis: rādīt, ka Jēzus Kristus ir mūsu labais gans.

Mācības līdzekļi: Palestīnas sienas karte un gleznu „Palestīnas gans“ un „Labais gans“ reprodukcijas.

Stundas plāns.

I Īsa lūgšana. II Iepriekšējā stundā izņemtās vielas atkārtojums. III Jaunās vielas apstrādājums a) sarunas ar skolēniem par viņu pašu ganu gaitām; b) Jēzus runu Jāņa ev. 10, 1—17 un Lūk. ev. 15, 4—7 tēlojums. IV Papildviela: a) Ps. 23; b) dziesma: Kristus jēriņš esmu es. V Īsa lūgšana.

Stundas norise.

I Īsa lūgšana.

Kungs Jēzu — patiesais bērnu draugs! Nāc šinī saulainā rīta stundā atkal mūsu vidū! Nāc kā saule baltos pļavas ziedos nāk! Lai mazās bērnu sirdis atkal Tev kā ziedi saulei veras, lai viņās iedegas gaišs svētjūsmas prieks, kā baltajos pļavas ziedos iedegas dzidrā rīta rasa, kad saules stari to skar! Nāc, uzliec no jauna savas svētās rokas uz šīm mazajām galviņām, kas dziļā svētjūsmā kā rāsas pilni ziedi Tev liecas... un saki atkal kā sirmā senatnē savus gaišos vārdus: „Laidiet bērniņus pie manis, neliedziet tiem, jo tādiem pieder Dieva valstība!“ Amen!

II Iepriekšējā stundā izņemtās vielas atkārtojums.

Iepriekšējā stundā mēs mācījāmies pazīt Jēzu Kristu kā bērnu draugu. Pastāsti, Rasmīņ, par Jēzu kā bērnu draugu! Meitenīte atstāsta manu iepriekšējās stundas tēlojumu „Jēzus — bērnu draugs“, pamatotu Marka ev. 10, 13—16.

Lai saistītu iepriekšējā stundā izņemto vielu ar jauno, jautāju:

— Ko mēs, bērni, no šī stāsta, kuŗu nupat dzirdējat, esam mācījušies?

— No šī stāsta mēs esam mācījušies, ka Jēzus Kristus ir bērnu draugs.

— Pareizi, bet Jēzus Kristus, bērni, ir nevien jūsu draugs, nē, viņš ir visu cilvēku draugs, viņam ir mīļi it visi cilvēki.

III Jaunās vielas apstrādājums.

Šodien es gribu jums rādīt, ka Jēzus Kristus mūs mīlēdams, rūpējas par mums visiem kā labs gans rūpējas par savām avīm, kas viņam uzticētas; tādēļ šīs dienas stundai liksim virsrakstu: Jēzus — labais gans. (Pieeju pie sienas tāpeles un uzrakstu uz tās „Jēzus — labais gans“.)

a) Sarunas ar skolēniem par viņu pašu ganu gaitām.

Bet vispirms jūs paši man pastāstiet par savām ganu gaitām! Kas no jums ir bijis jau ganos?

Paceļas nedaudz roku.

— Nu, Kārlīt', kur tu gāji ganos? — Seko atbilde. Vai liels bij tavš ganāmpulks? Seko atbilde. Vai aitiņas ar' bija tavā ganāmpulkā? Bija gan! Cik tad viņu bij? Seko atbilde. Vai tu ganos iedams arī ko nopelnīji? Jā, es nopelnīju... (Skolēns stāsta par sava darba algu.) Labi, ja tu esi saņēmis noteiktu algu par savu darbu, tad tu esi bijis derēts gans. Sēdies! — Bet vai jūsu vidū, bērni, nav neviena, kas būtu ganījis pats sava tēva avis? Paceļas roka.

— Ak tu, Andrīt', esi ganījis sava tēva avis, stāsti, cik tad tev viņu bij? Seko atbilde. Vai viņu vidū nav arī kāds jēriņš, kas pieder tev vienam pašam, kuŗu tev vecāki ir novēlējuši? Ir... (skolēns jūsmo par savu jēriņu). Vai tu par sava jēriņa ganīšanu esi saņēmis arī kādu algu? Skolēns domā, nav atbildes. Nu vai saņēmi kā Kārlītis no sava saimnieka naudu un produktus? Nē, neesmu saņēmis. Nu tad tevi nevar saukt par derētu ganu — tu esi ganījis pats sava tēva avis, kas tev bija uzticētas. — Tomēr, ja tu tā labi padomātu, tad tu atrastu, ka esi gan saņēmis kautko, kas ir vēl vairāk vērts kā produkti un nauda, par to, ka tu esi savu jēriņu mīlējis un ganījis, un tā

ir mīlestība, ar kuŗu jēriņš tev pieķēries, jo tu pats tikko mums stāstīji, ka tavs jēriņš tev kā sunītis tecējis pakal.

Pārējie skolēni, kas bija pacēluši rokas, top nemierīgi — atskan šad tad: skolotāj, skolotāj!

— Nu jūs vēl neesat tikuši pie vārda, redzu jau — dūšīgi ganiņi arī jūs būsāt bijuši, tādēļ varbūt zināsiet man pastāstīt, kādi ir gana pienākumi? Tam labi jāgana savs ganāmpulks. Jā, tā ir, bet kad tad ganāmpulks būs labi ganīts? Tad, kad tas būs labi pieēdis. Kad tad ganāmpulks būs labi pieēdis? Tad, kad tas būs vests uz labām ganībām. Bet vai ar to vien pietiek, ja ganāmpulku labi pieēdina? Nē, ganāmpulks arī jādzirda.

— Pareizi! bet kur tad ganiņš dzirda savu ganāmpulku? Pie dzidrā strauta, (cits skolēns) pie upes, (vēl cits) pie avota.

— Labi. Bet nu būs grūts jautājums, redzēsīm, kuŗš at-radīs pareizo atbildi, proti: kas ir lielākais avju pulka ienaidnieks? Suns! Jā, nejauks jau gan ir nikns suns, bet vai kāds nepazīst vēl daudz lielāku avju pulka ienaidnieku? Klusums. Ir kāds sakāmvārds, kas ir ņemts no ganu dzīves un kas pie-min to lielo ienaidnieku — proti: par vēlu suni barot, kad... ..kad vilks jau lopos! Nu, kas tad ir avju lielākais ienaidnieks? Vilks! Saki pilnu teikumu! Avju lielākais ienaidnieks ir vilks. Tagad jau nu gan vilki mūsu mežos iemaldās tikai reti kad un tad tikai bargās ziemās, bet senāk, kad mežu bija vēl daudz, vilku arī bija vairāk un tie ganiņiem nozaga dažu labu aitu. Bet saki man, Kārlīt', ko tu darītu, ja pēkšņi tu ieraudzītu: izskrien no meža vilks un drāžas tava saimnieka avīs? Vai dienīn! man būtu bail, es stipri kliegtu, skrietu uz mājām! Jā, ar vilku nav joki. Ja viņš ir izsalcis, tad tas ir bīstams nevien avīm, bet arī cilvēkiem. Jābīstas jau ir. Bet sakat, vai tikai tad ganam var pietrūkt kāds jēriņš, kad vilks to nozog? Klusums. Nu kā ir ar govīm karstā laikā, kad viņas bizo, vai tad ikreizes, pārdzenot mājās ganāmpulku, ir visi lopi? Nē, daži ir pazuduši. Ko tad dara labs gans, ja kāds teliņš vai arī jēriņš no ganāmpulka ir noklīdis un pazudis? Labs gans iet to uzmeklēt. Pareizi! — Bet klausies, Andrīt', ja tas nu būtu tavs jēriņš, ko tava māmiņa tev novēlēja un ja tas nu būtu pazudis, ko tad tu darītu? (Skolēns pieceļas, nolaiž kā kaunēdamies acis un smaida.) Nu, saki droši!

(Viņa kaimiņš) — Raudātu! Jā, tā gan šķiet, ka Andriņš tad raudātu; bet ja nu viņš, ilgi savu jēriņu meklējis, to atkal kaut kur meža biezoknī atrastu? — Nu, Andriņ', ko tad tu darītu? Tad es būtu priecīgs. Jā, tad tu būtu atkal priecīgs. Redziet nu, mīlie bērni, arī lielais bērnu draugs Jēzus Kristus ir tāds labs gans, bet mēs cilvēki esam viņa ganāmpulks, viņa avis. Lai mēs to jo labāk saprastu, tad Jēzus uz mums runājis par to līdzībā par derēto un labo ganu. Klausaties šo līdzību!

b) Jēzus runu Jāņa ev. 10, 1—17 un Lūk. ev. 15, 4—7 tēlojums.

Tur tālu Palestīnas zemē, kur debesis ir dzidri zilas un stāvo kalnu nogāzēs, cilvēku roku nedēstītas, pļavās zied brīnišķas lilijas, ganījās kāds ganāmpulks. Šim ganāmpulkam bija divi gani, gan ne vienā un tanī pašā laikā, bet tie mainījās. Vispirms ganāmpulkam bija derēts gans. Derētais gans bija kāds svešnieks, viņš bija salīgts par noteiktu algu, lai viņš nāktu un avis ganītu. Derētais gans gan ganīja sava kunga avis, bet tās ganīdams, viņš vairāk domāja par savu algu, nekā par avīm, kas viņam bija uzticētas. Reiz garlaikodamies viņš sāka skaitīt sava kunga avis un atrada, ka viens jēriņš trūkst. Vajadzēja iet un jēriņu uzmeklēt, bet derētais gans to nedarija. Viņam bija maza bēda vai viens jēriņš viņa kunga ganāmpulkā ir vairāk vai mazāk. Tā mazais jēriņš aizgāja bojā.

Bet te kādā dienā notika vēl daudz lielāka nelaime. No tumšā meža izskrēja liels vilks un iebruka avju barā. Derētais gans, ieraudzījis vilku skrejam, pameta savu avju pulku un aizbēga, jo avis viņam nebij mīlas. Viņš domāja: „Ka tikai vilks vēl mani pašu nesaplosa!“ Un tā kā tās nebija viņa paša avis, tad viņš tās pameta savam liktenim. Vilks pamesto avju pulku nežēlīgi postīja. Viņš saplosīja daudz avju, dažas tas pavisam nokoda, pārējās izklīdināja, bet pašu labāko aiznesa sev līdz.

Kad nu ganāmpulka īpašnieks par šo nelaimi dabūja ziņāt, viņš aicināja savu vienīgo dēlu, kas viņam bija jo mīļš un sacīja tam: „Tu esi man bijis aizvien krietns un uzticams dēls, tad nu ej un savāc manas izklīdušās avis vienukop!“

Dēls paklausīja savam tēvam, viņš gāja un savāca tēva

izklīdušās avis vienukop un tā kļuva par sava tēva avju ganu. Bet viņš nebija tāds, kā tas pirmais, derētais gans. Avis viņam bija mīlas, jo tās bija viņa tēva avis. Viņš bija patiesi jauks gans. Prieks bija viņu redzēt, kad tas ziedošo liliju pļāvās baltā tērpā ar gaļu gana zizli rokā gāja savam avju pulkam pa priekšu. Un tāpat kā viņš savas avis mīlēja, tā avis arī viņu mīlēja, jo viņš bija viņu vienīgais patiesais žēlotājs, kopējs, sargs un vadītājs. Avis pazina sava labā gana balsi, tāpat kā gans pazina savas avis. Kad vienā vietā zāles pietrūka un bija jāpāriet uz citām ganībām, uz citu ziedošu kalnu pļavu, tad gans gāja savām avīm pa priekšu, sauca tās un avis viņam sekoja.

Viņa ganāmpulkā bija simts avju. Reiz, skaitīdams savas avis, labais gans redz, ka viens jēriņš trūkst. Tūlīņ viņš atstāja tās deviņdesmit deviņas avis un meklēja to pazudušo jēriņu un nerimās ātrāk, kamēr to atrada. Atradis viņš to cēla uz pleciem un nesa atpakaļ pie sava ganāmpulka.

Bet tad nāca ļauna diena, un arī viņš piedzīvoja līdzīgu nelaimi kā derētais gans.

Liels vilks atkal izskrēja no meža un iebruka avju pulkā. Derētais gans, kā mēs to zinām, ieraudzījis vilku, bēga prom ko kājas nes, bet labais gans tā nedarija. Viņš, satvēris savu gaļu gana zizli, droši devās vilkam pretī, lai to aiztriektu. Bet vilks bija ļoti izsalcis un nebijās no krietnā gana. No tumšā meža biežokņiem izskrēja vēl citi vilki — arī tie nu uzbruka labajam ganam. Labais gans drošsirdīgi cīnījās pret pārspēku, līdz viņa spēki beidzot pagura, un viņš zaudēja savu dzīvību. Tā labais gans atdeva savu dzīvību par savām avīm. — Pabeidzis stāstu, rādu gleznu reprodukcijas „Palestīnas gans“ (redzams gans ziedošā kalnu pļavā. savu avju vidū) un „Labais gans“ (labais gans nes atrasto jēriņu). Pēc tam rādu uz Palestīnas sienas kartes kalnaino apgabalu ganības. Kad reprodukcijas redzētas un sarunas par tām izbeigtas es turpināju: Mīlie bērni, šo līdzību par derēto un labo ganu stāstīdams, Jēzus Kristus ir domājis par sevi, par mums. Viņš — mūsu labais gans, mēs — viņa avis. Derētie gani pirms viņa ir bijuši tādi ļaužu vadītāji, tādi gani, kas domājuši tikai par savu labumu, bet tad, kad briesmas draudējušas, tad tie ir pa-

metuši ļaudis, kas tiem bija uzticēti, tad viņi vairs nav sargājuši šo ļaužu dvēseles. Bet labajam ganam, kā jūs to dzirdējāt, rūp avis, jo tās ir viņa tēva avis — proti: mēs cilvēki esam mūsu debesu Tēva, mūsu Dieva avis, un viņš mūs ir uzticējis savam mīļajam dēlam Jēzum Kristum. Jēzum Kristum patiesi arī rūp cilvēku liktenis, viņš aizvien ir nomodā par mūsu dvēselēm, ka tās neietu pazušanā. Labais gans, kā jūs to dzirdējāt, iet uzmeklēt ikvienu pazudušu jēriņu. Tā arī Jēzus Kristus uzmeklē ikvienu pazudušo grēcinieku un ved viņu atpakaļ pie sava Tēva lielā ganāmpulka. Tāpat labais gans, kā mēs to dzirdējām, kad vilks nāk, nebēg, bet stājas droši tam pretī. **Jēzus Kristus ir droši stājies pretī ļaunumam un tādēļ zaudēja savu dzīvību, viņš mira lai mēs dzīvotu.** Patiesi viņš ir mūsu labais gans. Un arī to mēs zinām, ka viņš nav palicis tumšajā kapā. Mūsu apdāvinātais, bet nu jau mirušais dzejnieks Frīcis Bārda nāves mirkli sauc par lielā svētvakara mirkli. Viņš saka: Un kad Svētais sargs reiz mieru sauks, Visu pārtrauksi kā deju mulsu. Lielais svētvakars kā māte, draugs, krēslas pirkstu uzspiedis uz pulsu. Ja nu nāves mirklis ir lielā svētvakara mirklis, tad, runājot par mūsu labo ganu — Jēzu Kristu, jāsaka, ka mēs zinām, ka šim svētvakara mirklim seko lielais svētrīts — augšāmcelšanās svētrīts, kurā Jēzus Kristus nāves varu salauzis, dzīvs ir atkal no kapa augšāmcēlies un nostājies sava lielā ganāmpulka priekšgalā. Mēs zinām, ka viņš vada un valda mūs vēl šodien. Mēs zinām, ka viņš vēl šodien mūs sauc, un mēs viņa balsi pazīstam un sekojam viņam vēl šodien uz zālainām ganībām, pie mūžīgās dzīvības neizsīktošiem avotiem, lai atspirgtu mūsu tvīkstošās dvēseles.

Nemiet vērā, bērni, ka cilvēkam ir divējādas slāpes: cilvēkam ir gan garīgas, gan laicīgas slāpes, vai arī citādi runājot divējāds izsalkums: garīgs un laicīgs. Ja mēs domājam par Jēzu Kristu kā mūsu labo ganu, tad mums jāsaprot, ka Jēzus Kristus grib remdēt mūsu garīgo izsalkumu, mūsu garīgās slāpes.

Ja tu esi izslāpis, tad tu meklē pēc dzidra avota, lai tu varētu veldzēt pie tā savas slāpes. Tāpat ir ar garīgām slāpēm. Ja tev tādas slāpes ir, tad tu neliksies ātrāk mierā, kamēr tu šīs slāpes būsi remdējis: tu iesi, meklēsi, jautāsi; paliksi dienu no dienas gudrāks, pilnīgāks līdz tu tapsi

garīgi paēdināts, garīgi padzirdīts. Tādēļ svētīgs ir tas, kam ir šīs slāpes; svētīgs esi tu, un tavas gaitas šurpu uz šo skolu — tavu svētnīcu, ja tevi šīs slāpes šē šurpu ir vedušas. — Tādas pat slāpes mūs ved pie mūsu labā gana, pie Jēzus Kristus. Mēs zinām, ka viņš un neviens cits ir patiesi mūsu labais gans, jo viņš un neviens cits ir tas, kas par mums ir atdevis pat savu dzīvību!

IV Papildviela.

Jo jauki arī Vecās derības dzejnieks ir runājis par Dievu kā par labo ganu tādēļ, lai klausāmies viņa dziesmu:

a) Ps. 23. Dievs ir mans gans, man netrūkst nekā. Viņš mani gana zālīnās ganībās, ved mani atpūtā pie ūdeņiem. lai atspirdzinātu manu dvēseli, (viņš) vada mani pareizās teikās sava vārda dēļ. Ja arī eju tumšā aizā, es ļaunuma nebaidos (jo tu esi pie manis), tavs zizlis un tavs spieķis ir tie, kas mani mierina.

Šī dziesma ir patiesi jauka, un lai arī jūs kautko no tās atcerētos, tad ierakstat savās mazās burtnīciņās šīs dziesmas vārdus. Mēģiniet šos vārdus iemācīties no galvas, nākošā stundā tos atprasīšu!

b) Dziesma — Kristus jēriņš esmu es. Ja nu Vecās derības dzejnieks ir tik jauki par Dievu, kā par savu ganu dziedājis, tad mēģiniet atcerēties, vai arī jūs I klasē nemācījaties kādu dziesmu, kurā jūs sevi saucat par jēriņiem, bet Jēzu Kristu par ganu? — Kristus jēriņš esmu es! Labi. Piecīlāties, dziedāsim visi šo dziesmu! (Visi dziedam „Kristus jēriņš esmu es“.)

V. I s a l ū g š a n a.

Lūgšim Kristu! Mīļais Jēzu — mūsu labais gans! Mēs lūdzam tevi, pieskaiti arī mūs sava ganāmpulka avīm! Mēs gribam Tev sekot sirds vientiesībā un padevībā, jo mēs zinām, ka neviens cits mūs nevar vest pie tiem mūžīgās dzīvības, mūžīgās skaidrības neizsīkstošiem avotiem, pie kuriem Tu mūs ved. Liec, Kungs, mums Tev sekot, ka mēs laimi izjūtam un Tevi slavējam. Vadi pats mūs savos taisnības ceļos un sargi mūs, ka mēs no īstā ceļa nenomaldāmieš! Un, ja arī tumšā aizā mūsu ceļš ievītos, dodī, lai mēs ļaunuma nebītos, bet ticībā uz Tevi paliekam neuzvarami. Svētī, labais gans, mūs savu vārdu patiesībā, Tavi vārdi ir patiesība! Amen!

GRĀMATU APSKATS

Dziesmu grāmatas pielikums.

(Turpinājums.)

Noliksīm šo pielikuma 795. dziesmas 2. pantu blakus paša Saulieša tekstam:

Saulietis:

Bet krusta ēna svēta
un patvērums man kluss,
kur miera ieauklēta
sirds saldi mana dus...

Pielikums:

Bet krusta ēnā svētā
nu sirds man mierā dus;
tur vējš, kas laivu mētā,
ir rimis gluži kluss.

Jaunievestā glezna: norimušais vējš, kas mētājis laivu — pārsloga panta saturu. Saulieša teksta labotājs ir bijis mazāks dzejnieks nekā pats Saulietis, un neizprotami ir iemesli, kāpēc šā panta teksts grozīts. Rodas jautājums, vai to vēl var parakstīt ar Saulieša vārdu.

Apsīšu Jēkaba dziesmai „Uz Ciānu! vai skaņu jaukāku tev auss vēl dzirdējusi? Uz Ciānu, uz Dieva pilsētu! Vai sirds tev nesilst turp?“ (800) debetā jāieraksta atskaņu trūkums un jutekliskais debesu Ciānas (sic!) tēlojums, bet citādi tā dziļi izjūta un savās aprindās atradīs daudz cienītāju. Arī Tirmalietes kapu svētku dziesma: „Dzied vēl reiz sēro dziesmu, ko vienreiz dziedāji, kad savus mīļos, dārgos zem krusta guldīji; kad dzīves laiva šķīta uz sēkļa salauzta, kad sāpes dzīves sauli tev tina sērautā“ (782) godam stāv savā vietā.

No K. Jēkabsona pirmās debijas dziesmu grāmatā iztur kritiku tikai viena no trim uzņemtajām dziesmām: „Manā tumšā sirdī nāci, gaišais miera stars, vai kā birztaļiņas saule, vai kā pavasar's (741). Panta otrā pusē alternatīva vai — vai gan ievēd nedzejisku prozas izteiksmi un izjauc izjūtu. Vai, aicinot miera staru, sirds nesas prātot par to, kādā veidā tas nāks. Paša Jēkabsona rediģētāja dzeju krājumā „Debesgaisma“, kas iznācis arī Baznīcas virsvaldes apgādā, šā panta otrā pusē skan: „Spožs kā birztaļiņas saule, balts kā pavasar's“ un ir neapšaubāmi izteikta dzejskā, kaut gan baltu pavasari laikam gan neviens pie mums nebūs redzējis. Dziesmas otrs un trešais pants visumā pieņemams arī pielikuma redakcijā, bet „Debesgaismā“ arī tiem cits teksts un atkal — labāks, it sevišķi pēdējais pants:

Debesgaisma:

Mūžīgais, es rokas ceļu
klusā lūgšanā:
„Aizved mani ēnas bērnu
saules spožumā.“

Pielikums:

Ļauj, ak Kungs, lai rokas lieku
klusā lūgšanā:
Ved no tumšām lejām (?) mani
saules spožumā.

Abas citas pielikumā uzņemtās Jēkabsona dziesmas ir pēc manas izjūtas un atziņas bēdīgs pārpratums baznīcas dziesmu starpā. Jēkabsons

ir labs liriķis un viņa dziesmas ir mūzikālas, kaut arī nevar lepoties ar domu skaidrumu un valodas pareizību. Tāpēc, līdz ko viņš pieskaņas noteiktam, vairāk sarežģītam domu kompleksam, viņš top nevarīgs. Viņa dziesma mātes dienai „Sirds aizveras kā liesma, vēl plīvo, tad jau dziest, un pēdējais ceļš un dziesma sauc miera mājās griezt u. t. t.“ (48) ar saviem 5 pantiem ir mūzikāla un izjusta, bet ir arī visumā loģiski nesakarīgu gleznu savirknējums. Tā ir sacerēta mātes („mīļmāmuļiņas“) izvadīšanai uz mūža atdusu; „Debesgaismā“ tai virsraksts „Pie mātes kapa“. Bet istā reliģiska satura tai nav. To autors cenšas mākslīgi radīt, lietodams kropļainus salikteņus ar „svēts“: svētatmiņa, svētmīlestība (uzsvērta otrā zilbe!) un iesprauzdams no dziesmu grāmatas aizgūtu pantīnu: „Mums Kristus dzīvībiņa un nāve augļus nes!“ Absurds „aklās fantāzijas“ darinājums ir trešais pants: „Kā gaisma sirdij salda nāk laipnais debess gars, lai mūsu krūtīs valda svētmīlestības stars.“ Pirmajā pantā jēgu iznīcina nepareizi novietotais komats. Pēdējā pantā divas rindiņas sākas ar „ai“.

Ar savu: „Svētdebesgodu suminot, mēs teicam Augsto Varu“ (712). Jēkabsons laikam ir gribējis radīt dziesmu, kas varētu stāties blakus N. Decija — K. Firekera „Gods lai ir Dievam augstībā“, un šī dziesma arī uzņemta nodalījumā Trīsvienības svētkiem. Bet dziesmas pirmais vārds — nemākulīgais triju stāvu saliktenis „svētdebesgodu“ atņem jau pašā sākumā patiku ar dziesmu tālāk iepazīties. Likdams uzsvaru uz otrās zilbes, autors parāda, ka šis vārds īstenībā nav nekāds saliktenis, bet ka domāti divi atsevišķi vārdi: apostrofēts īpašības vārds „svēts“ ģenētīvā jeb akuzatīvā un salikts lietas vārds „debesgods“. Bet kāpēc tad to rakstīt kopā? Laikam arī pašam autoram būs grūti pateikt, uz ko viņš īsti grib attiecināt īpašības vārdu „svēts“ — uz debesīm jeb debesgodu? Lieka ir vispār Jēkabsona rotalāšanās ar vārdu „svēts“, ko šai dziesmā gan sajūtam mazāk, nekā iepriekšējā. Otrā pantā „gaišais Kristus“ ir pārslodzīts ar vairākiem, pie tam nesaskanīgiem epitētiem. Nesader kopā saules staru salīdzinājums ar dzīvo skaidravotu. Banālas ir panta beigas: „Tavs miers tik mīlīgs mantojums kā lil'ju dārzi daudzi.“ Ar cik liliju dārziem tad autors te īsti grib salīdzināt Kristus „mīlīgo (?) mantojumu?“ — Ja grib dzejojot par trijvienību, tad taču nepietiek ar zināšanām, ka trijvienībā ietelp Tēvs, Dēls un Gars; jāzina arī, ko kristīgā baznīca māca par trijību dievībā. Jēkabsons apdzied trijvienīgo Dievu beigu beigās kā „vājo siržu saudzētāju“.

Jēkabsona krājumā „Debesgaismā“ ir viena otra dziesma, kas ar labākām sekmēm varētu debitēt dziesmu grāmatā, bet tās, diemžēl, pagājušas meklētāju acīm garām.

A. Niedras garīgās dziesmas, kas agrāk bij jāsalsas no dziesmu lapīņām, galvenā kārtā kapu svētkiem, tagad pieejamas paša autora sakoņojumā viņa kopotos rakstos Nemiera ceļi I (1928. g.) 53.—93. lp., kopā ar paša autora paskaidrojumiem. No turienes arī laikam ņemtas pielikumā atrodamās 8 dziesmas. Puse no tām ir kapu dziesmas. To starpā monu-

mentālā „Dievs bij devis, Dievs bij ņēmis“ ar drāmatisko otru pantu: „Šķirties spēkā, darbs kad sokas, kad tevi tur vēl mīlas rokas, Dievs, nespried tāda likteņa!“ (781). „Kad rītā ceļu sākām“ ved spilgtos pretstāstījumos cauri visai dzīvei un darbam līdz brīdim „kad prāts man nāves ēnā vairs ceļa nesaredz, tad raudzīšos uz augšu, kur Dievs man gaismu dedz“ (787). Gleznaina, dziļi izjusta un arī latviski īpatnēja ir aizgājēja lūgšana „pašķirt viņam celiņu uz tēvu tēvu kapsētu“ — pāri dzimtenes ārēm cauri pavadītāju rindām un tad caur tēvu tēvu kapsētu uz Pestītāja valstību (786). Bet Niedra apdzied arī pāreju no bērības dzīvē, iesvētību dziesmā (723) atmests oriģināla pēdējais pants, kas uzrunā bērnus un vecākus, grēcinieka ilgas pēc Tēva rokas (730), skolas darbu (753) un bērņa baznīcas gaitas (750). Īpaši jaukas abas pēdējās. Dziļi aizkustina skolas bērnu lūgšanas izskaņa: „Kā no druvas ziedošas, lai kūp viņu lūgšanas, lai zem Tavas svētās rokas tie kā pilnas vārvas lokās“ un bērnu lūgšanas solījums: „Maza mana sirsniņa — ņem to, ja Tev patīk tā! Es pie Tevis glaudīšos, Tavos vārdos klausīšos.“ Visas Niedras dziesmas ir liels ieguvums dziesmu grāmatai, kaut arī pāriet no objektīvās draudzes ticības apliecināšanas subjektīvā reliģisku pārdzīvojumu attēlošanā.

Bez iebilduma apsveicamas gandrīz visas L. Bērziņa dziesmas. Bet arī tur, kur viens otrs teiciens izskan pavairāk mākslots (piem. 715. un 732), šos trūkumus atsver citi pantiņi, piem., „Pār debesīm iet Tava vara, Tu vēl aiz zvaigznēm godājams. Kā uzņemt zemes celtne spētu, Dievs, Tevi varenu un svētu!“ (715). Nesaprazdama ilgstošas darbības izteiksmi Bērziņa oriģinālā „Cilājiet sirdis slavēt Dievu svētu,“ kāda roka ir izgrozījusi sākumu, liekot tur neilgstošas pabeigtas darbības veidu: „Paceliet sirdis u. t. t.“ Izcilā vietā stāv L. Bērziņa dziesmas: Grimst gads pēc gada mūžībā (698), To dziesmu allaž dziedāšu (699), Tuvums un tālums, vakari un rīti (736, varbūt vispārākā visā pielikumā!), Tavā gaismā, gaismas Dievs (744), Tiešām, Dievs ir draudzes gans (760), Kalnā, kur dus gurdas ciltis (765), Vakars logos lūkojas (778), Rietēt visas saules riet (796) u. c. Dažas no tām ir psalmu atdzejojumi. Bet visas tās latviski izjustas, ļoti reti ir „Kanaanas valodas“ ziedi (piem., „savu krēslu paugstini“, „vātis miera eļļu lejoj“, 700. dz.). Latviskajam tekstam jāvēlas tikai vēl īpašas latviskas meldijas.

No visražīgākā un pazīstamākā garīgā dzejnieka Roberta Bērziņa († 1936) uzņemtajām dziesmām apmēram ceturtdaļa būtu labāk atstātas ārpus dziesmu grāmatas. Viņš nemil daudz lauzīt galvu par tekstu, un ja negadās laimīgs jaunradīšanas mirklis, lieto šabloniskus nodrāztus izteicienus un gleznas, it īpaši „Kanaanas valodas“ stilā (piem. 738). Nevērīga apdare bojā, piem., varoņu piemiņai iecerēto dziesmu: „Kur plašāki vēl sirdis vērtas, kā stāvot klusā kalniņā, kur aukstas, mēmas smiltis bērtas pār vīriem dzīves plaukumā, kas paši sevi ziedoja, lai zel un dzīvo tēviņa.“ (767). Dziesmas pantmērs mudina nostādīt palīgteikumu ar „kur“ līdztekus sākuma retoriskajam jautājumam ar „kur“ un jauc dzejas jēgu. Man liekas, dziesmu varētu sākt: „Nekur nav sirdis plašāk vērtas, kā stā-

vēt klusā kalniņā, kur u. t. t.“ Aplām izskan savā burtiskajā izteiksmē dziesmas labi iecerētās pēdējās rindas: „Lai tas, kas strādā, tas, kas snauž, nu kopā tautas godu pauž.“ „Tas, kas snauž“ ir še pārāk lakonisks un pārprotams mirušā varoņa apzīmējums. Taču R. Bērziņam ir laba tiesa jauku dziesmu, un vispār stingrāka viņa dzejojumu sijāšana būtu tikai pacēlusi pielikuma dzejas līmeni un arī paša R. Bērziņa prestižu. Pielikuma kodolam pieskaitāmas šādas viņa oriģināldziesmas: Dieva vārdā gadu sāk (697), Jauns Pestītājam kalpot modies (719), Kungs, dod lai skaisto dzīves rītu (755), Rīta zvaigzne, nakts kad zūd (694), Sirdis, rokas paceliet (726), Pie brāļu kapu smilšu kopas (772), Jaunais rīts pie darba sauc (774) u. c.; starp viņa tulkojumiem stāv pirmajā vietā jaunatnes dziesma „Kad rīta saules stari kā dimants rasā mirdz“ (somu garīgā tautas dziesma ar Hiljas Haahti tekstu, kuņa autoru pielikuma rādītājs diemžēl nesauc vārdā).

No vecākajiem, jau aizgājušajiem, dziesminiekiem vēl pelna pilnu ievēribu J. Ermanis († 1932.) ar sparīgo mūžīgās dzīvības himnu: „Es dzīvoju, un jums ar dzīvot būs, tā Jēzus drošina“ (783) un arī ar tulkojumu: „Nāc pie krusta savās bēdās, gurdais ceļinieks!“ (710). Abās baznīcas svētku dziesmās (716 un 717) blakus jaukām vietām ir arī kokaina un neveikla dzeja. K. Beldava († 1936.) „Ak, kā es vēlētos“ nepieder pie viņa labākajām dziesmām un sava subjektīva rakstura dēļ (3. p. attiecas īstībā tikai uz sludinātāju, bet ne katru draudzes locekli) ne pilnā mērā iederas draudzes grēksūdzes dziesmās.

Prof. K. Kundziņa: „Es ticu, ka no zvaigžņu stariem“ (711) ir jau ļoti populāra, tā jau uzņemta arī Baznīcas virsvaldes izdotajā skolu dziesmu grāmatā. Bet tās raksturs vairāk iederas iesvētībās nekā Trīsvienības svētkos. Klāt nākušas vēl 2 jaunas Kundziņa dziesmas: „Tik maz ir mirkļu maigu, un sāpju ir tik daudz: Tēvs, neslēp savu vaigu, kad bērns pēc Tevi sauc“ (745) un „Augstais Dievs, mēs pielūdzam... Sākot savu gājumu, lūdzam Tavu svētību“ (724). — Valsts svētkiem sacerēta L. Ādamoviča „Debestētīt', Tava roka“ (763).

Pārejot uz garīgiem dziesminiekiem, kas pirmo reizi uzņemti baznīcas dziesmu grāmatā, jāsāk ar Augustu Briedi († 1937.). Viņš izdevis jau veselu garīgu dzeju krājumu „Dvēseles noskaņas“ (1935. g.) un arī vēlāk sacerējis dziesmas dažādiem atsevišķiem gadījumiem. Nenoliedzamas ir viņa dzejnieka dāvanas, bet tās liekas ierobežotas intīmas jūtu liriskas aplokā un netiek līdzī viņa gribai pacelties monumentālākos augstumos un sasniegt plašākas perspektīvas, neiekļaujas arī stingrā baznīcas dziesmu stilā. Dažas no uzņemtajām dziesmām ir patiesi jaukas. Pirmā vietā liekama kristību dziesma: „Dievs Radītājs, ar Tavu ziņu šis bērniņš nācis pasaulē“ (722), kas zīmīgi un dogmatiski korrekta, bet arī dzejiskā tēlojumā aužas ap trijvienīgo Dievu. Dzīli izjusta un reliģiski apgarota ir mātes dienas dziesma „Gaišais rīts, gaišais rīts, mātes klēpī pavadīts“ (747). Bet šai dziesmai trūkst beigās reliģiskās izskaņas — skata no mātes uz Dievu, no vecāku nama uz Debesstēva draudzi. Pieņemama ir arī kapu dziesma „Ir tēvu zemē vietas, kur ceļi klusi kļūst“ (785), kaut gan nedod

pēc satura neko jaunu. Godam stāv savā vietā arī tēvzemes dziesma „Pār (labāk: pa) tēvu zemes ārēm skaistām mēs darba gaitās staigājam un aļam, sējam, sviedriem laistām, šo zemi, kurā mīlējam (pareizi: kō mīlam): tai pieder mūsu sirds un prāts, to kopjot, rūpes nenomāc“ (771), bet vienā otrā vietā teksts, šķiet, būtu grozāms. Līdzīgi vērtēju sv. vakarēdiena dziesmu „Nāku es kā mācekļis Jēzus sadraudzībā“ (733), kas nepareizi ierindota grēku sūdžēšanas dziesmās. Sirsnīgi izjusta ir bērnu dziesmiņa „Tin, māmīn’, dzijas kamolīti ar dziesmām un ar lūgšanām“ (751) un tikai glezna par „altāri, kur upurēta ir mātes mīlestība svēta“ ar savu problēmatisko saturu (vai domāta ideāla mātes mīlestības pašziedošanās vispār jeb Jēzus māte pie viņa krusta?) mulsina. Bet šādā veidā, kur bērns uzrunā savu māti, dziesma nav lietojama kristīgā kultā, it īpaši vēl tāpēc, ka izņemot divreizējo norādījumu uz mātes lūgšanām un jau augšā citēto izteicienu, šai dziesmai nav nekādu reliģisku elementu. Nesaprotami man iemesli, kāpēc daži mācītāji liek dziedāt šo dziesmu krustībās. Dziesmiņa ar jūsmīgo krievisko melodiju („To mīlestības spēku sveicu“) jau spēj radīt kristībniekos jūsmu atmosfāru, bet nedod reliģisku celsmi un neierosina pielūgsmi, kā tas kulta aktā pienāktos. — Baznīcas dziesmu grāmatā nav savā istajā vietā arī citādi diezgan dzejiskā pati pirmā pielikuma dziesma, kas nākusi no Brieža spalvas: „Meklējot mēs ilgi gājām, bet istā ceļa nezinājām, kas ved pie Dieva cilvēkus utt.“ Dziesmas temats: mums „jauns dzīvē sācies laiks... sākās dzīve apskaidrota, jo Dieva gaisma mums ir dota.“ Diezgan spilgtās un iespaidīgās gan no Bībeles, gan citiem paraugiem aizgūtās gleznās autors tēlo prētstatu starp agrāko un tagadējo stāvokli, bet patur mūs, savus lasītājus, īstenībā nezinā, kas tie par notikumiem ir, ko „mēs“ šādā prētstatījumā pārdzīvojam. Mūsu laiku kristiešu draudze taču no bērnu dienām jau iepazinusies ar „gara devēju“, „Dieva svaidīto“, kas „no debess augstumiem... nāk pie cilvēkiem“ un viņu dzīvē nav lāgā vietas ilgiem gājieniem bez istā ceļa, kad redz tikai mākoņus (sk. 1. pantu), bet zem sāpju nastas likstot, tur stipru cerību un ticību, „ka nāks laiki apskaidroti“ (2. p.). Atsevšķi gadījumi jau gan būs arī šādā garā, bet par tādiem taču nedzied pirmā personā daudzskaitlī visa draudze. Liekas, ka autors turējis acu priekšā jaunā latviešu vēstures laikmeta sākumu, ko atnesis 15. maijs, bet tas nav skaidri pateikts; turpretim ar Bībeles gleznām izceltais reliģiskās pestīšanas vēstures viedoklis (3. pantā) virza domas nost no konkrētiem mūsu laiku notikumiem uz Pestītāja nākšanu cilvēcē priekš 1900. gadiem. Latviešu tautas atjaunošanās prasīt prasa pēc reliģiska apgaismojuma, bet šai dziesmā autoram tas nav izdevies.

No pārējām 4 Brieža dziesmām baznīcas gada gaitās iekļaujas vēl Ziemsvētku dziesma (695) „Aust spoža zvaigzne austrumos, skan priekī Bētlēm’s klajumos.“ Tā ir arī dzejiski vērtīgāka; „lauž saule ziemas bardzību“ ir jauka īpatnēja glezna. Bet izjūtu traucē daži pārdroši izteicieni, kā: „Un cilvēki, un eņģeļi sāk jaunu dzīvi draudzīgi“ un „Kur gaisma, tur ir Dieva gars.“ Atlikušās 3 dziesmas ietelp nodaļā „Tēvijai un varoņu

piemiņai" un blakus atsevišķiem zīmīgiem un skaistiem vārdiem satur arī diezgan daudz viduvējas un zemvidusmēra dzejas. Divas no tām: „Mēs daudz no Tevis saņēmuši, Dievs, debess, zemes radītājs“ (769) un „Savu garu, Debestēvs, tu mums visiem esi devis“ (773) jau skaidri ienes reliģisko viedokli mūsu tautas jaunāko laiku notikumos. Pa daļai tas šoreiz arī it labi izdodas. Dziesmas uzrunā Dievu: „Tu tautas ilgas piepildījis“ (769) un „Tautai devi vadoņus“ (773). Bet tad autors iekrīt atkal viedokļu sajaukumā: „Tavas rokas vadīti, Tēvs, mēs esam pestīti (!)“ jeb arī iestieg laikrakstu ievadrakstu frazeoloģijā un neveiklos „sarīmējumos“ („tautas jūtu sildīti“, „nu tēvu zeme gavilē, Dievs svētību tai novēlē!“, „turpmāk neapstājies (!) mūs dzīves gaitās pavadīt“). — Brieža karoga dziesma (764) sākas ar skaidru, zīmīgu ieskaņu: „Dievs, Tavā priekšā nākam ar karogu, tam šodien sekot sākam ar lūgšanu.“ Bet jau nākošie vārdi izkrīt no situācijas: „Dod svētību, lai nesam šo zīmi mēs, ka Tavi bērni esam, Tu mūžīgs Tēvs,“ — sekošana karogam taču nenozīmē pati par sevi dievbērību. Vai teksts nebūtu grozāms: „Dod svētību, kad nesam šo zīmi mēs, jo tavi bērni esam, tu mūžīgs tēvs.“ Vai var arī teikt par karogu, ka tas „nes svētību mums mājās“? Jauka ir dziesmas izskaņa: „Lai vilņo mūsu druva, mēs strādāsim; ko tēvi nepaguva, to paveiksim“; tā labi iekļaujas mazpulka karoga svētkos. Patriotiskajās dziesmās Brieža spēļas netiek īsti līdz viņa gribai. Vienīgais attaisnojums to uzņemšanai pielikumā ir atzīstamā tendence, skubinājums „apkopt dzimto zemi“ (764, 3. p.; 769, 3. p.), bet ar to vien vēl lāgā nepietiek, lai iekļūtu *baznīcas* dziesmu grāmatā. Par meldiju izvēli divām dziesmām (747) un 764) nāksies runāt vēl turpmāk.

Ar atsevišķu garīgu dziesmu krājumu „Garīgās dziesmas“ (1933. g.) uzstājies jau arī mācītājs A. Vitols. No pielikumā uzņemtajām 3 viņa dziesmām divas ir pieskaitāmas labākajām: iesvētību dziesma: „Dod mums jaunu dzīvi, Dievs, jaunus priekus, jaunas sāpes: labam līdzī līksmoties un pēc skaidrības tvīkt slāpēs utt.“ (725) un kapsētas dīesma „Kluss namiņš koku paēnā, tas klusu viesu gaida u. t. t.“ (790). Grēksūdzes dziesmai „Bagāti nācām šurp no Tēva mājām..., nava vairs visu debess pārļu dārgo utt.“ (799), jauks ir pirmais pants, bet 2. un 3. pantā ir savi negludumi saturā un formā. Otrs pants pārlec no pirmās personās daudzskaitlī uz otru personu vienskaitlī, trešo pantu pārsloga 3 vokātīvi: brāli īstais, zudušā glābēj', uzvarētāj' šķīstais, — kas neskan pie tam arī gludi. Vitola n ir dažas labākas dziesmas. Viņa „San bite ziedos skumjā kapalnā“ būtu dziesmu grāmatai vērtīgs ieguvums.

Atsevišķus dziesmu krājumus izlaidis arī mācītājs R. Vanags („Gaismas bērnu lūgšanas un dziesmas“ 1937. g. un „Gaismai pretī“, 1938.), no kuņa pielikumā uzņemtas 2 dziesmas. Glīta un iespaidīga ir Ziemsvētku dziesmiņa „Šodien mums bērniņš piedzimis svēts. Raugi, tur guļ viņš svētapmirdzēts“ (696), bet šā panta pēdējais vārds ir kropļs un neloģisks un traucē dziesmiņas baudu. Jēzus dziesma „Par it visu pasaulē dārgāka ir dvēsele, bet tik Jēzus Kristus prot, istu dzīvību tai dot“ (702), ir labi iece-

rēta un izdomāta, lai tēlotu Jēzus pārākumu par visu, arī par tēvu un māti. Bet meldīja tai būtu labāk nemama no Jēzus dziesmas „Jēzus, tu mans prieks vien es“ nekā no „Slavēts Dievs, visaugstākais“.

Docents Edg. Rumba bij iespiedis atsevišķas dziesmas jau garīgajos žurnālos. Pielikumā uzņemtas 6 viņa dziesmas — 4 oriģināli, 2 tulkojumi. Pirmajā vietā jāmin viņa Jēzus dziesma: „Vai tu vari izskaitīt zvaigznes, kas pie debess spīd Dieva plaša pasaulē, katra savā gaišumā?“ (706), kurai līdzās laikam varēs nostāties arī svētku dziesma: „Ar svētām jausmām teicam tevi, tev slavu dziedam, lielais Dievs, ka mums šo svētku dienu devi utt.“ (713). Tikai pirmajā (706) nav loģiskas pārejas uz trešo pantu, kas izceļ Jēzu. Baznīcas svētku dziesma „Uz Dieva klintīm augsti celta stāv Kristus draudzes svētā pils utt.“ (718) un mācītāju ievēšanas dziesma „Tiem, kas šauro ceļu staigā, svēts gaišums spīd no Dieva vaiga“ (721) lieto pārāk spilgtas un krāšņas krāsas, ko pa daļai gan varbūt attaisno autora cenšanās pacelt lasītāju un dziedātāju skatus pāri empīriskajai baznīcai un tās amatam augstākajā pārjūtekliskajā esamībā, kur Kristus svēto pili klāj „gaisma no Dieva gaismas atvāriem“ un Dieva pulku vadītāji mirdz „tā Tēva augstā godībā“. Bet vai šāds divkosīgs tēlojums neradīs pārpratumus? Katrā ziņā 718. dziesmas 2. un 3. pantā reālā valoda dos vairāk celsmes. Nepareizs ir uzsvars vārdos: **Neviens, nekad** (721), un valodnieki ceļ iebildumus arī pret „debess zils“ (718). Rumbam ir īpašs paliekams nopelns — tulkojumi no angļu un zviedru baznīcas dziesmām, (kā 761 un 789), kas līdz šim pie mums tikpat kā nemaz nav bijušas pazīstamas, sevišķi tulkojumā no oriģinālvalodām. Spēcīgākā un vērtīgākā ir H. A. Brūnsona dziesma par Jēra draudzi pastaros: „Kas tur ap troni pulcējas kā sniega gāles mirdzošas utt.“ (789).

Ar „Svētdienas Rītā“ iespīestām dziesmām tapusi pazīstama E. Vankina. No viņas 4 dziesmām pielikumā pirmajā vietā liekama miršanas dziesma „Stundas tā kā ēnas steidzas, nāk un atkal nozūd tās“ (797), kurai blakus tiecas nostāties arī bērnu Jēzus dziesma „Dari mani, mīlais Jēzu, it kā saules stariņu“ (799) un kapsētas dziesma „Vai zini meža malā to kluso kalniņu“ (801). Mazāk izdevusies „Man mājoklis ir vietā skaistā, uz gaišā saules kalna celts“ (758). Vankinai ir nenoliedzamas dzejnieces dāvanas, bet žēl, ka viņa nav pūlējusies atsvabināties no nelatviskās dziesmu grāmatas izteiksmes un lieto izteicienus, kā: **tevīm** (datīva „tev“ vietā), tas vienīgais, no tā Kunga dāvāta. Kapu kalnam, liekas, neder epitēts „brīnišķais“ (801).

Ticības mācības skolotājs O. Vanags arī jau tapis pazīstams ar dažām garīgām dziesmām. Pielikumā viņam uzņemtas 3. Labākā no tām „Dvēs'les slāpes remdējot, Dievu pielūgt sākam“ (739). Valsts svētku dziesmai „Lai kvēla lūgšana ceļas pie Tēva, kaš debesis“ (768), teksts allažīgs. Iespaidu bojā neveiklais teiciens: „Sedz sirdis ar spodrības autu, lai top Tev par altāri.“ Neko jaunu nedod Vanaga ciešanas laika dziesma: „Kungs, kādas dvēs'les slāpes pār tevi nākušas!“ (709). Jāprasa, vai še „dvēs'les slāpes“ nozīmē to pašu, ko 739. dziesmā.

Savā vietā itin labi noderēs arī A. Kundziņa (as?) „Zvana skaņas sēri dzied“ (802), B. Dombrovskas „Miruso sirdis aicina mūs šodien“ (794), mācītāja R. Zariņa „Karogi, nu liecieties“ (767) un jaunā mācīt. B. Kasara „Tu viņa koks, mēs tavi zari“ (705). Bet arī še vēl rodas sīki iebildumi: piem. A. Kundziņš salīdzina kapa zvanu ar putna dziesmiņu, kas „klusē vaudus, dzesē slāpes“. R. Zariņš, gribēdams izcelt Dieva visvarenību, mazina to; viņa teicienā „Svēts, svēts, svēts un liels ir Dievs“, vārds „liels“ mazina iepriekšējā sauciena spēku. Kas trīskārt svēts, tam nevajaga vairs citu epitetu. Spēcīgāks būtu teiciens: „Svēts, svēts, svēts ir mūsu Dievs.“ Skauti atradīs šai karoga dziesmā savu „esiet modri“.

Nelaiķa mācītāja un docenta L. Bērziņa († 1925.) refleksiju apdvestā himna „Vēl nav jau visas dienas galā“, ko viņš pats tulkojis no sava vācu valodā sacerētā oriģināla, arī laikiem atradīs savus cienītājus.

No dziesmām, kuŗu autori nav zināmi, „jaunā rīta ceļniekiem“, t. i. jaunatnei veltītā „Sirds šodien pildās svētām liesmām, kad dzīves ziedon's ceļā sauc un kad no tēva, mātes rokām bērns dzīves jūras viļņos trauc“ (756) pieskaitāma pielikuma labākajām. Pārējās ir mazāk vērtīgas, atkārtoti daudzkārt jau dzirdētus teicienus, kā „Debess gaisma, svētais spožums“ (737), pat pārāk tuvojas citu baznīcas dziesmu saturam un tekstam, kā „Mans Dievs, es nāku Tavā namā, uz Tavu spēku cerēdams“ (714).

Vispār, kā redzams, Latvijas evaņģeliskajā baznīcā 15 gadu laikā sazēlusi bagāta garīgu dziesmu druva, no kuŗas laba tiesa nobriedušu graudu iekrīt arī ar pilnu vērtību baznīcas dziesmu grāmatas apcirknī. Žēl, ka daļai jauno dzejnieku nav daudz paškritikas un trūkst arī labas gribas pienācīgi nogludināt valodu un izkopt dzejas formu. Sastopamas valodas nepareizības un neveiklības, paviršas atskaņas. Pielikuma vērtība būtu augtāka, ja 20—30 uzņemto dziesmu būtu palikušas ārpusē. Uzņemtas pielikumā, tās aizšķēršļo ceļu jaunām, labākām. Iegūtie piedzīvojumi liecina, ka jaunu latv. garīgo dzejnieku skaits aug, un tāpēc droši varēja apmierināties pašreiz ar šaurāku izvēli, lolojot cerību, ka pēc gadiem desmit atkal varēs laist klajā kādu pussimtu jaunu krietnu dziesmu. Sijāt jau iespiesta krājuma dziesmas daudz grūtāk nekā neuzņemt mazāk vērtīgas nemaz.

Visu dziesmu skaitā 12 stādītas mums priekšā kā dziedamas savā mel-dijā. Viena no tām A. Brieža „Gaišais rīts“ tomēr sacerēta pēc jau pazīstamās meldijas „Vēlējos, vēlējos“. Pārsteidz reizēm autoru pieķeršanās atsevišķām meldijām. No visa pielikuma gandrīz $\frac{1}{10}$ daļa (10 dziesmas) sacerētas pēc meldijas „To mīlestības spēku sveicu“; izrādās to atzīst par vajadzīgu visvisādiem kulta brīžiem un gadījumiem, kaut gan patiesībā tā ir krievu himna „Dievam Ciānā“. 6 dziesmas atkal pielāgotas vācu komponista Flemminga kompozīcijai Horatija odaī Integer vitae, kas īstenībā nav nekāda reliģiska kristīga dzeja. Modes jūsmošana taisni par šīm 2 meldijām nedara latviešu dzejniekiem godu, un viņiem derētu gādāt sev kādu glābēju latviešu komponista veidā. Nesaprotama vēl arī citādi dažu meldiju izvēle. A. Briedis, sacerēdams karoga dziesmu, kas prasa brašumu un svinīgumu, izvēlas arijevīdīgo sentimentālo Fr. Zilchera „Pie rokas ņem

un vadi" (sk. Dievs, tavā priekšā nākam, 764). Bet mātes dienas dziesmai „Gaišais rīts“ viņš liek pamatā miršanas dziesmai sacerēto meldiju „Vēlējos, vēlējos“ jeb „Laujiet man, ļaujiet man“. Arī valsts svētku dziesmai neder liriskā debesbraukšanas dziesmas meldija „Tu zilā debess tur augšā, tu staltākais kāzu nams!“, kā to izvēlēties O. Vanags savai „Lai kvēla lūgšana ceļas“ (768).

Visumā tomēr liels ir prieks par jauno vērtīgo garīgo dziesmu birumu, it īpaši oriģināldziesmām. Tikai jānozēlo mazliet bezrūpīgā izvēle, kā attiecoties uz dažu dziesmu baznīcas stilu, tā arī dzejisko vērtību.

Vērtējot mākslas darbus (un baznīcas dziesmas taču arī grib būt mākslas darbi), zināma loma ir vienmēr arī subjektīvai gaumei, un tāpēc cits varbūt arī citādi būtu vērtējis vienu otru no augšā apspriestajiem autoriem un viņa dziesmām. Esmu gan centies pēc iespējas izvīrīt objektīvus kriterijus, bet, zināms, ne visos gadījumos izdodas arī citus par to pārliecināt. Domāju tomēr, ka visur un vienmēr esmu paturējis acīs mūsu baznīcas un draudžu vispārīgās intereses, un tāpēc maniem spriedumiem, kas varētu kādam arī nepatikt, ir arī savs attaisnojams pamats.

Prof. L. Ā d a m o v i č s.

Longīns Ausējs — Grāmata par laulību. Laimīgas laulības dzīves problēmas. Rīgā, 1938. g., Valtera un Rapas akc. sab. apgāds. 320 lpp.

Līdzās materiālās kultūras jauncelšanas darba laukam, jaunā laikmeta četri gadi spilgtās vadlinijās nosprauduši arī garīgās jaunradīšanas un pārradīšanas darba lauku. Tautas vienības un varenības doma — laikmeta idejiskā kvintesence — kā loks saista tautas pagātņi ar nākotni. Kamēr pagātnes augšāmcelšanās dod spēku un pašapziņu tagadnei, par nākotnes ķilu kļūst ģimenes augšāmcelšanās. Atziņa, ka tikai veselīga un auglīga ģimenes dzīve ir tā, kas dod dzīvības spēkus tautas nākotnei, tagad beidzot ieguvusi tās tiesības, kādas tai pienākas tautā, kuŗa tic Dieva uzliktai sūtībai un grib to piepildīt. Ģimenes dzīves nepieciešamais priekšnosacījums ir laimīga laulība, un tagad, kad mums jau ir pirmā ģimenes dzīves kopšanai veltītā grāmata, ar plašu darbu laulības problematikā ir pakalpots ļoti aktuālai prasībai.

L. Ausējs šo savu grāmatu laiž klajā kā savas „dzīves mākslas“ pirmās daļas — Ceļi uz laimi — turpinājumu. Pirmā daļa bija velte jaunatnei — visiem tiem, kas sāk celt savu dzīvi; otrā daļa uzrunā tos, kas grib jau celt kopīgu dzīvi, lai tad roku rokā meklētu kopīgus ceļus uz laimi. Gluži kā pirmajā grāmatā, arī šeit autors ir un paliek praktiķis, kas lasītājiem devīgu roku sniedz bagātā dzīves pieredzē smeltās atziņas. Grāmata gan sola laulības dzīves problēmu iztīrījumu, bet lasītājs, kas šo vārdu sapratis viņa stingrākā un šaurākā nozīmē, varbūt darbā neatradīs visu meklēto. Laulības dziļākiem idejiskiem un principiāliem pamatiem autors pāriet secen, un arī laulības psiholoģiskā satura iztīrījums skar galvenokārt virspusi, bez dziļāka ieskata tik ļoti svarīgajos laulības dzīvē iesaistajos psiholoģiskajos momentos. Ja arī — paturot vērā grā-

matas stingri praktisko raksturu — ar šiem trūkumiem būtu slēdzams kompromiss, tad grūtāk samierināties ar laulības ētiskā satura apceres trūkumu. Laulības jēgai veltītā III nodaļa (48.—85. lpp.) runā par laulību kā mīlas un draudzības pilnīgāko izteiksmi, kā galveno nākotnes veidotāju, kā cilvēku audzinātāju, kā svarīgu saimniecisku un sabiedrisku faktoru, bet ne ētiskā aspektā. Šeit arī noraidīti uzskati, itkā laulību varētu aizstāt kāds cits institūts — „brīvā mīla“, „izmēģinātuma laulība“ u. taml., tomēr bez ētiskās motivācijas, aprādot vienīgi šo parādību praktiskās nepilnības. Vēl spilgtāk tas izpaužas kādā citā vietā, kur autors runā par vīriešu poligāmiskām tieksmēm (279. sek.). Pavisam ignorējot šīs parādības ētisko pusi, autors turklāt liek sievai šādas vīra tieksmes zināmā mērā akceptēt (uzskats, ko autors savā laikā aizstāvēja komentējot polemikas par laulības jautājumiem dienas presē!). Autora uztverē vaļsirdība un atklātība — tā tad patiesīgums — laulības dzīvē, ir tikai skaista paraža! (264.). Starp laulības dēfīncijām, kuŗas atrodam grāmatā, nav tādas, kuŗā būtu pieminēti tie ētiskie spēki, kas laulībā jāienes katram partneram, un tie ētiskie mērķi, kas laulībā jāpiepilda.

Grāmata labi noderēs visiem tiem, kas par laulības jautājumiem maz domājuši un vēl mazāk lasījuši. Teikt vairāk — nozīmētu šo darbu pārvērtēt.

Autoram priekšvārdā tiesa, ka grāmatā izteiktās domas varbūt vienu otru neapmierinās. Bet tāpat pamatota arī viņa pārliecība, ka grāmata nāks daudziem par svētību. Gan gaidīdami vēl grāmatu, kuŗā būtu pateikts tas, kas šajā izpalicis, L. Ausēja „dzīves mākslas“ otrai daļai varam novēlēt tik pat gludu ceļu tautā kā pirmajai.

R. S k r ā b ā n s.

Prof. St. Kolbuševskis — Poļu literatūra viduslaikos un renesansē. L. Ū. Studentu padomes grāmatnīca; 1938. g.; 256 lpp.

Šī grāmata domāta poļu literatūras vēstures studijām. Bet tā interesē arī teologu. Pirmkārt tādēļ, ka visu tautu senākā rakstniecībā pārsvarā ir garīgā literatūra un reliģiski elementi, un sekojot tiem, atklājas skats tautas gara dzīvē. Otrkārt tādēļ, ka varam vērot evaņģeliskās kristietības lielo lomu šīs katoliskās tautas kultūrā.

X gs. poļi pieņem kristīgo ticību. Kristianizēšanā sacenšas Roma un Bizantija. Autors uzsver, ka izšķiršanās par katolicismu ir svarīga kā Romai, tā poļu tautai. Pirmā iegūst spēcīgu valni, kas attur Bizantijas misiju, otrā — orientējas arī kultūras dzīvē uz rietumiem. Vēl vairāk — šai orientācijai ir zināms zēlotisms, entūziasms, kas nonāk pat līdz rietumu kultūras aklai atdarināšanai, bet visu, kas nāk no austrumiem, uzņem ar neuzticību, noraida. Šādā koncepcijā poļu tauta vēl tagad. Katolicisms, autora vārdiem runājot, poļu dvēseles augsne un slavu konservatīvisma kāriģi uzņemts un nostiprināts par tautas reliģiju. Ar šādos apstākļos veidojušos tautas psihiku autors arī izskaidro reformācijas ietekmju iespēju

— tā ir „nekritiska aizņemšanās“, tādēļ, ka reliģiskie „jauninājumi“ nāk no rietumiem. Bet no otras puses poļiem ir slavu konservatīvisms un viņi, reiz katoļi tapuši, grib tādi arī palikt, tādēļ reformācijā Polijā palikusi bez plašākas augsnes. Kas apdraud tautas reliģiju, piem. rusifikatori, tie izjūt poļu tautas antagonismu, jo Bizantijas reliģija ir tikpat kā sinonīms „nekrīstīgai reliģijai“.

Nacionālais elements poļu reliģiskā dzīvē izpaužas jau pirms nacionālās rakstniecības sākumiem. Jau latīņu hagiografija veltīta nacionāliem svētajiem — Adalbertam, Krakovas Stanislavam, Jacekam, Kingai un Zalomei. Pirmie rokraksti poļu valodā rodas 14. gs., vispirms sprediķi, tad lūgšanas (godzinki), psalteriji (krāšņi illūstrētie Floriāna un Pulavu psalteriji), bībeles tulkojums (1455. g. t. s. Sofijas bībele, tulk. Jašovicas Andrejs ar čehu valodas palīdzību), leģendas, himnas, īpaši Ziemassvētku dziesmas — kolendas, ievērojama ir himna Dievmātei (Bogu-rodzica), kā sākumi ved 13. gs., tā ir carmen patriae, šlachtiču himna, iespiesta karalistes satversmes ievadā.

Tomēr nacionālās literatūras uzplaukums vedams sakarā ar reformāciju, kas lika pamatus tautas izglītībai, dibinot tautskolas un ģimnazijas un sekmējot rakstniecību tautas valodā. Laikmetiskie polēmiskie raksti ierosina līdz tam vienaldzīgo šlachtu lasīt un domāt, kā arī reliģiskos pretiniekus, nepalikt pakaļ ne skolu ziņā, ne rakstniecībā. Reformācija „pacēla visu poļu kultūru“, saka autors.

Līdz katolicisma restaurācijai Polija ir toleranta reliģiskā ziņā. Tādēļ tur iepļūst dažādas reformācijas strāvas, kas, skaldīdamas katolicisma opozīciju, saprotams, nevarēja veicināt reformācijas uzvaru. Polija pazīst visus galvenos protestantisma novirzienus. Viklefa draugs ir Krakovas akadēmijas maģistrs Andrejs Galka, kas dabū doties svešumā. Husa uzstāšanās nepaliek bez atbalss. Blakus luteriešiem parādās arī kalvīnisti (ievērojamākie aizstāvji kņazs Radziviļs un Rejs). Uz Poliju emigrē kāds Morāvijas brāļu zars un antitrinitārieši, kas veido nacionālu kustību — „poļu brāļus“ (t. i. ariāņus). Tie stāv par ticības brīvību, pacifismu, prasa dzimtbuves izbeigšanu, tā kā grāmatas autors poļu brāļiem veltī īsti jūsmīgus vārdus: „Visjaunkākā poļu reliģiskā organizācija, kas sava īpatnīgā rakstura dēļ būtu varējusi realizēt laikmeta klēpī paslēptās ilgas; savai attīstībai labvēlīgākos apstākļos būtu varējusi izveidoties poļu tautas reliģijā. Ētiskās pilnības ziņā neviena reliģiskā grupa Polijā vairs nepaceļas augstāk par šo.“ — Beidzot vēl piemināms, ka polis Jānis Laskis, „viens no visievērojamākiem reformatoriem“ (autors vispār lieto daudz superlatīvu), darbojies arī Anglijā un Vācijā. Par garīgās rakstniecības uzplaukumu protestantu ietekmē liecina bībeles tulkojumi (1551./52. g. Mudžinovska, luteriešiem, 1563. g. t. s. Bustas bībele, kalvīnistiem, 1572. g. Budnija bībele, ariāņiem), postilas (Jāņa Seklucjana Lutera postilas tulkojums, Nikolaja Reja postila, ko lieto pat katoļi), dziesmas (tulkojumi un oriģināli), katķismi, polēmiski raksti, dialogi, drāmas u. t. t. Rejs ir poļu renesanses laikmeta otrs lielākais dzejnieks, līdzvērtīgs Kochanavskim. No zinātnie-

kiem mināms filologs un pēdējais superintendents Erasmus Gličners-Skžetuskis.

Laikmeta politiskie rakstnieki visvairāk nodarbojas gar Polijas politisko patstāvību un neatkarību no Romas un garīdzniecības. Tā jau XV gs. Jānis Ostorogs, vēlāk dēkainis Stanislavs Ožechovskis (pats būdams prāvests, cīnās pret celibātu un aprecas), bet vispilnīgāk Fričs-Modževskis, kas prasa nacionālu baznīcu, bez hierarchijas, sinodālu, gan paturot katoļu liturģiju, bet poļu valodā. Viņu atbalsta ievērojamākais dzejnieks Kochanovskis, bīskaps Miškovskis un prīmass Uchaņskis.

Katolicisma restaurācija saistās ar Hozija, Vujeka un Skargas vārdiem. Īpaši Skargas „Saeimas sprediķi“ pauž dzienu reliģisku un nacionālu spēku: „Nevienas pilsētas mūri un vaļņi nav stiprāki par vienību, saticību un tēvijas mīlestību.“

Grāmata mūs ved sakarā arī ar mūsu dzimtenes vēsturi. Dabūjām zināt, ka Varmijas bīskaps Mārtiņš Kromers, kas sūtīja uz Vidzemi jezuītus (Tolgsdorfu u. c.), bijis dzejnieks, politiķis un filozofs, bet pirmais Livonijas bīskaps pēc katolicisma restaurācijas Andrejs Patricijs Ņideckis (apglabāts Cēsīs) — ievērojams Cicerona pētnieks. Jāatzīmē, ka Vidzemē darbojies arī Skarga.

Kā no īsā pārskata redzams, grāmatā daudz interesanta arī teologiem.

E. Kiploks.

Īss pārskats par jauniznākušām grāmatām.

A. Gulbja izdevumā:

1. Arveds Švābe — **Straumes un avoti**. I, 408 lp. Šinī grāmatā ar Kronvalda Ata motto: „Ej augšup pa straumi, un tur tu atradīsi avotu; aplūko to krietni!“ — autors ievietojis vairāk vai mazāk pārstrādātus agrāk iespiestus apcerējumus. Pats pirmais raksts mēģina iepazīstināt mūs ar latviešu tautas tiesiskiem uzskatiem, dibinoties juridiskā folklorā: sakamvārdos, parunās un dainās. Autors latviešu tautas senvēsturē saskata šādas tiesiskās pamatidejas: tiesību dievišķīgo dabu (13.), taisnu ceļu (15.), orientēšanos pēc cilvēka ķermeņa (17.), juridiskās domāšanas sinkretismu, kas sarežģītas tiesiskās attiecības uzsver kā vienotas un nedalītas, un tāpēc arī vienā vārdā apvieno dažādus jēdzienus (21.), un juridisko aktu simbolismu (24.). Civiltiesību nozarē tautas tradīcijas visvairāk uzglabājušās ģimenes un mantojumu tiesību normas (32.). Ar lielu interesi ir lasāms tālākais apcerējums „Senā Kursā“, kurā apskata vispirms 9.—12. g. s. literāro avotu liecības par seno Kursu un tad iztīrā svarīgākās 13. g. s. ziņas par kuršu politisko kultūru viņu brīvības cīņu sākumā. Tāpat uzmanību saista plašākais apcerējums krājumā: „Kuršu ķoniņi un novadnieki“. Autors kuršu ķoniņu, kas cēlušies no Kursas seniem valdniekiem, dokumentēto vēsturi atzīst par ļoti svarīgu un raksturīgu latvju tautas vēstures gabalu (115.). No diviem pārējiem rakstiem viens aplūko Jelgavas pilsētas satversmi treju hercogu laikā (1573.—1682.) un otrs Karolīnas recepciju Latvijā un Igaunijā. Rakstiem pievienoti plaši dokumentu

pielikumi. Šai grāmatai nepiemīt ne faktu sausums, ne vienmuļība, kāda dažkārt piemīt vēstures apcerējumiem. Tā rosmīgi virza lasītāju pa latviešu tautas vēstures straumi uz tās pirmajiem avotiem un liek tur bijīgā izbrīnā tos vērot un saprast. Tā manāmi mūs atsvabina no vācu historio-grafijas.

2. M. Liepiņa — **Rakstura tipi un rakstura audzināšana.** 264 lp. Priekšvārdā autore saka: „Grāmatas nolūks nav ar sistematisku pilnību aplūkot tagadnes rakstura zinātnes metodes, viedokļus un rezultātus, bet tā grib rādīt psiholoģisku pieeju raksturam, apcerot tā psihiskos pamatus, ģenezi, satvaru un tipiskos veidus...; šo apcerējumu klajā laižot, vēlos modināt dzīvāku interesi par rakstura vispārīgo nozīmi dvēseles dzīves visumā un tā audzināšanu“ (5.). Grāmatas pirmā daļā autore dod vispārīgu informāciju par rakstura materiālu: iedzimtību, apkārtni, dzimumu, vecumu, temperamentu un psihiskām funkcijām, atzīstot, ka īpatņa psihofiziskā iedaba un aktuālās psihiskās funkcijas cilvēka mūža gaitā izveidojas savdabīgā rakstura kaldinājumā (74.). Otrā daļā viņa mūs iepazīstina ar antropoloģiskās tipoloģijas (E. Krečmera, E. R. Jenša, L. Klāģesa, V. Dilteja, E. Šprangera, S. Freuda, K. G. Junga, A. Ādlera un F. Kinkela) sistēmām. Jāatzīmē autorei lielā erudīcija minēto psihologu pareizā izpratnē, māka sarežģītus uzskatus izklāstīt saprotamā valodā (izņemot L. Klāģesa uzskatus), un kodolīgas, lai gan īsas, kritiskas piezīmes un novērtējumi. Novērtējumos viņa nepārsteidzas, jo zinādama, ka cilvēka būte ir rezglīga un ka vēl zinātne nesniedz atrisinājumus (192), viņa atzīst, ka šīs tipoloģijas sistēmas nespēj vēl „atsegt rakstura pamatus un viņa daudzveidīgās noteiksmes līdz vēlākam lietišķās daudzpusības un iekšējās pilnības mēram“ (75.). Īsta rakstura tipoloģija tādēļ vēl nav iespējama, bet dotajam tomēr ir sava nozīme, sevišķi praktiskā ziņā (194.). Trešā daļā autore aplūko rakstura audzināšanu, nepaejot garām rakstura kļūdu un melu jautājumam. Še viņa diezgan sīki izseko cilvēka attīstības posmiem un dod daudzus svarīgus padomus un ierosas, kurām gan nav doti pamatojumi, bet aiz kurām stāv dziļa sievietes nojauta, kas pasargā no maldiem. Tieši šīs trešās daļas dēļ grāmata top par dziļu pārdomu ierosinātāju. Tā ieteicama mācītājiem, skolotājiem, vecākiem un visiem, kas interesējas par rakstura jautājumiem. Tā nepieciešama un vērtīga grāmata. Problemātiski daži jauni vārdi kā aiztura (71.), jēgturīgs (140.), aiztversme (167.), drūkste (217.), sadars u. c. Dažā vietā sastopams gan lielāks domu sablīvējums (piem. 37. sek.), gan nevajadzīgs domu atkārtojums (piem. 208.).

3. J. Širmanis — **Vilki.** Stāsts jaunatnei. 84 lp. Stāsta nolūks ir rādīt laba drauga nozīmi, kas zēnu enerģiju ievada pareizā gultnē. Tas godalgots Latvijas Sarkanā Krusta literāro darbu sacensībā.

Valtera un Rapas izdevumā:

1. Pēteris Mežulis — **Bērni Poruka darbos.** Psiholoģiska studija. 114 lp. Priekšvārdos autors norāda, ka šīs studijas uzdevums ir: 1) analizēt Poruka bērnu stāstus un, ņemot palīgā bērnu, jaunatnes un in-

dividuālās psiholoģijas atziņas, noskaidrot tanīs tēloto bērnu psihisko struktūru, 2) izsekot Poruka paša bērņības atmiņu tēlojumiem un noskaidrot viņa gara tapšanas un veidošanās apstākļus bērņībā un 3) rast atbildi uz jautājumu: kur meklējams mūsu lielā dzejnieka personīgās dzīves tragēdijas noslēpums (5.). Viņš vispirms analizē tā saukto „bālo“ un „sārto“ zēnu (Silenieka, Cibīņa, Matisīņa, Maurēlija, Būnga, Zuzītes u. c.) raksturus. Citējot Šprangera „Jaunatnes psiholoģijas“ atzinumus, viņš pārliecinoši un pat pārsteidzoši parāda mums Poruku kā labu bērnu dvēseles kustību pazinēju un sapratēju; un citējot Ādlera atzinumus, viņš rāda mums šo Poruka zēnu mazvērtības un tās kompensācijas kompleksus. Šāda pieeja ir interesanta un ļauj mums ar tagadnes psiholoģijas līdzekļiem atzīt to, ko rakstnieks intuitīvi ir nojautis. Zēl, ka autors nav šo zēnu dvēseles kustības vēl analizējis pēc Krečmera metodes un schēmas, jo, kā pats autors saka, „doma par cilvēka miesas būves un psihes korrelāciju Poruka ideoloģijā kļuvusi par „dzelzsinventāru“, ar kuŗu viņš operē atkal un atkal“ (34.). Ar atzinību jāmin jaunā pieeja un jauna skata atklāšana paša Poruka bērņības atmiņu analizējumā. Par zinātnisku ieguvumu Poruka biografijai jāuzlūko paša dzejnieka un viņa „bālo“ zēnu astoņu kopīgo īpatnību konstatēšana (105.). Studijā neiederas vienīgi „noslēgums“, kuŗā autors no pētnieka pārvēršas pādagogā. Tanī autors noraida Poruka „nedabīgos, neveselīgos un kaitīgos ieskatus“ (piem., 106.), aizmirstot, ka še par ieskatiem nemaz nevar runāt, jo še ir tikai ontiskās situācijas, ko neatkarīgi no īpatņa izveido psihofiziska dzīve, anormalisku virzienu ietekmēta. Tā, piem., 112. lp. autors noraida Poruka izteicienu: „Mēs visi, visi nepareizi audzināti“ ar šādu teikumu: „Poruka audzināšana nebija bez ļoti nopietniem trūkumiem, bet nedrīkst aizmirst, ka cilvēks arī pats sevi var audzināt, ja tik viņš skaidri apzinās savas vājības un trūkumus un ja viņam ir nopietna griba laboties.“ Šāds noraidījums psiholoģiskā un ontoloģiskā ziņā ir ļoti problemātisks. Lasīšanu traucē daudzas iespieduma kļūdas, kas nezinātājam var radīt pat pārpratumus, piem., „K. Koffka“ vietā „K. Kolfka“ (80.), „Vēveŗu Hermas“ vietā „Vēveŗu Hermans“ (75.).

2. Zenta Mauriņa — **Frīča Bārdas pasaules uzskats.** Disertācija. 202 lp. Doktorande aplūko: 1) pasaules uzskata problēmu literātūrzinātnē, 2) faktoros, kas ietekmējuši Fr. Bārdas personību un viņa pasaules uzskatu, 3) centrālos tematiskos pavedienus viņa pasaules uzskatā, 4) Fr. Bārdas saites ar Vakareiropas romantiķiem un 5) individuālo un nācionāli īpatu dzejnieka pasaules uzskatā. Noslēgumā viņa saka: „romantiski un panenteistiski akcentēto objektīvo ideālismu Fr. Bārda pāri lauzis savas tautas un savā individuālajā prizmā un tā piešķīris tam īpatu, gaiši latvisku starojumu...“ (167.). Sava pētījuma gala slēdzienus autore izteic 12 tezēs. Ja šo darbu vērtē kā disertāciju Dr.phil. grada iegūšanai, tad jāpiesienas tā aizstāvēšanā dzirdētiem oponentu (prof. L. Bērziņa, prof. Koļbuševska un prof. P. Dāles) iebildumiem un lietišķai kritikai, un arī pārliecībai, ko pa daļai Izglītības Min. Mēnešrakstā izteicis prof. E. Blese, ka doktorande aizstāvot disertāciju tieši iebildumiem nav atbildējusi

un kritiku nav lietišķi atspēkojusi. No zinātniskās problemātikas un metodikas viedokļa var jautāt: vai šāda veida apcerējums būtu vispāri atzīstams par disertāciju no kuŗas prasa zināmu kvalifikāciju? Šis jautājums mūs tomēr vairs neinteresē, jo attiecīgā fakultāte šo darbu ir pieņēmusi par disertāciju un uz tās pamata doktorandai arī piešķirusi doktora gradu. Ja šo darbu vērtē ne kā disertāciju, bet kā literātūrzinātnisku studiju, kā nepretenciozu apcerējumu, tad jāatzīst, ka tas ir savdabīgi interesants un patiesi mūs ieved Fr. Bārdas dzejas dārzā un veiksmīgi tur parāda kā paša dzejnieka izaudzētās, tā no citām zemēm pārvestās un pārstādītās puķes. Sevišķi pārliecinoši un ar sapratni ir parādīts latviski īpatnis. Neskatoties uz dažā vietā sastopamo neprecizitāti (piem., Dilteja pasaules uzskatu tipu iztirzājumā — 17. sek.), pretrunību (piem., par B. izturēšanos pret baznīcu — 100.), pārspīlējumiem (piem., ka Dziesmas un lūgšanas ir dzejā tvērtā metafizika — 105.), vairāku B. dzeju nepareiziem iztulkojumiem (piem., skumju un laimes problēmā), šī grāmata ir ieguvums mūsu latviešu rakstnieku gara pasaules pētniecībā. Tā ir nozīmīga apcere.

3. Mirdza Bendrupe — Majestāte un pērtiķis. Stāsti un noveles. 274 lp. Pirmā daļā ietilpst deviņi Andželikas stāsti, kuŗos atklāta Andželikas savdabīga mīlestība un iecietība. „Mana mīlestība pret cilvēkiem ir pārāk pacietīga un pārmērīga, jo neuzdriekstas nevienam pamācīt. Mana iecietība pret cilvēku vājībām ir tik liela, ka draud manu pasauli atstāt ārpus katra likuma“ (9.). Viņa visu pieņem nešaubīgā maigumā, kas atstāj viņu bez īstās sajēgas par labu un ļaumu; sevi viņa dēvē par mīlestības vārdzinātu pret visu un visiem, arī pret visnederīgākiem. Otrās daļas stāstos viņa risina illūzionāras īstenības (Kiliba gaŗā nakts), gaišā optimisma (Gustiņš svilpo), vecmeitas psihes (Mārgrietas pastardiena), vītālās cīņas (Tā labā lūgšana) novecošanās (Milnieces gals) problemātiku un rāda cilvēku savdabīgos raksturus, likteņus un gaitas. Šī grāmata dod daudz materiāla psiholoģiskām studijām. Tā ļauj ielūkoties cilvēku dvēseles kustībās un struktūrā, kas novirzījūšās vai tiecas nosliegties jau anormālā virzienā.

„Zemnieku domas“ izdevumā:

1. Konstantīns Raudive — Don Kichots un mūsdienu cilvēks. Tēli un domas. 312 lp. Tā ir savāda grāmata, jo to pat divas reizes izlasot un pēdējo lapas pusi aizšķirot vienkāršam lasītājam (ne Servantesa un spāņu literātūras pazinējam) ir jāpaliek neskaidrībā par tās vērtību un nozīmīgumu. Grāmatai divas daļas: pirmajā viņš aplūko Migela de Servantesa dzīvi, otrajā — Don Kichotu sakarībā ar mūsdienu cilvēka problēmām. Pavisam 62 nodaļas, kuŗas varētu apzīmēt par atsevišķiem meditācijas fragmentiem, kam sevišķi otrā daļā trūkst kopsalīdzējuma. Šī grāmata nav un arī negrib būt komentārs (4.); uz to var attiecināt paša autora apzīmējumu, teiktu par Turģeņeva apceri: „gaišs gara zibšņojums par lielo rakstnieku galveniem tēliem“ (206.). Trīs lietas ir jānovērtē pozitīvi: 1) autors zīmīgi raksturojot un ar lielu pietāti un mī-

lestību risinot pavedienu, mūsu priekšā ļauj norisināties Servantes dzīvei un darbībai; viņa rādījumā Servantess top mums pazīstams; 2) autora dziļskate izklaidē Don Kichota būtības paviršos tulkojumus un liek saprast, ka tas ir bruņinieks, kas pasaulei grib atdot zudušo, aizstāvēt esošo un rādīt to, kā tai trūkst (72.), kas grib piepildīt taisnību, cēlsirdību, pazemību un lēnprātību (102., 282.), kas stipri tic un ir pazemīgs (109.), kas gan pats par sevi nav pieņemams, bet šķīstīts Servantesa satīras ugunīs, kļūst par vienu no mūsu garīgās dzīves lielākajiem un dižākajiem paraugiem (182.), kas grib sevi upurēt kalpošanā (224.); 3) autors izbārsta daudzus zīmīgus aforismus, salīdzinājumus un kodolīgus raksturojumus, un ļauj pazībēt pa krietnai, labai un ievēribas cienīgai un iegaumējamai domai (71., 108., 115., 137., 140., 161., 170., 172., 181., 216. u. c.). Bet no otras puses ir lietas, kas neapmierina. Dažkārt sastopamies ar: 1) domu neskaidrību, sevišķi sakarībā ar īstenības un patiesības jēdzieniem (sal. 138., 181., 237.); 2) paviršu un nepamatotu spriešanu, sevišķi reliģijas, morāles un teoloģijas jautājumos (156., 239., 300.); 3) sevis apmānīšanu ar kādas parādības būtības iedomāto iztulkojumu, kas negrib atbilst objektīvai īstenībai (piem., 155. sek. lp. redzams, ka autors pats ir pārliecināts par to, kas ir ticība, bet mēs redzam, ka viņš vēl chaotiski ap to tikai taustās); 4) nepietiekoši asu domāšanu (piem., par entuziasmu un fanatismu, kuŗu robežas ir plūstošas un dažkārt grūti šķiramas, nevar ass domātājs pieļaut tik pretējus spriedumus, kā 173. un 208. lp.); 5) pretrunību, kas atkarīga no paša autora patvaļas, sevišķi par intelektuālismu (233., 277.; autors arī pats taču būtībā ir intelektuālists un vai viņa sirdsapziņa var atļaut tad sacīt, ka intelekts dzīvē ir tas pats, kas āksts komēdijā — 234.). 6) nepareiziem bībeles citējumiem (88., 107., 113., 249.); 7) pārspīlētiem un tādēļ nepareiziem, aplamiem spriedumiem, sevišķi par mūsdienu cilvēku un laikmetu (120., 127., 142., 173., 221., 254., 260. u. c.); 8) vēl problēmatiskām atziņām (183., 187.). — Ja nu grāmatu esam izlasījuši, tad beigās rodas jautājums: ko tad tā visumā dod, ko tā grib teikt? Atbildēt ir grūti, un še slēpjas grāmatas savādīgums, ne savdabīgums. Un tas tādēļ, ka autors vēl nav nonācis pie noteikta pasaules un dzīves uzskata, ka viņa doma ir maz koncentrēta un netver vēl parādības totāli. Tā ir stipri subjektīva grāmata par cilvēku, un tādēļ tā patiks tādiem gara cilvēkiem, kāds ir pats autors, bet citiem guvums no šīs grāmatas būs problēmatisks.

2. B. Keizerlings — **Vadonis Munte.** Tulkojis Gaviļu Visvaldis. Otrs izdevums. 270 lp. Šī grāmata izpelnījies ievēribu ar to lielo patriotismu, ko senprūši parādījuši savā sacelšanās kustībā ap 1260. gadu. Še krustojas nevien senprūšu un vācu bruņinieku kaŗa cirvji, bet arī senprūšu dievticība un kristīgā ticība. Senprūšu mājas un ordeņa pilis, Ramave ar svēto ozolu un klosteri ir lielle pretstati. Cīņa par tēvzemi un tautas brīvību — grāmatas saturs. Vadoņu, sevišķi Munte, dižums un nesavtība tuvina tagadējo laikmetu senajam laikmetam. Tā ir ieteicama grāmata labas prozas lasītājiem, vēsturiskā romāna cienītājiem, latvisku lietu cīnītājiem un patriotiskā satura materiāla meklētājiem vēstures un tic. mācību stundu papildvielai.

Leonhard Fendt — **Grundriss der Praktischen Theologie für Studenten und Kandidaten.** Erste Abteilung. Tübingen 1938. 134. lpp.

Pēdējos desmit gados vācu valodā ir publicētas vairākas ievērojamas mācības grāmatas praktiskajā teoloģijā, — Pfenningdorfa, Steinbeka, Bilka (Bülck) u. c. darbi. Berlīnes profesora Fenta praktiskās teoloģijas kursa pirmā daļa var cienīgi stāties līdzās iepriekš pieminētajiem publicējumiem. — Autora vārds plašākām aprindām kļuva pazīstams dažus gadus atpakaļ, kad iznāca viņa mācības grāmata katēchetikā. Kā jau virsraksts norāda, Fents grib apmierināt studējošo vajadzības. Tas viņam izdodas labāki, nekā vairumam „praktisko teoloģiju“ sarakstītāju. Vecākie pazīstamie kompendiji šinī priekšmetā aptver vairākus biezus sējumus un dažkārt iztīrā lietas, kas praktiskajā baznīcas darbā kļūst pašas par sevi saprotamas. Fents ir pratis sakopot pārsteidzoši daudz vielas samērā nedaudzās lappusēs. Pirmajā daļā, kas iznākusi, viņš sniedz principiālu ievadu praktiskās teoloģijas disciplinā, uzrādot tās jēgu un nozīmi, tās vietu pārējo teoloģisko priekšmetu vidū, tās vēsturi un iedalījumu. Ievadam seko trīs galvenie nodalījumi: ekklesioloģija, kur baznīca tiek nostādīta kā „aktuozais subjekts“ teoloģiskajā praksē, pastorālā teoloģija, kas iztīrā garīgā amata funkcijas un nozīmi, un pēdīgi homilētika. Grāmatas valoda ir vienkārša un lietišķa. Priekšmeta iztīrājams ir iespiests parastā lieluma burtiem, bet tā vēsturiskais un sistēmatisks pamatojums sīkā drukā, kas dara grāmatu viegli pārskatāmu un palīdz lasītājam orientēties.

Autora teoloģiskais viedoklis balstās uz Jaunajā derībā tēloto baznīcas dzīvi un meklē izprast šo dzīvi, aplūkojot to „no Lutera augstumiem“. Fents grib veidot baznīcas dzīvi tagadnē, turēdamies baznīcas tapšanas un reformācijas laikmeta ierādītajā virzienā. Praktiskā teoloģija viņa uztverē ir „teoloģiskā teorija, kas izpētī, attēlo un tagadnes apstākļos iezīmē (einzeichnet) Jaunajā derībā domāto un prasīto baznīcas praksi“ (4. lpp.). Tādēļ viņš pirms Lutera nekur kristīgajā baznīcā praktisku teoloģiju nevar saskatīt. Reformators pēc viņa domām pirmais ir mēģinājis sava laikmeta baznīcas dzīvi apzinīgi veidot pēc Jaunās derības prasībām. Lutera ir praktiskās teoloģijas „lielākais pētnieks, skolotājs un pielietotājs“ (19. lpp.). Prasīdams Jaunajā derībā tēlotās baznīcas dzīves labu pazīšanu, autors uzliek topošajam teologam arī pienākumu izpētīt reliģisko stāvokli viņa tuvākajā konkrētajā apkārtņē un laikmetā, jo citādi nebūšot pirmkristīgo baznīcas praksi „iezīmēt“ tagadnes baznīcas dzīvē (33. lpp.). Šeit nākas atdurties uz kļūmīgāko ierobežojumu, kāds vien grāmatā sastopams. Runādams par konkrēto tagadni, Fents nedomā neko citu kā baznīcas dzīvi un stāvokli nacionālsociālistiskajā Vācijas valstī (62. lpp.). Šī ierobežojuma sekās vairākas vietas grāmatā kļūst praktiski nenozīmīgas ikvienam lasītājam, kas atrodas ārpus nacionālsociālistu interešu loka. Bet par laimi šādu vietu nav daudz un tās ir samērā īsas (33. lpp., 62.—64. lpp., 76. lpp., 81.—82. lpp.).

Loti labi un pārskatāmi, ar reliģisku gaumi un bagātu teoloģisku erudīciju tiek risināta mācība par baznīcu. Katra draudze kā Dieva *ἐκκλησία* ir Dieva darbs, Dieva valstības nesēja, „eine Gottestat in Christo“. Lutera garā tiek izdarīta distinkcija starp miesīgo, ārējo baznīcu un garīgo, iekšējo baznīcu. Bez atrisinājuma nepaliek arī modernie aktuālie jautājumi par baznīcas vienību, par totālās baznīcas un lokālo draudžu attieksmēm, par baznīcas eschatoloģisko raksturu. — Mazāk pārlicina Fenta apgalvojums, ka baznīcas sākumos gan Dievs, resp. Kristus vai sv. Gars esot pilnvarojis apustuļus īpašiem uzdevumiem baznīcā, bet ka mūsu laikos esot palikuši viena vienīga pilnvarotāja intance, proti Kristus draudze. Šeit domas var dalīties. Nav iespējams pārlicinoši pierādīt, ka draudze vai baznīca būtu primārais, un garīgais amats sekundārais moments. Vēsture gan viscaur rāda, ka baznīcas tapšana un attīstība ir lielā mērā atkarīga no charismātiķu, Gara nesēju, tā tad zināma garīga amata nesēju darbības. Samērā trūcīgs ir iznācis mēģinājums ierādīt garīgā amata nesējiem pienācīgu vietu sabiedrībā un valstī, jo autors balstās uz apšaubāmās tezes, ka nacionālsociālistiskā Vācija ir normālā valsts vai pat paraugvalsts.

Isti luteriska ir doma, ka garīgā amata svarīgākā funkcija ir Dieva vārda sludināšana. Tādēļ arī autors no praktiskās teoloģijas atsevišķajām disciplinām kā pirmo izvirza un apstrādā homilētiku, vai, pareizāki, apskata garīgo amatu kā mācības jeb sludināšanas amatu. Šinī ziņā viņš veic īstu meistardarbu, nepilnās 40 lappusēs apmierinoši izsmeldams visus svarīgākos principiālās, materiālās un formālās homilētikas jautājumus. Nav jābrīnās, ka tēlojums vietām iznāk pārāk koncentrēts, no kā mazliet cieš skaidrība. Izpaliek arī plašāka problēmātika. Noslēgumā, pirmajā pielikumā autors apskata t. s. gadījumu runas un otrajā pielikumā sniedz īsu sprediķa vēsturi.

Ja neievēro pieminētos laikmetīgos ierobežojumus, grāmata var īsti labi noderēt kā palīglīdzeklis studentiem, apstrādājot kursu praktiskajā teoloģijā. Tā dod iemeslu cerēt, ka autors neliks ilgi gaidīt uz šī kursa pārējām daļām.

E. R u m b a.

C H R O N I K A

Latvija

Pirmo Vasarsvētku ritā miris mūsu ievērojamais valodnieks, mītologs un folkloras pētnieks prof. Dr. Pēteris Šmits. Nelaika spalvai pieder vesela virkne ievērojamu zinātnisku darbu. 1918. gadā Maskavā pirmā izdevumā nāca klajā viņa Latviešu mītoloģija — darbs, kuŗu līdz šim vēl neviens cits nevar aizstāt. Periodikā publicētie prof. P. Šmita darbi sakoŗoti trijos sējumos. Izcilāko pieminekli nelaikis sev atstājis ar latviešu pasaku un teiku izdevuma 15 sējumiem, kas iznāca no 1925.—37. gadam. Zemes klēpim nenogurdināmā darbinieka mirstīgās atliekas atdeva 8. jūnijā.

*

Latvijas ūniversitātes padome par profesoru teoloģijas fakultātē pie reliģiju vēstures katedras ievēlējusi līdzšinējo vecāko doc. Dr. theol. Eduardu Zicānu un par štāta docentu pie Isrāēla reliģijas vēstures un Vecās derības katedras līdzšinējo privātdocentu Feliksu Treu'u.

*

16. un 17. jūnijā Rīgā notika mācītāju konference. Sanāksmi atklāja dievkalpojums, kuŗu vadīja archibīskaps prof. Dr. T. Grīnbergs. Pēc archibīskapa uzrunas un konferences amatpersonu ievēlēšanas nosūtīja Valsts prezidentam Kārlim Ulmanim sekojošu tēlegrammu:

„Latvijas ev.-lut. baznīcas mācītāji, sapulcējušies savā šī gada kon-

ferencē, sūta Jums, augsti godājamais Prezidenta kungs, savus sirsnīgākos sveicienus, un apņemas arī uz priekšu kopā ar saviem draudzes locekļiem Dievu lūgt, lai visuspēcīgais un svētais debesu Tēvs Jums palīdzētu, kā līdz šim, nenogurstošā spēkā un teicamiem panākumiem vadīt mūsu valsti par svētību mūsu tautai un dārgajai tēvijai — Latvijai.“

Konferences darba gaitu ievadīja archibīskapa sniegts pārskats par baznīcas darbību 1937./38. gadā. No pārskata izriet, ka Latvijā ir 273 draudzes, kuŗas apkalpo 233 mācītāji. Seko prof. Dr. L. Bērziņa referāts par dziesmu grāmatu un tās jauno pielikumu. Referents pasvītro dziesmu grāmatā ievērojamos pamatprincipus: 1) ūniversālitāti, 2) stabilitāti un 3) latviskumu. Tālāk prof. Dr. V. Maldonis referēja par dažām jaunām līnijām ev.-lut. baznīcas satversmē un pēc tam par Oksfordas kustību. Konferences otrā dienā prāv. ģemer. Freibergs nolasīja referātu par ārmisijas darbu vispār un to, kas šajā laikā veikts Latvijā. Prāv. Reinhards sniedza pārskatu par Jelgavas palīdzības b-bas un kurlmēmo skolas darbību. Prāv. Jaunzems nolasīja nekrologu par mirušo prāv. Dr. K. Kundziņu, bet archibīskaps pieminēja mūžībā aizgājušos mācītājus Brīlingu, Rubli, Egli un Bazn. virsv. sekretāru Briedi. Konferences noslēgumā vēl leķsmisijas

inspektors māc. Detlavs runāja par iekšmisijas darbu, prof. Dr. J. Rezevskis par Jaunās derības jauno tulkojumu, māc. Stange par jaunatnes darbu un K. Roze par garīgās literatūras izplatīšanu.

Archibīskaps prof. Dr. T. Grīnbergs 2. jūlijā uzsāka savu vizitācijas braucienu pa Kurzemes jūrmalas draudzēm, lai iepazītos ar viņu stāvokli un vajadzībām. Archibīskapu pavadīja prof. Dr. L. Bērziņš, baznīcas ģimnazijas dir. māc. V. Voitkus un virsvaldes sekretārs zv. adv. P. Eglītis. Brauciena noslēgumā dievkalpojumu noturēja arī Lietuvas latviešu draudzē Būtiņos. Braucienā pavisam 11 dienās veikti 1300 kilometri. Par vizitācijas rezultātiem archibīskaps izteicas, ka gūti vērtīgi pieredzējumi, kas nākotnē palīdzēs saprast šo draudžu vajadzības. Apmeklētajās draudzēs gar Kurzemes jūrmaļu valda mošs gars un pievēršanās baznīcai. Draudzēm ir savi mācītāji, bet neapmierinošs materiālais stāvoklis. Uzņemšana viscaur bijusi ļoti sirsnīga.

Baznīcas virsvaldes uzdevumā māc. E. Stange veic priekšdarbus kursu atvēršanai baznīcas darbinieku sagatavošanai. Kursos sagatavos ķesterus, koru vadītājus un citus darbiniekus, kā arī jaunajiem mācītājiem smiegs zināšanas svētdienas skolās, iekšmisijas un taml. darbiem.

Archibīskaps publicējis uzaicinājumu visām ev.-lut. draudzēm sarīkot jūnija mēnesī vienā svētdienā kolekti par labu Ludzas lielajā ugunsgrēkā cietuši iedzīvotājiem.

Baznīcas virsvaldes stāstu sacensībā 1. un 2. godalga vienlīdzīgās daļās (à Ls 150,—) piešķirta Alfrēdam Veidem par stāstu „Kalngales mācītājs“, un R. Dievkociņam par darbu „Seno Tīkanu ieroči“. Nolemts atpirkt sekojošus darbus: M. Priedulājas „Plaukstošie zari“, J. Kalniņa „Kalniektētes svētdiena“, G. Alekses „Purvs“, A. Jansona „Sirds miers“ un A. Rubeņa „Viena vasara“.

Rosīgi turpinājas Rīgas Jēzus baznīcas atjaunošanas darbi. Altārglezņas vietā būs 2 m augsts Kristus tēls, kuŗu marmorā cērt tēlnieks J. Briedis. Gleznotājs Annuss nobeidzis altārgleznu ģērbkambarim. Atjaunošanas darbus vada arch. prof. Dr. P. Kundziņš un draudzes mācītājs V. Šēfers. Septembrī cer darbus nobeigt, lai atjaunotajā dievnamā draudze varētu atzīmēt savas pastāvēšanas 300 gadu atceri.

3. jūnijā jaunu altārgleznu iesvētīja Kables baznīcā. Gleznu darinājis prof. J. Tillbergs un tajā skatāms Kristus latviskā ainavā. Iesvētīšanu izdarīja prāv. K. Irbe.

Pirmos Vasarsvētkos Lielvārdes baznīcā iesvētīja jauno altāra gleznu „Jēzus Ģetzemanes dārzā“, kuŗu darinājis mākslinieks K. Miesnieks. Altāra gleznu līdz ar jauno kanceli un piemiņas plāksni kritušiem iesvētīja archibīskaps prof. Dr. T. Grīnbergs. Svinībās ieradās arī Valsts prezidenta pārstāvis plkv. R. Bebris.

Lutriņu draudze 12. jūnijā svinēja savas pastāvēšanas 300 gadu atceri. Svinībās ieradās arī archibīsk-

kps prof. Dr. T. Grinbergs, kurš priekš 39 gadiem šeit uzsācis mācītāja gaitas. Archibīskaps svētku draudzei nodeva Valsts prezidentu **Kārļa Ulmaņa** sveicienus un novēlējumus, kā arī paziņojumu par 1000 latu lielu ziedojumu. Jubilejas gadījumā draudzes mācītājs J. Kangars sarakstījis vēsturisku apskatu „Lutriņu draudzes 300 gadi“.

Kalnamižas draudze 10. jūlijā svinēja sava Tērvetes dievnama 325 gadu jubileju. Svinībās ieradās baznīcu un konfesiju departamenta dir. E. Dimiņš, rakstu un mākslas kameras pilnvarnieks J. Druva un daudzi citi viesi. Svētku dievkalpojumu vadīja prāv. J. Straumanis, piedaloties mācītājiem P. Detlavam, V. Gobam un A. Ziņģim.

Ā r z e m e s

Igaunija.

Par apspriedēm ar anglikāņu baznīcas pārstāvjiem Tallinā, Igaunijas bīskaps Dr. H. Rahamegi izteicies laikraksta „Päewaleht“ pārstāvim: „Panāktā vienošanās mums ir ļoti svarīga, jo igauņi dzīvo visā pasaulē, bet ne visur tie var sasniegt mūsu baznīcas mācītāju. Anglikāņu garīdzniekus, turpretim, var sastapt arī tādās zemēs kā Japānā, Ķīnā, Austrālijā un pa daļai arī PSRS. Tālāk jāpasvīturo vēl tas moments, ka līdz šim mēs bijām orientēti vācu teoloģijā. Viņas vērtība, protams, ir ļoti liela, bet viņa atstājusi otrā plānā praktisko un patieso dzīvi. Angļu baznīca, turpretim, šajā ziņā ir ļoti bagāta, kāpēc mēs no viņas varam mācīties daudz vērtīga un tāda, kas var lieti derēt arī mūsu ticības dzīvei. 1940. gadā Londonā no visas pasaules pulcēsies anglikāņu baznīcas bīskapi, kuru skaits sasniedz gandrīz 600. Cerams, ka jau šajā sanāksmē ar pilnām tiesībām varēs ņemt dalību bez Somijas un Zviedrijas pārstāvjiem arī Igaunijas un Latvijas evlut. baznīcas vadītāji.“

Laikraksts bīskapa paskaidrojuma piespriedis **piezīmi**, kurā teikts, ka

nav nekāda pamata pieņēmumam itkā Igaunijas baznīca pēc panāktās vienošanās būtu pilnīgi pārgājusi anglikāņu aizbildniecībā. „Ir skaidrs,“ saka laikraksts, „ka šī vienošanās ir nozīmīga ne tikai igauņiem ārzemēs, bet arī visai mūsu tautai. Būt sakarā un kontaktā ar tik lielu organizāciju, kāda ir anglikāņu baznīca, mūsu ticības dzīvei nozīmē ļoti daudz. Turklāt ar to iegūts pavisam jauns virziens un orientācija, kamēr līdz šim mēs bijām pilnīgi Vācijas ietekmē.“

Vācija.

Tibingenā 19. maijā 86 gadu vecumā miris prof. Dr. Ādolfs Šlaters, pazīstamais jauderībnieks un sistēmatiķis. Viņš darbojies Bernē, Greifsvaldē, Berlīnē un Tibingenā.

Vācu tautas skaitīšanā, kas bija paredzēta maijā, bet Austrijas pievienošanas dēļ atlikta uz vēlāku laiku, paredzētas, tāpat kā agrāk, atzīmes par iedzīvotāju reliģisko piederību. Personām, kas nepieder nevienai baznīcai vai reliģiskai sabai, jāatzīmē vai nu „dievticīgs“, vai arī „neticīgs“. Pavisam paredzētas astoņas reliģiskās piederības grupas: 1) Evāngelis-

ko baznīcu piederīgie; 2) Romas-katoļu bazn. piederīgie; 3) pārējie kristīgie; 4) Mozus ticīgie; 5) pārējo nekristīgo rel. sab-bu piederīgie; 6) dievticīgie; 7) neticīgie un 8) pārējie, resp. bez norādījuma.

Anglija.

Anglijas apakšnamā apspriests jaugtājums par kinoteātru atvēršanu svētdienās. Iekšlietu ministrijas pārstāvis šo projektu katēgoriski noraidījis, aprārdidams, ka angļu tauta sava puritāniskā reliģiskā noskaņojuma dēļ šādu „reformu“ nekad nevarētu pieņemt.

Palestīna.

Svētā Kapa baznīca Jeruzālemē draud sabrukt, un kā no angļu avotiem ziņo, nekavējoties jāstājas pie vēsturiskās celtnes remonta, kas izmaksātu vairāk kā 200.000 angļu mārciņas. Šādas summas nav nevienai no tām ticīgo sab-bām, kuŗu pārzinā baznīca atrodas. Itāļu laikraksti brīdina nepieņemt angļu pabalstu baznīcas remontam; jo katoļi te varot saskatīt vienīgi anglikāņu „manevri“ iekļūšanai sv. Kapa baznīcas pārvaldē.

Savienotās Valstis.

Jaunekļu Kristīgā savienība (YMCA) publicē datus par savu biedru skaitu visā pasaulē. Pagājušā gadā savienībai pavisam bijuši 1.761.456 biedri, kas apvienoti 10.308 savienības nodaļās. Eiropā JKS biedru skaits ir

441.337, Savienotās Valstīs 1.192.147, Afrikā 4801 un Austrālijā ar Jaunzēlandi — 15.938.

Padomju Savienība.

„Antireliģioznīk“ raksta par pretreligiģiskās propagandas mūzēju: „Daudzi jauni cilvēki, kas šo mūzēju apmeklē, šeit pirmo reizi iepazīstas ar „reliģisko terminoloģiju“. Viņi izrāda dziļu interesi par baznīcas iekārtas priekšmetiem un iepazīstas ar transsubstanciācijas jēdzienu, kas lielnieciskai domāšanai ir pilnīgi svešs. Līdz ar to mūzeja apmeklēšana dod gluži citus rezultātus, nekā bija paredzēts.“

Neraugoties uz visu pretreligiģisko propagandu un vajāšanu, baznīcas dzīve Padomju Savienībā nav mirusi. „Deutsche Rundschau“ raksta: „Jaunā paaudze (kas dzimusi pēc 1910. gada), kuŗa priekškaŗa apstākļus nemaz nepazīst, neklūst visbezdievīga, bet arvien vairāk pievēršas ticībai. Bērņus kristī (visbiežāk gan slepeni), skolu jaunatne apmeklē baznīcu, studenti dzied baznīcas koŗos. Koncentrācijas nometnēs ieslodzītie garīdznieki izglīto un iesvēti jaunus garīdzniekus. Tie vēlāk apstaigā ciemus kā „kuŗpnieki“ vai „mūrnīeki“, lai klajā laukā, mežā vai arī kādā zemnieku mājā noturētu dievkalpojumu. Lūgšanu grāmatiņas izplata rokkrastā. Tas viss ir aizliegts, bet tomēr notiek.“

Atbild. redaktors: Doc. Dr. **Alb. Freijs.**

Redakcijas kolleģija: prof. Dr. **K. Kundziņš**, prof. Dr. **V. Maldonis**,
prof. Dr. **L. Bērziņš**, māc. **G. Šaurums**,
māc. **P. Detlavs.**

Izdevēja: **Latvijas Ev.-lut. Baznīcas Virsvalde.**